

Maribor, 7.2.2025

GMS - 484

MESTNI SVET
MESTNE OBČINE MARIBOR

PREDLOG ZA OBRAVNAVO NA 22. REDNI SEJI MESTNEGA SVETA MOM

NASLOV GRADIVA:

ODLOK O REGULIRANJU DEJAVNOSTI IGRALNIŠKIH IGER IN PREPREČEVANJU ZASVOJENOSTI V MESTNI OBČINI MARIBOR

GRADIVO PRIPRAVILA: IGOR JURIŠIČ, ZDRAVKO LUKETIČ, mestna svetnika v sodelovanju z Zavodom Etnika

POROČEVALEC: IGOR JURIŠIČ, ZDRAVKO LUKETIČ in g. Marjan Ornik (Zavod Etnika)

PREDLOG SKLEPA:

Mestni svet sprejme ODLOK O REGULIRANJU DEJAVNOSTI IGRALNIŠKIH IGER IN PREPREČEVANJU ZASVOJENOSTI V MESTNI OBČINI MARIBOR v prvi obravnavi

Igor JURIŠIČ, Zdravko LUKETIČ
Mestna svetnika

Na podlagi:

- 23. člena Statuta Mestne občine Maribor (Medobčinski uradni vestnik, št. 10/2011, 8/2014 in 12/2019) in na podlagi oziroma ob upoštevanju naslednjega:
 - **1. člen Zakona o igrah na srečo** (Uradni list RS, št. 14/11 – uradno prečiščeno besedilo, 108/12, 11/14 – popr. in 40/14 – ZIN-B, ki določa, da igre na srečo potekajo v nadzorovanem okolju, da se preprečijo pranje denarja, goljufije in druga kazniva dejanja ali ravnanja v nasprotju z javnim redom, **da se zaščitijo mladoletniki in druge občutljive osebe pred škodljivimi vplivi čezmernega igranja iger na srečo** ter da se varujejo udeleženci iger na srečo.
 - **72. člen Ustave RS**, ki določa ima vsakdo v skladu z zakonom **pravico do zdravega življenjskega okolja** in v ta namen zakon določa pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti.
 - **74. člen Ustave RS**, ki določa, da je gospodarska pobuda svobodna, gospodarska dejavnost pa se ne sme izvajati v nasprotju z javno koristjo.
 - **2. člen Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju**, ki določa, da **nihče ne sme ogrožati zdravja drugih**. To načelo bi bilo mogoče aplicirati tudi na industrijo iger na srečo, saj lahko nekateri njeni visoko tvegani produkti in sporne poslovne prakse, kot so agresivno oglaševanje in spodbujanje pretiranega igranja,

znatno povečajo tveganje za finančno stisko, zasvojenost ter resne psihosocialne posledice, vključno z razpadom družinskih odnosov in samomorilnim vedenjem. Negativne posledice teh pojavov ne vplivajo zgolj na posameznike, temveč povzročajo tudi širšo družbeno in ekonomsko škodo."

- **68. člen Zakona o igrah na srečo**, ki določa, da mora pred podelitvijo koncesije vlada pridobiti mnenje lokalne skupnosti o opravljanju igralniške dejavnosti na njenem območju.
- **6. člen in 7. odstavek 54. člena Pravilnika o prirejanju posebnih iger na srečo v igralnih salonih** (Uradni list RS, št. 31/07, 50/09, 71/09 – popr., 112/09 in 105/22), ki določata, da mora biti lokacija igralnega salona v okviru turistične lokalne skupnosti uravnotežena s ponudbo prirejanja posebnih iger na srečo in ostalo turistično ponudbo na območju katere se nahaja igralni salon. Igralni salon ne sme biti lociran v neposredni bližini stanovanjskih območij, vzgojno-izobraževalnih zavodov, zdravstvenih in verskih ustanov.
Interni pravilnik koncesionarja o odgovornem prirejanju iger na srečo mora opredeliti vse postopke in ukrepe, ki so namenjeni zaščiti igralca, da ta ne bi postal zasvojen z igrami na srečo, kar vključuje informiranje igralca o posledicah prekomernega igranja, ravnanje in usposabljanje zaposlenih glede izvajanja odgovornega prirejanja iger na srečo ter omejevanje in prepovedi vstopa osebam, ki so zasvojene z igrami na srečo.
- **22. in 65. člen Zakona o lokalni samoupravi** (Uradni list RS, št. 94/07-UPB2, 27/08-odl.US 76/08, 79/09, 51/10, 40/12-ZUJF, 14/15-ZUUJFO, 76/16-odl.US, 11/18-ZSPDLS-1, 30/18, 61/20-ZIUZEOP-A in 80/20-ZIUOOPE), ki določata, da mestna občina samostojno opravlja zadeve javnega pomena (izvirne naloge), ki jih določi s splošnimi aktom občine ter da občina ureja zadeve iz svoje pristojnosti tudi z odloki.
- **1., 3. ter 4. člen Evropske listine lokalne samouprave**, ki določa, da imajo lokalne oblasti v okviru zakona polno svobodo pri uresničevanju svojih pobud glede vsake stvari, ki ni izključena iz njihove pristojnosti ali ni v pristojnosti kakšne druge oblasti. Lokalna samouprava je v izključni pristojnosti Republike Slovenije, zato zakonodaje ne prilagaja pravnemu redu Evropske unije, je pa zavezana k spoštovanju Evropske listine lokalne samouprave (MELLS).
- **Zakon o ratifikaciji Evropske listine lokalne samouprave (MELLS)** (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 57/96). Slovenija je evropsko listino podpisala leta 1994 in ratificirala, brez pridržkov, leta 1996. Listina je v Republiki Sloveniji začela veljati 1. marca 1997, za njeno uresničevanje pa je odgovorna vlada oziroma ministrstvo, pristojno za lokalno samoupravo.

je Mestni svet Mestne občine Maribor v prvi obravnavi na 22. redni seji, dne 27.2.2025 sprejel:

ODLOK O REGULIRANJU DEJAVNOSTI IGRALNIŠKIH IGER IN PREPREČEVANJU ZASVOJENOSTI Z IGRAMI NA SREČO V MESTNI OBČINI MARIBOR

1.člen

Ta odlok vsebuje ukrepe in priporočila za zaščito prebivalcev Mestne občine Maribor pred škodljivimi vplivi igralniških iger na srečo. Cilj odloka in dodanih priporočil je izboljšati varovanje zdravja in

okrepiti zaščito prebivalcev lokalne skupnosti pred širjenjem zasvojenosti ter drugimi škodljivimi vplivi igranja iger na srečo na življenja posameznikov, njihovih bližnjih in celotne skupnosti.

2. člen

Odlok s priporočili namenja posebno pozornost zaščiti najbolj ranljivih skupin prebivalstva, kot so mladoletniki, mladi odrasli, posamezniki z motnjo igranja na srečo, prebivalci z nižjim socialno-ekonomskim statusom in druge ranljive skupine. Prav tako je njegov cilj spodbujanje splošne ozaveščenosti o tveganjih, povezanih z igrami na srečo.

3. člen

Opredelitev igralniških iger

Igralniške igre so igre na srečo, ki se izvajajo v igralnicah in v igralnih salonih. Delimo jih na živo igro, ki se izvaja izključno v igralnicah, in igro na igralnih avtomatih, ki se izvaja tako v igralnicah kot tudi v igralnih salonih.

Za živo igro se šteje, kadar igrajo igralci proti igralnici ali drug proti drugemu na posebnih igralnih mizah s kroglicami, kockami, kartami ter na igralnih panojih, igro na teh napravah pa vodijo uslužbenci igralnice.

Za igralne avtomate se štejejo mehanične, elektronske ali podobne naprave, na katerih imajo igralci ob vplačilu določenega zneska (z lističi, s kovanci, z žetoni ali z neposrednim vplačilom pri blagajni oziroma pri igralnem avtomatu) možnost zadeti dobiček.

Listič (ticket, vrednostni listič, izplačilni listič) je vrednostni kupon, opremljen s črtno kodo in z alfanumeričnimi kodami, ki je namenjen vplačilu kreditov na igralnem avtomatu ali izplačilu gotovine na blagajni.

4. člen

Odločanje o prirejanju igralniških iger v mestni občini Maribor

Vse odločitve v zvezi z reguliranjem področja igralniških iger na srečo na področju občine sprejema mestni svet Mestne občine Maribor. Vsi postopki odločanja v zvezi s prirejanjem igralniških iger v mestu so vnaprej znani, predvidljivi in transparentni.

5. člen

Postopek podeljevanja koncesije za izvajanje igralniške dejavnosti

Na podlagi 63. člena v zvezi s 100. členom Zakona o igrah na srečo (Uradni list RS, št. 14/11 - uradno prečiščeno besedilo, 108/12 in 40/14, v nadaljnjem besedilu: ZIS) o dodelitvi koncesije odloča Vlada Republike Slovenije, o zahtevi pa mora odločiti najkasneje v šestih mesecih.

V skladu z 68. členom ZIS mora vlada pred dodelitvijo koncesije **pridobiti soglasje lokalne skupnosti** o opravljanju igralniške dejavnosti na njenem območju. V primeru, da lokalna skupnost soglasje za izvajanje igralniške dejavnosti na njenem območju odkloni, je takšna odločitev zavezujoča in vlada v tem primeru koncesije za igralniško dejavnost ne sme dodeliti.

Pri pridobivanju soglasja lokalne skupnosti se lahko uporabi dvostopenjski postopek. Če Ministrstvo za finance v roku, ki ga določi v **prvem obvestilu, ne prejme stališča** lokalne skupnosti glede opravljanja igralniške dejavnosti na njenem območju, pozove lokalno skupnost, da na podlagi 209. člena ZUP v **15 dneh po prejemu poziva** sporoči razloge za soglasje ali zavrnitev. Če lokalna skupnost ne odgovori niti na **drugi poziv**, se šteje, da je soglasje podano, in pristojni organ lahko odločbo izda tudi brez pridobljenega stališča lokalne skupnosti.

6. člen

Postopek odločanja o podelitvi soglasja za izvajanje igralniške dejavnosti

Vsa dejanja v zvezi s podeljevanjem soglasja za izvajanje igralniške dejavnosti na področju Mestne občine Maribor se izvajajo po vnaprej znanem, predvidljivem in transparentnem postopku.

Mestna občina Maribor začne z aktivnostmi takoj po prejemu informacije o interesu za soglasje za opravljanje igralniške dejavnosti. Lokalna skupnost lahko to informacijo pridobi na dva načina: neposredno na pobudo zainteresiranega investitorja ali v okviru uradnega postopka Ministrstva za finance, ki jo pozove k podaji stališča o soglasju.

Po prejemu informacije o načrtovanem projektu MOM nemudoma obvesti mestni svet in javnost ter prične z izvajanjem postopkov za čim natančnejšo oceno stanja (pridobivanje strokovnih stališč, cost-benefit analiza, raziskava o razširjenosti problematičnega igranja v občini, odprtje javne razprave ipd.)

7.člen

Preverjanje izpolnjevanja pogojev za podelitev soglasja

Ne glede na vrsto igralniškega objekta (igralnica, salon) se obvezno preveri morebitna zasičenost ponudbe z igralniškimi igrami in igralnimi avtomati v mestu in v mariborski regiji (Šentilj, Ptuj, Radenci).

Za oceno stanja oz. zasičenosti s ponudbo igralniških iger se lahko uporabi priporočilo št. 10 tega odloka.

V primeru igralnega salona se ob preverjanju zasičenosti s ponudbo preveri tudi ustreznost lokacije, ki v skladu s 6. členom »Pravilnika o prirejanju posebnih iger na srečo v igralnih salonih« ne sme biti lociran v neposredni bližini stanovanjskih območij, vzgojno-izobraževalnih zavodov, zdravstvenih in verskih ustanov.

Če se ugotovi, da je zasičenost s ponudbo dosežena ali da je lokacija igralnega salona neprimerna, se soglasje o izvajanju igralniške dejavnosti zavrne in nadaljnji postopki več niso potrebni.

8.člen

Zaprosilo za podaljšanje dodeljenega roka za odločanje

Za izvedbo vseh potrebnih aktivnosti lahko lokalna skupnost Ministrstvo za finance zaprosi za podaljšanje roka za svojo dokončno odločitev o podelitvi ali zavrnitvi soglasja za opravljanje igralniške dejavnosti.

9.člen

Z namenom zaščite ranljivih skupin in za preprečevanje zasvojenosti z igrami na srečo se smiselno uporabljajo naslednja priporočila:

Priporočilo št. 1

Javnozdravstveni pristop k obravnavi problematike iger na srečo

Mestna občina Maribor naj sprejme sodoben pristop k obravnavi problematike iger na srečo kot vprašanja javnega zdravja. Temelj takšnega pristopa je postavljanje zdravja prebivalcev pred fiskalne učinke izvajanja dejavnosti. MOM naj postane tudi ambasador tega pristopa na ravni celotne države. Svoje pobude naj podaja preko združenj občin, kot so Skupnost občin Slovenije (SOS), Združenje občin Slovenije (ZOS) in Združenje mestnih občin Slovenije (ZMOS), skozi Državni svet, z neposrednimi predlogi državnim organom ter z dajanjem pobud v okviru Zakona o lokalni samoupravi.

Priporočilo št. 2

Redne raziskave o razširjenosti problematičnega igranja na srečo

Za čim bolj natančno oceno stanja naj Mestna občina Maribor vsaka tri leta izvede raziskavo o udeležbi pri igrah na srečo ter o razširjenosti problematičnega igranja ter zasvojenosti med prebivalci lokalne skupnosti.

Priporočilo št. 3

Financiranje programov nevladnih organizacij s področja iger na srečo

Za preprečevanje in zmanjševanje škode, povzročene z igrami na srečo, naj lokalna skupnost oblikuje sklad za sofinanciranje specializiranih programov nevladnih organizacij, ki delujejo na tem področju.

Sredstva za sklad naj se zagotavljajo iz koncesnin, ki jih občina prejme za opravljanje igralniške dejavnosti na njenem območju, pri čemer naj sklad prejme 10 % od vplačane koncesnine.

Priporočilo št. 4

Prenos dela pristojnosti na lokalno skupnost

Ker se škodljivi učinki igranja na srečo najprej pokažejo v lokalnih skupnostih, naj se skupnostim omogoči, da nanje hitro in učinkovito reagirajo. Mestna občina Maribor naj pri centralni oblasti da pobudo za prenos nekaterih pristojnosti s področja reguliranja iger na srečo na lokalno skupnost. To se predvsem nanaša na reguliranje obratovalnih časov igralniških objektov ter na omejitve oziroma prepoved oglaševanja iger na srečo.

Priporočilo št. 5

Zbiranje podatkov o izvajanju igralniške dejavnosti

Mestna občina Maribor naj pri centralni oblasti doseže, da bodo vsi podatki o izvajanju igralniške dejavnosti v mestu in v mariborski regiji javni in dostopni vsem zainteresiranim. Ob realizaciji iz naslova prirejanja iger na srečo naj bodo javno razkriti tudi podatki o skupnem obisku, o številu tujih obiskov ter o številu unikatnih obiskovalcev posamičnega igralniškega objekta.

Priporočilo št. 6

Zaokrožena igralniška skupnost

Mestna občina Maribor naj se pri centralni oblasti zavzame za spremembo sedanjega koncepta "zaokroženega turističnega območja" v "zaokroženo igralniško območje". Takšno območje bi zaobjemalo lokalno skupnost, v kateri se prirejajo igralniške igre v igralniškem zabaviščnem centru ali igralnici, ter vse sosednje lokalne skupnosti.

Priporočilo št. 7

Prepoznavanje, ocenjevanje in obvladovanje škodljivega igranja na srečo

Mestna občina Maribor naj sproži pobudo pri zdravstvenih delavcih, delavcih na področju socialnega varstva ter delavcih na področju kazenskega prava v lokalni skupnosti, naj med svoja vprašanja uporabnikom vključujejo tudi vprašanja o igranju iger na srečo. Vprašanja so lahko le nadaljevanje niza vprašanj o uživanju alkohola, nikotina ali uporabi prepovedanih substanc, ob razkritjih zasvojenosti z alkoholom ali drogami ter v primerih tveganj za brezdomstvo, finančnih težavah, primerih nasilja v družini ipd.

Primeri vprašanj: Ali igrate igre na srečo? Ste zaskrbljeni zaradi svojega igranja ali igranja koga drugega?

Priporočilo št. 8

Omejitev obratovalnega časa igralniških objektov

Zaradi varovanja in krepitve javnega zdravja ter zaščite ranljivih skupin prebivalstva v lokalni skupnosti naj se obratovalni čas igralniških objektov (igralnica, igralni salon) omeji na največ 18 ur dnevno. Uvede se nočni počitek, ko igralniški obrat ne obratuje, ki traja med 3. in 9. uro zjutraj.

Priporočilo št. 9

Prepoved oglaševanja, promocije in sponzorstev

Zaradi varovanja in krepitve javnega zdravja, zaščite ranljivih skupin prebivalcev in preprečevanja nastajanja škode v lokalni skupnosti naj se prepove oglaševanje vseh igralniških in drugih iger na srečo na javnih površinah (naprej: javnih mestih) v lasti MOM. Prepoved naj velja za vse objekte oglaševanja na javnih mestih, prav tako pa tudi na vseh spletnih mestih in digitalnih platformah, ki so v lasti MOM.

Prepoved naj se upošteva tudi za oglaševanje podjetij s koncesijo za igre na srečo ter podjetij, ki razvijajo produkte za igranje iger na srečo.

Uvede naj se tudi prepoved razdeljevanja in sprejemanja sponzorskih ali donatorskih sredstev, pridobljenih iz prirejanja iger na srečo, podjetjem in javnim zavodom, katerih večinski lastnik ali ustanovitelj je Mestna občina Maribor.

Priporočilo št. 10

Oddaljenost igralniških objektov od občutljivih območij:

Vsak novi igralniški objekt naj bo oddaljen najmanj 500 metrov zračne linije od občutljivih območij, kot so strnjena stanovanjska naselja, šole, vrtci, verske ustanove, ambulante, bolnice in vojašnice. Novi igralniški objekt naj bo od že obstoječega igralniškega objekta biti oddaljen najmanj 1.000 metrov zračne linije.

Priporočilo št. 11

Omejitev števila igralnih avtomatov

Zaradi varovanja in krepitev javnega zdravja, zaščite ranljivih skupin prebivalcev ter preprečevanja škodljivih posledic v lokalni skupnosti naj se določi zgornja dopustna meja števila igralnih avtomatov v Mestni občini Maribor. Čeprav je trenutno znotraj meja občine aktivnih le 115 igralnih avtomatov, je zaradi gravitacijskih vplivov igralništva smiselno upoštevati tudi število avtomatov v igralniških objektih v radiju 50 km okoli Maribora, saj ti v mestu oglašujejo in pomembno vplivajo na prebivalce. Med takšne objekte sodijo igralnica v Šentilju ter igralna salona na Ptuju in v Radencih. Osnova za izračun najvišjega dovoljenega števila igralnih avtomatov je en avtomat na 300 odraslih prebivalcev Maribora (96.112), kar pomeni skupno 320 igralnih avtomatov. Ta meja je trenutno več kot dvakrat presežena, saj že sama igralnica v Šentilju ponuja 432 avtomatov, skupaj s saloni v Radencih, na Ptuju in v Mariboru pa je na voljo kar 764 igralnih avtomatov, kar pomeni en avtomat na 126 odraslih prebivalcev Maribora. Trenutno stanje na področju igralništva v mariborski regiji tako kaže na izrazito zasičenost ponudbe igralnih avtomatov.

Priporočilo št. 12

Zvišanje minimalne starosti za udeležbo pri igralniških igrah na 21 let

Zaradi varovanja in krepitev javnega zdravja, zaščite ranljivih skupin prebivalcev ter preprečevanja nastajanja škode lokalni skupnosti naj se zviša minimalna starost, ki je na področju Mestne občine Maribor potrebna za udeležbo pri igralniških igrah na srečo. Pogoji za vstop v igralniški objekt in udeležbo pri igralniških igrah naj bo dopolnjena starost 21 let. Omejitev naj velja za pripadnike lokalne skupnosti s slovenskim državljanstvom in stalnim naslovom v Mestni občini Maribor, kar se preveri v postopku obvezne identifikacije na recepciji igralniškega objekta. V dogovoru s sosednjimi lokalnimi skupnostmi se ta pogoj lahko uporabi tudi za člane sosednjih lokalnih skupnosti.

Priporočilo št. 13

Omejitev mesečnega števila obiskov igralniških objektov za lokalno prebivalstvo

Zaradi varovanja in krepitev javnega zdravja, zaščite ranljivih skupin prebivalcev in preprečevanja nastajanja škode v lokalni skupnosti naj se članom lokalne skupnosti omeji število obiskov igralniških objektov na največ štiri obiske na mesec. Za peti obisk igralniškega objekta v istem mesecu mora obiskovalec pri koncesionarju vložiti pisno zaprosilo o izidu katerega odloča koncesionar. Omejitev naj velja za pripadnike lokalne skupnosti s slovenskim državljanstvom in stalnim naslovom v Mestni občini Maribor, kar se preveri v postopku obvezne identifikacije na recepciji igralniškega objekta.

Priporočilo št. 14**Uvedba vstopnine za mlade do 25. leta starosti**

Zaradi varovanja in krepitev javnega zdravja, zaščite ranljivih skupin prebivalcev in preprečevanja nastajanja škode lokalni skupnosti naj se uvede obvezno plačilo vstopnine za vse obiskovalce, ki še niso dopolnili 25 let starosti. Omejitev velja za pripadnike lokalne skupnosti z državljanstvom in stalnim naslovom v Mestni občini Maribor, kar se preveri v postopku obvezne identifikacije na recepciji igralniškega objekta.

Za vsak obisk igralniškega objekta naj znaša vstopnina 15 evrov. Igralec za vstopnino prejme vstopnico, igralnica pa mu v zameno za plačilo vstopnine ne sme podariti nobene spodbude v obliki brezplačnih žetonov, kreditnih točk, kreditov, bonusov oz. drugega blaga ali storitve ne glede na njeno vrednost.

Priporočilo št. 15**Prepoved uporabe bankomatov in POS terminalov v igralniških objektih**

Zaradi varovanja in krepitev javnega zdravja, zaščite ranljivih skupin prebivalstva v lokalni skupnosti in preprečevanja kaznivih dejanj s področja kartičnega poslovanja naj se uvede prepoved uporabe bankomatov in POS terminalov v igralniških objektih. Določi se tudi oddaljenost zunanjega bankomata, ki mora znašati najmanj 100 metrov od vhoda v igralniški objekt.

Priporočilo št. 16**Dnevi mirovanja igralniških objektov**

Zaradi varovanja in krepitev javnega zdravja ter zaščite ranljivih skupin prebivalstva v lokalni skupnosti ima občina pravico, da določi dan ali več dni mirovanja, ko igralniški objekti v mejah občine ne obratujejo.

Priporočilo št. 17**Posvetovalni referendum**

Pred odločitvijo Mestnega sveta o podelitvi ali zavrnitvi soglasja za izvajanje igralniške dejavnosti naj se v Mestni občini Maribor o tem vprašanju izvede posvetovalni referendum, kot najbolj demokratična oblika odločanja v lokalni skupnosti.

10.člen

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Medobčinskem uradnem vestniku.

OBRAZLOŽITEV

Predmetni odlok s priporočenimi smernicami predstavlja temeljni dokument Mestne občine Maribor, s katerim mesto izkazuje svojo usmerjenost k družbeno odgovornemu urejanju področja igralniških iger na svojem območju. Z odlokom mesto potrjuje svojo naklonjenost sodobnim pristopom, ki problematiko iger na srečo obravnavajo kot vprašanje javnega zdravja.

Namen odloka in priporočil je vzpostaviti pogoje, ki zagotavljajo večjo zaščito prebivalcev mesta, mladoletnikov, odrasle mladine in drugih ranljivih skupin pred zasvojenostjo ter drugimi negativnimi vplivi igralniških iger na srečo.

Odlok sprejema mestni svet MOM, ki ga bo ob spremenjenih okoliščinah tudi posodabljal.

Odlok in priporočila temeljijo na »Strategiji preprečevanja in zmanjševanja škode zaradi iger na srečo«, ki jo je v letu 2024 pripravila lokalna nevladna organizacija Zavod Etnika in je priložena tej obrazložitvi.

»Strategija« in ta odlok s priporočili sta se izkazala za zelo aktualen in koristen odziv na trenutne razmere ter resno grožnjo, ki jo igre na srečo predstavljajo za javno zdravje v Sloveniji in po svetu. Vsi mestni svetniki MOM so Strategijo prejeli v svoj e-poštni predal maja 2024, le nekaj mesecev kasneje pa se je pokazalo, da je dokument izjemno aktualen in relevanten.

Igre na srečo kot globalna grožnja javnemu zdravju

V oktobru 2024 je svetovno znana **medicinska revija The Lancet** objavila opozorilo svoje »Komisije za javno zdravje" (Lancet Public Health Commission) o grožnji, ki jo za javno zdravje predstavljajo igre na srečo.

V znanstveni študiji, ki je bila objavljena 24. oktobra 2024, so avtorji nanizali nekaj pretresljivih ocen in opozoril. Po njihovi oceni je 450 milijonov ljudi po vsem svetu izkusilo vsaj en vedenjski simptom ali škodljivo posledico iger na srečo. Približno 80 milijonov ljudi pa trpi za resnimi motnjami, ki so posledica igranja na srečo.

Komisija revije Lancet poziva, **naj se igre na srečo obravnavajo podobno kot se obravnavata tobak in alkohol**, saj je zaradi zmogljivih tehnologij doseg iger na srečo postal globalna stvar.

V začetku lanskega decembra se je oglasila še **Svetovna zdravstvena organizacija (WHO)**, ki je izpostavila nekaj podatkov iz študij, ki jih navaja tudi naša »Strategija«.

- Ljudje, ki igrajo na škodljiv način, prispevajo do 60 odstotkov realizacije iger na srečo (izgub igralcev)
- Igranje na srečo lahko ogrozi zdravje, vodi lahko k povišanim stopnjam duševnih bolezni in samomorilnosti
- Igranje na srečo lahko vodi v revščino, saj preusmerja denar za gospodinjstvo ter osnovne potrebe in storitve
- Škodljivi vplivi iger na srečo vključujejo razpad odnosov, družinsko nasilje, finančne stiske, kazniva dejanja (tatvine, goljufije), zanemarjanje otrokov itd.
- Ocena iz švedske študije je, da je pri osebah z motnjo igranja na srečo verjetnost, da bodo storile samomor, 15-krat večja kot pri splošni populaciji
- Študija v Viktoriji (Avstralija) je pokazala, da je bilo vsaj 4,2 % samomorov povezanih z igrami na srečo

Svetovna zdravstvena organizacija v svojem sporočilu za javnost ugotavlja, da ukrepi oz. model "odgovornega igranja" (Responsible Gambling) ne učinkujejo in da so potrebni drugačni ukrepi. Pri tem predlaga nove rešitve, ki vključujejo **ukinitev oglaševanja in promocij, obvezno omejevanje izgub igralcev (mandatory loss limit) ter omejitve v zvezi z dostopom in razpoložljivostjo (obratovalni časi, gostota igralniških objektov)**. Nadalje predlaga še ukrepe za odpravo sramu in destigmatizacijo težav povezanih z igrami na srečo, protioglaševanje z opozorili o škodljivih vplivih iger na srečo ter obravnavanje političnega delovanja in vpliva igralniške industrije na raziskave.

Ta članek je doslej **najpomembnejše znanstveno podprto opozorilo** o škodljivih učinkih iger na srečo, ki ga je kadarkoli objavila Svetovna zdravstvena organizacija.

Odgovor na ta opozorila je sprejetje in implementacija sodobnega pristopa obravnave fenomena iger na srečo, ki daje prednost javnemu zdravju.

Celostno zasnovan **javnozdravstveni pristop** področje iger na srečo obravnava tako, da:

a. **priznava**, da je škoda zaradi iger na srečo posledica kompleksnega součinkovanja individualnih, družbeno-kulturnih, okoljskih, komercialnih in političnih dejavnikov

b. se zavzema za neodvisne (brez vplivov igralniške industrije) politike in strategije, ki si prizadevajo za prednostno obravnavo zdravja in dobrega počutja ter ščitijo posameznike, njihove skupnosti in družine pred škodo, ki jo povzročajo igralniška industrija, njeni produkti in prakse.

* *Povzeto po: (Samantha Thomas et al.: Time for policies on gambling to benefit health - not the gambling industry; Health Promotion Journal of Australia, 2023)*

Slovenija ima najbolj liberalno igralniško zakonodajo v Evropi

Z desetimi igralnicami ali eno igralnico na 210 tisoč prebivalcev sodi Slovenija v sam evropski vrh po številu igralnic glede na število prebivalcev.

Za primerjavo, v Bavarskem deželnem zakonu o igralnicah (Spielbankgesetz) je zapisano, da je dovoljena največ ena igralnica na milijon prebivalcev.

V Avstriji deluje 12 igralnic, kar pomeni, da imajo eno igralnico na 750 tisoč prebivalcev. V Belgiji in na Nizozemskem imajo po eno igralnico na 1,3 milijona prebivalcev, v Španiji eno na milijon, na Danskem in Portugalskem po eno na 850 tisoč prebivalcev, v Franciji in na Slovaškem eno na 330 tisoč, v Švici pa eno na 430 tisoč prebivalcev. Po gostoti igralnic nam je najbližje Hrvaška z 20 igralnicami, pri čemer pa nekatere obratujejo le v turistični sezoni.

Trenutno pri Sloveniji deluje tudi 25 igralnih salonov. Veljavni ZIS predvideva še **dodatnih 5 velikih in 20 malih koncesij** in to kljub priporočilom iz Strategije razvoja iger na srečo 2010, naj se število koncesij postopoma zmanjšuje do števila **največ 30 koncesij v letu 2020**. Veljavni ZIS je prav tako v nesoglasju s cilji Strategije iz leta 1997, v kateri je zapisano, da **»Cilj strategije razvoja slovenskega igralništva ni v spreminjanju cele Slovenije v igralniško destinacijo.«**

Slovenski pravni okvir za prirejanje igralniških iger na srečo omogoča koncesionarjem izjemno visoko stopnjo svobode pri urejanju dveh najpomembnejših vidikov poslovanja. Koncesionarji imajo možnost **samoregulacije na področju oglaševanja**, prav tako pa sami odločajo o **obratovalnih časih svojih igralniških objektov**. Nasprotno pa igralnice in igralni saloni drugod po Evropi delujejo v veliko bolj nadzorovanih okoljih in s številnimi omejitvami.

Slovenija oglaševanja iger na srečo ne omejuje, dovoljene so vse oblike oglaševanja

Slovenski Zakon o igrah na srečo oglaševanje omenja le enkrat, in sicer v 6. členu, s katerim prepoveduje oglaševanje iger na srečo **osebam brez koncesije vlade RS**.

Po podatkih Evropske komisije ([»Evaluation of the regulatory tools«](#)..., Evropska komisija, 2018) je model samoregulacije na področju oglaševanja iger na srečo uporabljalo pet držav (Avstrija, Belgija, Velika Britanija, Irska in Slovenija). VB je medtem izstopila iz EU, Belgija je uvedla popolno prepoved oglaševanja, Irska pa številne omejitve.

Isti dokument navaja, da sta bili Irska in Slovenija edini državi v EU, ki sta dopuščali vse oblike oglaševanja. Vendar je Irska leta 2024 uvedla določene zakonske omejitve oglaševanja, zato danes Slovenija ostaja zelo verjetno kot edina država v EU brez kakršnih koli omejitev oglaševanja iger na srečo.

Oglaševanje iger na srečo se v Sloveniji izvaja z jumbo plakati, na dresih klubov (HIT), po radiu in televiziji, med športnimi prenosi, na spletu, na družabnih omrežjih z influencerji, ciljno oglaševanje, direktni marketing, finančne vzpodbude in bonusi, sponzorstva v športu in kulturi...

V državah EU veljajo delne prepovedi in omejitve oglaševanja iger na srečo, pri čemer se vse več držav odloča za popolno prepoved. Med njimi so Italija, Belgija, Litva in Latvija.

Dovoljene oblike oglaševanja po izbranih državah:

	NEMČIJA	BELGIJA	ITALIJA	ŠPANIJA	NIZOZEMSKA	IRSKA	SLOVENIJA
Sponsorstva (šport)	Da	NE, s 1.1.2025	Ne	Ne	Ne	Da, z omejitvami	Da
Reklame med TV športnimi prenosi	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Da, z omejitvami	Da
Plakatiranje na javnih mestih	Da	Ne	Ne	Ne	Ne	Da, z omejitvami	Da
Online oglaševanje	Da, z omejitvami	Ne	Ne	Da, z omejitvami	Da	Da, z omejitvami	Da
TV & Radio oglaševanje	Da, z omejitvami	Ne	Ne	Ne	Ne	Da, z omejitvami	Da
Influencerji na socialnih omrežjih	Da, z omejitvami	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Da
Ciljno oglaševanje (targeted ads)	Da	Ne	Ne	Da, z omejitvami	Da	Ne	Da

Viri: 1. International comparison of gambling advertising regulation, 2. Evaluation of regulatory tools for enforcing online gambling rules and channelling demand towards controlled offers, 3. The Law on Gambling in Ireland

Svoj zakon o igrah na srečo pravkar novelira tudi Hrvaška in z njim uvaja precejšnje omejitve oglaševanja. Prepovedano bo oglaševanje v tiskanih medijih, omejuje se online oglaševanje, oglaševanje po radiu in televiziji pa bo dovoljeno le v nočnem času med 23. in 6. uro. Izjema bodo oglasni bloki pred in po prenosih športnih dogodkov v živo.

Na Hrvaškem so ob tem tudi ocenili, da družbeni stroški, ki jih povzročata zasvojenost in drugo škodljivo igranje na srečo, obsegajo med 34 in 77 odstotkov vseh letnih davčnih prilivov v proračun iz naslova prirejanja iger na srečo.

Denar, ki ga s koncesninami in davki od iger na srečo zberejo občine in državni proračun je torej zelo drag denar, saj povzroča številne negativne posledice posameznikom, družinam in skupnostim.

V okviru programa »Mladi hazarder, ozaveščanje in odpravljanje negativnih posledic hazardiranja« smo v obdobju 2020 – 2024 obravnavali 196 uporabnikov in ugotovili, da so bile pri večini uporabnikov (49%) povzročitelj težav **kazino igre** (47% offline, 53% online), na drugem mestu pa so s 46 odstotki športne stave.

Skrb za zdravje ni samo stvar posameznika in nacionalne politike, ampak v veliki meri tudi odgovornost odločevalcev na lokalni ravni. **Lokalne oblasti so pobudniki sprememb** in so raven, ki je najbolj primerna za povezovanje globalnih ciljev z lokalno skupnostjo, saj je ljudem najbližja in najboljše ve, kaj potrebujejo. ([NIJZ, 2024](#))

Igre na srečo in svobodna gospodarska pobuda

Evropski parlament in Evropska komisija sta v svojih dokumentih o igrah na srečo, kot so Zelena knjiga, različna priporočila in resolucije, večkrat poudarila, da igre na srečo niso običajna gospodarska dejavnost. Opozarjata na njihove potencialne škodljive zdravstvene in družbene učinke, kot so zasvojenost, kriminal, pranje denarja in prirejanje izidov tekem.

Sodišče Evropske unije (CJEU) je v sodbah, kot so *Schindler* (1994), *Zenatti* (1999), *Gambelli* (2003) in s številnimi naslednjimi sodbami, vzpostavilo jasen pravni okvir za urejanje sektorja iger na srečo v državah članicah. Igre na srečo spadajo pod člen 56 PDEU, ki zagotavlja svobodo opravljanja storitev znotraj Evropske unije. Kljub temu pa ta svoboda ni absolutna.

Zaradi posebne narave iger na srečo so v izjemnih primerih dopustne določene omejitve, morajo pa izhajati iz prevladujočega javnega interesa, kot je zaščita igralcev pred čezmerno porabo za igre na srečo, preprečevanja zasvojenosti in preprečevanja pojavov različnih kaznivih dejanj, medtem ko se financiranje proračuna in drugih, npr. humanitarnih dejavnosti, lahko pojavlja le kot ugodna stranska posledica dejavnosti.

V duhu sodb Sodišča Evropske unije so v številnih primerih sodila tudi slovenska sodišča.

V sodbi št. 1837/2010 z dne 18.9.2012 je Upravno sodišče RS poudarilo, da se po 2. odstavku 74. člena Ustave RS gospodarska dejavnost ne sme izvajati v nasprotju z javno koristjo; to pa pomeni, da so iz razloga javne koristi omejitve izvajanja gospodarske dejavnosti dopustne ter da je tako izvajanje gospodarske dejavnosti, ki je z javno koristjo v nasprotju, v nasprotju z Ustavo. Da je nadzorovanje dejavnosti prirejanja iger na srečo in ukrepanje v primeru nepravilnosti pravno dopustno in nujno, po presoji sodišča izhaja že iz 1.člena ZIS.

Sodba št. 396/2012 Upravnega sodišča RS z dne 9.4.2013 izpostavlja, da zaradi negativnih učinkov prirejanja iger na srečo (tveganja pranja denarja in financiranja terorizma, navezave na kriminalna dejanja ter socialnih in zdravstvenih problemov kot posledice pretiranega igranja, ki prizadenejo cele družine), je prirejanje iger na srečo dejavnost, ki je družbeno le pogojno sprejemljiva in jo je možno izvajati le z ustreznimi omejitvami tudi glede obsega samega prirejanja in reklamiranja.

Vrhovno sodišče je v sodbi št. 66/2012 z dne 16.2.2012 odločilo, da se ustavna pravica do svobodne gospodarske pobude lahko omeji v delu, ki nasprotuje zakonu oziroma javni koristi, kar je ustavno dopustno. ZIS ureja področje iger na srečo ter s tem povezane omejitve in nadzor zaradi zaščite mladoletnikov in drugih ranljivih oseb pred škodljivimi vplivi v obsegu in na način, kot je določen v zakonu. Zato veže opravljanje te dejavnosti na izdajo dovoljenj ter posledično, če se ta dejavnost opravlja v nasprotju z zakonom, predvideva ustrezno ukrepanje.

Viri:

- 1) World Health Organization. *Gambling*. Dosegljivo na <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/gambling>, 2024
- 2) Wardle, Heather et al. *The Lancet Public Health Commission on gambling*. The Lancet Public Health, Volume 9, Issue 11. Dosegljivo na [10.1016/S2468-2667\(24\)00167-1](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(24)00167-1), 2024;
- 3) The Guardian. *Gambling poses a huge global threat to public health, experts warn*. Dosegljivo na <https://www.theguardian.com/society/2024/oct/24/gambling-poses-huge-global-threat-to-public-health-experts-warn-lancet-commission>, 2024
- 4) Evropski parlament: Spletne igre na srečo. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 10.septembra 2013 o spletnih igrah na srečo na notranjem trgu. Dosegljivo na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:52013IP0348>
- 5) Samantha Thomas et al.: *Time for policies on gambling to benefit health - not the gambling industry*; Health Promotion Journal of Australia, 2023. Dosegljivo na <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/hpja.721>
- 6) NEXT.IO: *WHO calls RG measures "ineffective" and urges gambling ad ban*. Dosegljivo na <https://next.io/news/regulation/who-rg-measures-ineffective-gambling-ad-ban/>

- 7) European Commission: *Evaluation of the regulatory tools for enforcing online Gambling Rules and channelling demand towards controlled offers*, 2018. Dostopno na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6bac835f-2442-11e9-8d04-01aa75ed71a1/language-en>
- 8) Coalition against gambling ads: *International comparision of gambling advertising regulation*. Dosegljivo na <https://cega.org.uk/wp-content/uploads/2024/08/2-International-Advertising-Comparison.pdf>, 2024
- 9) Ireland: Gambling Regulation Act 2024. Dosegljivo na <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2024/act/35/enacted/en/html>
- 10) The Law on Gambling in Ireland. Dosegljivo na <https://www.citizensinformation.ie/en/justice/civil-law/the-law-on-gambling-in-ireland/>

**Mestna občina Maribor
Mestni svet**

Strategija preprečevanja in zmanjševanja škode zaradi iger na srečo

2024 - 2027

Predlog dokumenta za urejanje
problematike iger na srečo na lokalni ravni

**Dokument je nastal v okviru projekta IMPACT4VALUES,
ki ga sofinancira Evropska Unija**

**Zavod Etnika
Maribor, april 2024**

Zadnja posodobitev: februar 2025

KAZALO

1. POVZETEK.....	5
------------------	---

PRVI DEL: ŠKODA POVZROČENA Z IGRAMI NA SREČO SKOZI PERSPEKTIVO JAVNEGA ZDRAVJA

2. POZIV K JAVNOZDRAVSTVENEMU PRISTOPU OBRAVNAVANJA PROBLEMATIKE IGER NA SREČO.....	7
---	---

3. ŠKODA, KI NASTAJA ZARADI IGRANJA NA SREČO.....	9
3.1. Finančna škoda.....	10
3.2. Samomorilnost.....	11

4. RAZŠIRJENOST PATOLOGIJ ZARADI IGER NA SREČO PO SVETU IN V SLOVENIJI.....	12
4.1. Slovenija.....	12

5. DOSTOPNOST IGRALNIŠKIH IGER NA SREČO.....	13
5.1. Dostopnost igralniških iger v mariborski regiji.....	15

6. NEVARNI PRODUKTI: IGRALNI AVTOMATI.....	15
6.1. »Crack kokain« iger na srečo.....	16
6.2. Lažne zmage oz. v zmage preoblečene izgube.....	17
6.3. Skoraj zmaga.....	17
6.4. Nepredvidljivost dobitkov kot del načrta.....	17

7. UDELEŽBA DOMAČIH IGRALCEV V OBISKU IGRALNIC IN IGRALNIH SALONOV.....	18
---	----

8. OBISK IN REALIZACIJA IGRALNIŠKIH ENOT V MARIBORSKI REGIJI.....	19
8.1. Gravitacijsko območje igralniškega objekta.....	20
8.2. Obiski, ki jih ustvarijo mariborski igralci igralniških iger.....	21
8.3. Zvišana tveganja pri igranju igralniških iger.....	22
8.4. »Dobri gostje«.....	22

DRUGI DEL: UKREPI ZA PREPREČEVANJE IN ZMANJŠEVANJE ŠKODE.....

9. IGRE NA SREČO IN VAROVANJE JAVNEGA ZDRAVJA.....	23
9.1. Zaščita igralcev po slovenski zakonodaji.....	24

10. Z DOKAZI PODPRTI UKREPI, KI DELUJEJO.....	25
---	----

A. OMEJEVANJE PONUDBE IN DOSTOPNOSTI.....	25
1.1. Skrajšanje obratovalnega časa, uvedba 8-urnega nočnega počitka.....	25
1.2. Zvišanje minimalne starosti za udeležbo pri igralniških igrah z 18 na 21 let.....	27
1.3. Omejitev števila obiskov igralnic in igralnih salonov za lokalno prebivalstvo.....	28
1.4. Odstranitev bankomatov in POS terminalov iz igralnih prostorov.....	28
1.5. Ukrep samoprepovedi obiska.....	29

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA).

Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

B. ZMANJŠEVANJE POVPRASEVANJA.....	30
1.1. Izvajanje preventive v šolskem okolju.....	30
1.2. Medijske kampanje ozaveščanja.....	30
1.3. Omejevanje oglaševanja, promocije in sponzorstev.....	31
1.4. Uvedba vstopnine za mlade do 25. leta starosti.....	32
C. ZMANJŠEVANJE ŠKODE Z ZDRAVLJENJEM IN PODPORO.....	34
TRETJI DEL: REGULIRANJE IGRALNIŠKIH IGER V LOKALNI SKUPNOSTI.....	36
11. REGULACIJA PODROČJA V TUJINI: DRŽAVE, REGIJE IN LOKALNE SKUPNOSTI.....	38
11.1. Pregled tujih politik in konceptov preprečevanja škode zaradi iger na srečo.....	38
12. LOKALNA SKUPNOST IN REGULIRANJE IGRALNIŠTVA.....	39
12.1. Zgodovina podeljevanja soglasij za igralniško dejavnost v Mariboru.....	39
12.2. Formiranje mestnega posvetovalnega telesa za igre na srečo.....	40
12.3. Vpliv lokalne skupnosti na reguliranje igralniških iger na njenem območju.....	41
12.4. Podeljevanje koncesije za igralniško dejavnost in časovna komponenta postopka.....	42
13. SLOVENIJA: OBLIKE NEPOSREDNEGA ODLOČANJA V LOKALNI SKUPNOSTI.....	43
13.1. Zbor občanov.....	43
13.2. Ljudska iniciativa.....	44
13.3. Referendum.....	44
14. ODLOČANJE O IGRALNICAH Z REFERENDUMOM V TUJINI.....	44
15. REFERENDUM V SLOVENIJI.....	45
15.1. Neskladje zakonodaje in postopka podeljevanja igralniških koncesij.....	46
16. DODATEK: PRIMER CASINO MOND.....	47
16.1. Ali bi moral Maribor participirati pri koncesijskih dajatvah Casina Mond?.....	47
16.2. Kako se je Mariboru pripetil tak položaj?.....	48
16.3. Kako naprej?.....	49
17. SLOVAR.....	51
18. LITERATURA.....	52
19. PRIMERI PISEM ISKALCEV POMOČI.....	55

1. POVZETEK

1. Javnozdravstveni pristop k obravnavanju škode, ki nastaja zaradi iger na srečo, se osredotoča na preprečevanje in zmanjševanje negativnih posledic iger na srečo pri posameznikih, družinah in v skupnosti. Eno od ključnih spoznanj, ki so pripomogla k razvoju tega pristopa je, da škode ne občutijo le posamezniki, ki so opredeljeni kot osebe z motnjo igranja na srečo. Škodljivo igranje na srečo ene osebe prizadene še **šest drugih oseb**. Mednje sodijo njihovi partnerji, otroci, starši, sorojenci, prijatelji, sodelavci, pa tudi skupnost.
2. Škoda, ki nastaja zaradi iger na srečo, je v družbi neenakomerno porazdeljena. Ženske pogosteje občutijo škodo, ki nastaja zaradi igranja na srečo drugih. Škodljive posledice hazardiranja se pogosteje pojavljajo skupaj z ekonomsko prikrajšanostjo in neenakostmi na področju zdravja, kot sta slabše duševno zdravje in nezdravo uživanje alkohola.
3. S skoraj **sedmimi igralnimi avtomati** na tisoč prebivalcev je Maribor po obremenjenosti daleč nad slovenskim povprečjem, ki znaša **3,5 avtomata** na tisoč prebivalcev. Po svojem potencialu za zasvajanje so igralni avtomati na prvem mestu med vsemi igralniškimi igrami. V mariborski regiji ustvarijo igralni aparati okrog 90 odstotkov realizacije vseh igralniških iger. Zaradi zasičenosti s ponudbo bi mesto moralo sprejeti **moratorij** na nadaljnje širjenje igralniških kapacitet in nadaljne povečevanje števila igralnih avtomatov v lokalni skupnosti.
4. Po naši oceni so igralci s prebivališčem v Mariboru v letu 2019 prispevali med **88 in 133 tisoč** obiskov štirih igralniških objektov v mariborski regiji. Pri igranju na srečo v treh igralnih salonih in eni igralnici so izgubili med **7 in 11 milijonov** evrov.
5. Obstajajo številni ukrepi za preprečevanje škode. Najboljše rezultate dajejo ukrepi **omejevanja ponudbe in dostopa** (obratovalni čas, omejitve števila obiskov, dvig starostne meje...) in ukrepi za **zmanjševanje povpraševanja** (preventiva, medijske kampanje, omejitve oglaševanja...).
6. Na področju **zmanjševanja škode** mora mesto poskrbeti za takojšen in enostaven dostop do **brezplačnih oblik pomoči** za vse, ki pomoč iščejo zase ali za svoje bližnje. Mesto naj v primerni meri podpre specializirane programe NVO s področja iger na srečo ter nameni dodatna sredstva javnim programom, pri katerih se strokovni delavci srečujejo z motnjo igranja na srečo.
7. Strokovnjakom s področja zdravja in sociale v lokalni skupnosti se priporoči, da v svoje intervjuje s pacienti/uporabniki vključijo tudi vprašanja o igranju iger na srečo. Na nivoju mesta (in regije) se skuša zbirati podatke o primerih samomorov, ki jih je moč neposredno povezati z igranjem na srečo. Vsi zbrani podatki se stekajo na eno mesto, v npr. lokalno izpostavo NIJZ.
8. S sprejetjem Strategije mesto Maribor uveljavlja sodoben **javnozdravstveni pristop** k obravnavi iger na srečo in postaja prva slovenska občina s takšnim modelom. Strategija predstavlja strokovno podlago za urejanje področja iger na srečo v lokalni skupnosti in osnovo za razvoj premišljenih in učinkovitih politik ter ukrepov na tem področju.
9. O vseh vprašanih, ki se nanašajo na področje iger na srečo v lokalni skupnosti, odloča **mestni svet** Mestne občine Maribor, kot najvišji organ odločanja v mestu.
10. Mestni svet ustanovi **Odbor za igre na srečo**, ki je posvetovalno telo mestnega sveta za vprašanja iger na srečo. Sestavljajo ga strokovnjaki s področja zdravja, sociale, varnosti,

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA).

Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

šolstva in civilne družbe. V odboru **ni predstavnikov politike** in predstavnikov industrije iger na srečo. Sredstva za delovanje odbora zagotovi MOM. Odbor ima vlogo opazovalnice (observatorija) za področje iger na srečo.

11. Odbor izdeja vsaka tri leta, po potrebi pa sproti, **oceno tveganj** na področju iger na srečo v lokalni skupnosti. Podlaga za oceno tveganj so podatki pridobljeni z **raziskavami** razširjenosti problematičnega igranja na srečo v lokalni skupnosti ter druge **analize stanja** (varnostna tveganja, bankroti, kriminal, samomorji...)
12. Odbor pridobiva podatke s področja iger na srečo (realizacija, število gostov, razmerje domačituji gosti...) tudi od lokalnih ponudnikov igralniških iger na srečo (salon, igralnica...), pa tudi od pristojnih ministrstev.
13. MOM s posebnim **Odlokom o regulaciji iger na srečo** določi pravila za prirejanje igralniških iger na srečo na svojem območju. Namen odloka je zaščita prebivalcev mesta in ranljivih skupin pred zasvojenostjo ter drugimi škodljivimi vplivi igralništva. Z odlokom se lahko določi krajši obratovalni čas igralniških enot na področju občine, omeji se lahko najvišje število mesečnih obiskov igralniških enot za osebe s prebivališčem v Mariboru, lahko se zviša zahtevana minimalna starost za vstop v igralniški objekt, lahko se uvede vstopnina za mlajše od 25. leta ipd.
14. Pomemben cilj odloka je tudi zagotavljanje transparentnosti in predvidljivosti vseh postopkov na področju iger na srečo. Z odlokom se določi minimalna **oddaljenost** igralniškega objekta od občutljivih mest (izobraževalne ustanove, zdravstveni domovi, ambulante, CSD, verske ustanove ipd.), ki naj znaša 500 m zračne linije. Prav tako se z odlokom določi, da vsak zaprositelj soglasja za izvajanje igralniške dejavnosti najmanj **3 do 5 mesecev** pred vložitvijo svoje vloge na Ministrstvo za finance s projektom obvezno seznaneni MOM in mestni svet.
15. Pred razpravo v mestnem svetu o podelitvi ali odreku soglasja za opravljanje igralniške dejavnosti se v lokalni skupnosti o tem vprašanju izvede obvezni **posvetovalni referendum**.
16. Mesto v »Odloku o regulaciji iger na srečo« navede nabor ukrepov, ki jih je mogoče izvrševati takoj. Vsi ostali ukrepi, ki presegajo diskrecijsko pravico lokalne skupnosti ali bi bili v neskladju z obstoječo zakonodajo, se kot prioritetni cilji za naslednje obdobje zapišejo v Strategiji in postanejo predmet lobiranja pri centralni oblasti. Srednjeročni cilj je, da na tem področju pride do prenosa dela oblasti na regije in lokalne skupnosti. Centralna oblast mora ohraniti ključno vlogo pri podeljevanju koncesij. Prenos te pravice na lokalne oblasti bi bil škodljiv, saj bi prinesel izjemna korupcijska tveganja.
17. Z odlokom se uredi tudi financiranje programov nevladnih in drugih organizacij, ki na področju iger na srečo izvajajo preventivne aktivnosti in nudijo brezplačno pomoč ter podporo iskalcem pomoči. Financiranje se uredi na način, da se z odstotkom veže na realizacijo iger na srečo v lokalni skupnosti (regiji?) ali pa na koncesijsko dajatev, ki jo iz naslova izvajanja igralniške dejavnosti prejema proračun mesta.

PRVI DEL: ŠKODA POVZROČENA Z IGRAMI NA SREČO SKOZI PERSPEKTIVO JAVNEGA ZDRAVJA

Sodobni pristopi k obravnavi škode zaradi iger na srečo kot **vprašanja javnega zdravja**, se več ne ukvarjajo le s preštevanjem posameznikov, ki jih s pomočjo presejalnih orodij opredelimo kot problematične igralce.

Z implementacijo **javnozdravstvenega pristopa** k obravnavanju problematike iger na srečo se kot sodobna družba poenotimo v stališču, da škodljivo igranje na srečo povzroča veliko obsežnejše individualne in družbene stroške, kot se je doslej domnevalo.

Škode namreč ne občutijo zgolj tisti, ki jih opredelimo kot problematične igralce ali osebe z visokim tveganjem za razvoj tovrstnih težav. Posledice lahko občutijo tudi njihove družine, prijatelji, sodelavci, skupnost in celotna družba.

V avstralski zvezni državi Viktorija so ugotovili, da problematično igranje prispeva le **15 odstotkov** vse nastale škode zaradi iger na srečo, kar **85%** škode pa nastane v skupini igralcev z nizkim in srednjim tveganjem za razvoj težav.

2. POZIV K JAVNOZDRAVSTVENEMU PRISTOPU OBRAVNAVE PROBLEMATIKE IGER NA SREČO

Štiri desetletja trajajoči globalni družbeni eksperiment deregulacije iger na srečo, ki smo ga deležni tudi v Sloveniji, kaže znake zasičenosti ponudbe. Zaradi dokazov o škodi, ki jo povzroča hazardiranje, so po svetu vzniknila številna civilna gibanja, ki zahtevajo korenite spremembe v reguliranju iger na srečo. V tem času je nastalo na tisoče študij, med njimi veliko takih, ki so preverjale razpoložljive ukrepe za preprečevanje in zmanjševanje škode kot posledice iger na

Kjer je prišlo do zakonodajnih sprememb, je bila to posledica vztrajnih kampanj vse bolj organiziranih skupin z lastnimi izkušnjami in zagovorniških skupin, ki so izpodbijale prevladujoči okvir individualne izbire in iger na srečo kot oblike prostega časa ter uspele pritegniti pozornost medijev in drugih zainteresiranih strani. ([Reith; Wardle, 2022](#))

srečo.

Dejavnost prirejanja iger na srečo, ki jo je mogoče **le dopuščati, ne pa spodbujati**, so mnoge države z zakoni, predpisi in strategijami skušale preoblikovati v nekaj, kar je postalo ena od glavnih prostočasnih aktivnosti. V tem kontekstu se industrija v javnosti predstavlja tudi kot glavno gonilo gospodarske rasti, ki ustvarja nova delovna mesta ter prihodke za dobre namene in proračun.

Za zavarovanje interesov industrije je bil oblikovan model **odgovornega igranja** (ang. Responsible Gambling), ki vladam, regulatorjem in politikom nudi alibi, industrija iger na srečo pa ohranja možnost širitve dejavnosti. Istočasno pa ta koncept industriji pomaga tudi pri ohranjanju statusa quo ter blokiranju ali prelaganju sprememb zakonodaje.

Igranje na srečo se na splošno normalizira, ta normalizacija pa temelji na prevari. Igranje na srečo se promovira, še posebej med mladimi, kot možnost za služenje denarja, pri čemer je zamaskirano v zabavo ali šport. V resnici pa so igre na srečo zasnovane tako, da ljudem pomagajo izgubiti denar. ([Jim Orford, 2020](#))

Po zgledu tobačne industrije si tudi industrija iger na srečo prizadeva za vpliv na področju raziskav, ustanavlja pa tudi »neodvisne organe«, kot je npr. **Senet Group** v Združenem kraljestvu, katerega naloga je, da razvija in spodbuja standarde odgovornega igranja na srečo.

"Odgovorno igranje na srečo" je bilo opredeljeno na različne načine, vendar nam skuša sugerirati, da je lahko igranje na srečo za večino ljudi varno in celo "zdravo", če imajo na voljo dovolj informacij za svoje odločitve, hkrati pa priznava, da lahko pri nekaterih ljudeh povzroča težave, zato jim je treba povedati, kako lahko poiščejo pomoč. ([Rebecca Cassidy, 2020](#))

Eden od stebrov sistema odgovornega igranja je, da se **odgovornost za nastalo škodo potiska na ramena igralcev**, medtem ko so strukturne značilnosti iger ter taktike igralnic povsem spregledane. S takim pristopom igralce iger na srečo razdelimo v dve skupini, na tiste, ki premorejo sposobnost ohranjanja nadzora in na druge, ki tega ne zmorejo.

Nekateri strokovnjaki opozarjajo, da je bila osredotočenost na individualno odgovornost pogosto uporabljena v škodo ljudi, ki igrajo na srečo, kar povečuje sram, prispeva k stigmatiziranju škode nastale z igrami na srečo, ter igralce destimulira za iskanje pomoči. (Reith; Wardle, 2020).

Za igralce, ki so razvili resne težave in zasvojenost, je značilno, da ne zmorejo racionalnih odločitev, zato so velikokrat žrtev eksploatacije s strani igralnic in igralnih salonov, dokler ne izgubijo vsega ali pa pomembnega dela svojega premoženja.

"Odgovorno igranje" spodbuja ljudi, ki trpijo zaradi težav z igrami na srečo, da se ločujejo od "običajnih ljudi", kar povečuje njihov občutek osamljenosti. (Rebecca Cassidy, 2020)

Pri obravnavanju problematike iger na srečo lahko s pridom uporabimo pridobljene izkušnje s področja tobaka in alkohola, kjer smo drastično omejili dostop do proizvodov.

Ob razmišljanju, kako v čim večji meri preprečiti škodo, ki nastaja zaradi iger na srečo, je pomembno razumeti in sprejeti dvoje:

1. Realizacija igralnice iz naslova iger na srečo predstavlja razliko med vplačili igralcev in izplačili igralnice (ali igralnega salona). Realizacija igralnice so torej **izgube**, ki so jih v igri ustvarili igralci. Pomemben del ustvarjenih izgub je posledica problematičnega igranja (motnje igranja na srečo). Cilj je torej preprečevanje problematičnega igranja in zmanjšanje izgub teh igralcev.
2. Če smo pri preprečevanju nastajanja škode (problematičnega igranja) uspešni, se to odrazi v manjši realizaciji (manjših izgubah igralcev, ki igrajo problematično) in zbranih nižjih dajatvah. Zato ni mogoče uvajati sprememb in učinkovitih ukrepov za preprečevanje škodljivega igranja in hkrati pričakovati, da se to ne bo odrazilo tudi v obliki nižje realizacije iger na srečo.

Za sodobnemu času primerno obravnavo problematike iger na srečo in ustrezno ukrepanje bi morali v slovo pomahati dosedanja politiki »odgovornega igranja« na srečo, ki pri preprečevanju škode ne prinaša pomembnejših rezultatov.

Nadomestiti bi ga moral celostno zasnovan **javnozdravstveni pristop**, ki področje iger na srečo obravnava tako, da:

- a. **priznava**, da je škoda zaradi iger na srečo posledica kompleksnega součinkovanja individualnih, družbeno-kulturnih, okoljskih, komercialnih in političnih dejavnikov
- b. **se zavzema** za neodvisne (brez vplivov igralniške industrije) politike in strategije, ki si prizadevajo za prednostno obravnavo zdravja in dobrega počutja ter ščitijo posameznike, njihove skupnosti in družine pred škodo, ki jo povzročajo igralniška industrija, njeni produkti in prakse.

*Povzeto po: (Samantha Thomas et al.: *Time for policies on gambling to benefit health - not the gambling industry*, Health Promotion Journal of Australia, 2023)

3. ŠKODA, KI NASTAJA ZARADI IGRANJA NA SREČO

Raziskave kažejo, da pri igrah na srečo, podobno kot pri alkoholu in tobaku, **varna raven** igranja na srečo **morda sploh ne obstaja**. Avstralska študija, ki temelji na obsežnih, nacionalno reprezentativnih raziskavah v Avstraliji, Kanadi, na Finskem in Norveškem, je ugotovila, da je igranje na srečo **na katerikoli ravni** lahko povezano z nastajanjem škode. Več kot je izgubljenega denarja, večje je tveganje za nastanek škode. ([Markham et. al, 2015](#)).

Kot nekoč pri alkoholu, zdaj tudi na področju iger na srečo prihaja do redefiniranja problema in pristopov k obravnavi problematike. Ne opazujemo več le posameznika, ki igra na škodljiv (problematičen) način, ampak se preučuje širša slika. Ocenjuje se škoda, ki jo povzroči igranje na katerikoli ravni, pri tem pa se upošteva vse negativne vplive na posameznika, njegove bližnje, na skupnost in celotno družbo.

V avstralski zvezni državi **Viktorija** so v študiji iz leta 2016 ugotovili, da 85% vse nastale škode zaradi iger na srečo prispevajo igralci **z nizkim in zmernim tveganjem** za razvoj težav, le **15%** pa prispevajo problematični igralci.

Leto kasneje (2017) so z novo študijo skušali analizirati tudi, koliko država Viktorija pridobi z igrami na srečo in kolikšni so stroški negativnih posledic igranja. Izračuni so pokazali, da so skupni davčni prihodki od iger na srečo znašali 1,6 milijarde AUD (0,91 milijarde EUR), medtem ko so ocenjeni družbeni stroški znašali 7 milijard, kar pomeni **neto primanjkljaj** v višini 5,4 milijarde.

V Viktoriji so identificirali tudi sedem dimenzij škode, ki jih igre na srečo povzročajo posameznikom in njihovim družinam. Te vključujejo finančno škodo, vpliv na medčloveške odnose, zdravje, delo ali študij, čustveno ali psihološko škodo, kulturno in skupnostno škodo ter vpliv na pojave kriminala.

Škode ne občuti le oseba, ki igra na srečo, ampak tudi "drugi prizadeti". Za osebe, ki igrajo na srečo z visokim tveganjem, se ocenjuje, da njihovo igranje neposredno vpliva v povprečju še na **šest** drugih oseb. To so njihovi partnerji, otroci, starši, sorojenci, prijatelji in sodelavci. (Goodwin et al. 2017)

O škodi povzročeni z igranjem srečo so med prvimi pričeli govoriti na **Novi Zelandiji**. Leta 2003 so sprejeli Zakon o igran na srečo, ki škodo zaradi iger na srečo opredeljuje kot "kakršno koli škodo ali stisko, ki izhaja iz ali jo poslabša posameznikovo igranje na srečo". (Langham et al. 2016). Zakon je od Ministrstva za zdravje zahteval pripravo **Strategije** za preprečevanje in zmanjševanje škode zaradi iger na srečo, katere ključna naloga je osredotočanje na javno zdravje.

Preprečevanje in zmanjševanje škode je v Novi Zelandiji torej **obveznost**, ki je zapisana v Zakonu o igran na srečo. Letni proračun za preprečevanje škode nastale zaradi iger na srečo znaša več kot **10,7 milijona** evrov za 4,7 milijona prebivalcev (BMJ, 2019).

Če te številke apliciramo na Slovenijo, bi morali za potrebe preprečevanja in zmanjševanja škode zaradi iger na srečo pri nas vsako leto nameniti **4,8 milijona** evrov.

3.1. Finančna škoda

Najočitnejša negativna posledica igranja na srečo je finančna škoda, saj se pojavi najprej. Uničene finance lahko v naslednji fazi učinkujejo kot katalizator nastanka številnih drugih težav. Večina igralcev na srečo, ki so ustvarili izgube, si prizadeva te izgube sanirati. Zaradi zgrešenih predstav o igran na srečo si skušajo svoje izgube na žalost povrniti z nadaljnjim igranjem, kar pa vodi le v dodatno poglobljanje že ustvarjene izgube.

Podatki iz različnih študij kažejo, da problematični in zasvojeni igralci zagotavljajo nesorazmerno velik delež realizacije in dobičkov od iger na srečo. Običajno okrog 30 odstotkov prebivalstva iger na srečo ne igra, 60 % ljudi, ki igrajo, poskrbi za 40 % realizacije, preostalih 10 odstotkov pa prispeva 60 odstotkov realizacije iger na srečo.

Nekatere raziskave so pokazale, da kar do 60 % prihodkov od iger na srečo izvira od problematičnih igralcev (Egerer et al., 2018; House of Lords, 2020).

Enak delež (60%), ki ga prispevajo problematični igralci, navaja tudi ameriška antropologinja Natasha Dow Schüll v knjigi [Addiction by Design](#) (2012). Ta izjemna knjiga je rezultat 15 let poglobljenega študija, ki ga je avtorica namenila igralnim avtomatom v Las Vegasu.

V [študiji iz leta 2016](#) kanadska raziskovalca R. Williams in R. Wood navajata, da **1 do 4 odstotki** problematičnih igralcev prispevajo do **50%** prihodkov od iger na srečo. In še ena študija: zgornjih **10 %** najbolj zagretilih igralcev poskrbi za **61 %** prihodkov miz in igralnih avtomatov v igralnicah. ([Earl Grinols, 2009](#))

Slovenski raziskovalci so opravili nekaj študij s področja iger na srečo, v njih pa se avtorji doslej niso ukvarjali z ocenami, kolikšen delež realizacije iger na srečo je moč pripisati škodljivemu (problematičnemu) igranju. Za potrebe te Strategije si lahko pomagamo s številkami, ki smo jih pri svojem delu z uporabniki, ki pri nas iščejo pomoč, pridobili sami.

Naš zavod Etnika upravlja s spletnim portalom [Mladi hazarder](#) (www.mladihazarder.si). V okviru brezplačnih oblik pomoči na spletišču nudimo uporabnikom tudi brezplačne psihoterapije, ki jih s pomočju zunanjih strokovnih delavcev izvajamo v Mariboru in v Ljubljani. Od začetka leta 2020 do konca letošnjega marca 2024 se je v program terapij prijavilo **167 oseb** starosti 16-57 let ($\bar{x} = 30,5$).

Z anketiranjem uporabnikov smo ugotovili, da je teh 167 oseb za igre na srečo doslej zapravilo skupno **7,3 milijona** evrov oz. vsak med njimi v povprečju po **43.700** evrov.

16 odstotkov vsega zaigranega denarja predstavljajo hazarderski dolgovi, ki znašajo **1,2 milijona** evrov, ustvarilo jih je 84% vseh anketiranih uporabnikov v programu terapij.

Na vprašanje, kakšen je bil najvišji dnevni znesek zaigranega denarja, je **16 odstotkov** naših uporabnikov poročalo, da so v enem dnevu zaigrali zneske med 5 in 9 tisoč evri, nadaljnjih **12%** uporabnikov pa poroča o zaigranih dnevniških zneskih med **10 in 60 tisoč** evri.

3.2. Samomorilnost

Za težave povzročene z igrami na srečo sta značilni nadpovprečno velika prisotnost razmišljanja o samomoru ter najvišje stopnje izvedenih samomorov med vsemi oblikami zasvojenosti. Švedska študija je pokazala, da je pri ljudeh z motnjo iger na srečo verjetnost samomora [petnajstkrat večja](#) kot v splošni populaciji ([Karlsson in Håkansson, 2018](#)).

Z analizo samomorov med odraslimi osebami v obdobju 2009-2016 so v avstralski Viktoriji ugotovili, [da je kar 4,2% vseh samomorov v državi](#) moč dokazljivo povezati z igrami na srečo. Z igrami na srečo povezana samomorilnost med odraslimi v Viktoriji znaša **5,13** samomora na milijon prebivalcev.

Analiza uporabnikov portala [Mladi hazarder](#), ki so se vpisali v program brezplačnih psihoterapij (N=167), potrjuje visoko incidenco ideacije samomora med igralci z motnjo igranja na srečo. Kar **28%** uporabnikov je poročalo, da so v zadnjem letu **resno razmišljali** o samomoru, **10%** jih je izbralo možnost: »ne želim odgovoriti«, **62%** uporabnikov pa v preteklem letu o samomoru ni razmišljalo.

4. RAZŠIRJENOST PATOLOGIJ ZARADI IGER NA SREČO PO SVETU IN V SLOVENIJI

Problematično in patološko igranje (zasvojenost) na srečo je od osemdesetih let prejšnjega stoletja priznано kot problem duševnega zdravja, pred nekaj leti pa ga je Ameriško psihiatrično združenje prekategORIZIRALO v odvisnost.

Raziskave po svetu ocenjujejo, da ima težave zaradi igranja na srečo od **0,6 do 4 %** ljudi, pri tem pa so najvišji deleži skoncentrirani med ekonomsko depriviligiranimi, narodnostnimi manjšinami in mladimi. ([Gerda Reith, 2014](#))

Uporabniki portala Mladi hazarder poročajo tudi o drugih z zdravjem povezanih težavah. Te so lahko neposredna posledica igranja na srečo ali pa je igranje obstoječe težave še dodatno poslabšalo. Med **167** anketiranimi uporabniki jih **88 odstotkov** poroča o stresu, po **61%** o depresiji in anksioznosti, **62%** o nespečnosti, **22%** o zlorabi alkohola, **9%** o zlorabi pomirjeval in **2%** o zlorabi prepovedanih drog.

4.1. Slovenija

Do leta 2018 je pri nas edini dve večji reprezentativni raziskavi izvedla FUDŠ iz Nove Gorice. V raziskavi iz leta 2008 so raziskovalci uporabili instrument SOGS in v odrasli populaciji odkrili skupno skoraj **2 odstotka** problematičnega igranja, kar je krovni naziv za problematično in patološko igranje. Dodatno se je okrog **8%** anketirancev znašlo v območju tveganja za razvoj problematičnega igranja.

Skupno je tako **10 odstotkov** odrasle populacije v Sloveniji občutilo manjšo ali večjo škodo, ki je bila posledica igranja na srečo. Žal so rezultati te raziskave časovno že toliko oddaljeni, da so vmes že zastareli.

Leta **2018** je NIJZ izvedel [Nacionalno raziskavo o tobaku, alkoholu in drugih drogah](#). V raziskavi z reprezentativnim vzorcem 16.000 prebivalcev Slovenije starih od **15** do **64** let se je odzvalo 9.161 anketirancev. V vprašalnik so bila vključena tudi vprašanja o igranju iger na srečo ter presejalni vprašalnik BIG-S ki je služil kot pripomoček za prepoznavanje zasvojenosti z igrami na srečo. Raziskovalci so med igralci iger na srečo odkrili **4,3 odstoten** delež igralcev z izrazitimi znaki zasvojenosti z igrami na srečo, medtem ko je za **Podravje** naveden podatek o **4,8 odstotnem** deležu ugotovljene zasvojenosti.

»Za diferenciacijo med tistimi, pri katerih je prisotna zasvojenost z igrami na srečo, in tistimi brez nje, je bila uporabljena že vzpostavljena meja, po kateri morajo biti izpolnjeni štirje ali več od devetih kriterijev, ki jih opredeljuje DSM-V.« ([NIJZ, 2022](#))

Najvišje deleže zasvojenosti so pričakovano odkrili pri mladih. V starostni skupini 15-19 let je delež znakov zasvojenosti znašal visokih **19,4%**, med 20 do 24 let starimi pa **14,5%**. Naslednja starostna skupina je zabeležila že skoraj trikrat manjši delež znakov zasvojenosti (**5,3%**), kar je skladno z navedbami v strokovni literaturi, da so najbolj ogrožena skupina mladi do 24 leta starosti.

V študiji NIJZ žal ni poročila o deležu tistih, ki so nabrali eno do treh točk in tako niso izpolnili kriterija zasvojenosti. Med anketiranci, ki niso zbrali štirih točk, se namreč nahaja skupina igralcev na srečo, ki igrajo z manjšim ali večjim tveganjem. Ti igralci že čutijo določene negativne posledice

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

lastnega igranja na srečo, obenem pa so izpostavljeni tveganjem za migriranje v skupino igralcev z izrazitimi znaki zasvojenosti.

5. DOSTOPNOST IGRALNIŠKIH IGER NA SREČO

Številne študije navajajo, da ima dostopnost igralniških iger izjemno pomemben vpliv na razširjenost problematičnega in patološkega igranja v skupnostih. Nekatere študije kot kritično mejo oddaljenosti od igralnice navajajo 70 kilometrov ([Gerda Reith, 2006](#)), kar pomeni, da se problemi z igranjem praviloma dvakratno povečajo, če je tovrstna ponudba dostopna v krogu 70 km.

V neki drugi študiji ([Welte et al., 2004](#)) avtorji navajajo, da imajo ljudje, ki živijo v krogu desetih milj (17 km) od igralnice, skoraj dvakrat več možnosti za razvoj z igranjem na srečo povezanih patologij od ljudi, ki v svoji skupnosti igralnice nimajo.

Val širitve komercialnega igralništva, ki se je na začetku 80-ih let prejšnjega stoletja kot cunami pričel dvigovati v po vsem zahodnem svetu, je izdatno pljusnil tudi v Slovenijo. Če smo v Sloveniji na začetku 80-ih »premogli« le dve igralnici (Bled, Portorož), smo le dva dni po padcu berlinskega zidu (9.november 1989) v Mariboru odpirali že deveto slovensko igralnico, mesec dni kasneje pa v Lipici še deseto. Do leta 2007 smo dosegli število 13 igralnic, potem pa so nekatere med njimi zaprle svoja vrata. V aprilu 2024 imamo v Sloveniji deset delujočih igralnic, podeljena pa je že koncesija za enajsto, ki bo svoja vrata odprla v naslednjih mesecih.

Enajst igralnic ali po ena na 190 tisoč prebivalcev je za majhen narod, kot je slovenski, absolutno veliko preveč. Celotno ozemlje države bi lahko »pokrili« že s tremi igralnicami.

V devet milijonski Avstriji imajo 12 igralnic ali po eno na 750 tisoč prebivalcev, Italija ima le štiri, Francija jih ima okrog 200 ali po eno na 340 tisoč prebivalcev. Bavarska ima 9 igralnic ali po eno na 1,4 milijona prebivalcev, Portugalska ima enajst igralnic, Belgija in Danska po devet, Švedska le še eno, ki je tik pred zaprtjem, itd.

Slovenija se po gostoti igralnic glede na število prebivalcev uvršča v sam evropski vrh, kar je bilo izpostavljeno v treh različnih študijah ([Macur, 2010](#); [Podgornik, 2011](#); [Cassidy, 2011](#)).

Takšno stanje ni naključno. Veliko število igralnic (11) in igralnih salonov (25) nam pripoveduje zgodbo o slovenski industriji igralniških iger, ki ima v Sloveniji izjemno moč. Ta moč se manifestira skozi velik vpliv na obe politični opciji, ki izmenjaje vladata Sloveniji.

Zato je težko verjeti, da si industrija zakonodaje o igrah na srečo ni spisala kar sama. Da si jo dejansko tudi je v svoji knjigi ([Udbomafija, 1995](#)) zatrjuje Edo Ravnikar. Hkrati se pred našimi očmi izrisuje tudi slika o državi in njeni politikih, ki jim je v precejšnji meri vseeno za škodo, ki jo povzročajo igre na srečo v družbi.

V Strategiji razvoja iger na srečo iz leta 1997 je zapisano, da bomo v državi dovolili največ **20** igralnih salonov. Z zakonskimi spremembami jeseni 2003 pa je vlada RS postavila novo najvišje dopustno število (numerus clausus) igralniških objektov in sicer **45 igralnih salonov** ter **15 igralnic**. Ta sprememba števila igralnih salonov pa pomeni dejansko tudi spremembo igralniške strategije, ki uradno ni bila nikdar spremenjena. (Nemec; Luin, 2006)

S tem se je slovensko igralništvo dramatično spremenilo. Od izvozno usmerjenega igralništva, ki bi služilo razvojni politiki turistične industrije, se je tehnica nagnila k igralništvu kot zgolj viru davčnih prihodkov, ki bi se črpali predvsem od domačega prebivalstva.

Da je bil glavni namen zakona povečati davčne prihodke, potrjuje tudi raziskava, ki jo je po naročilu Ministrstva za finance in UNPISA izvedlo podjetje Ekonomski inštitut pravne fakultete. Avtorja študije, [Bole in Jere \(2004\)](#), sta z ekonometričnimi izračuni skušala izračunati še dopustno razdaljo med igralnimi saloni, ki ne bi povzročala odžiranja prometa konkurenci oz. kanibalizma, kot ta pojav imenujejo v svetu igralništva. V študiji predlagata, da naj razdalja med igralnimi saloni znaša vsaj **11 do 22 minut vožnje z avtomobilom**. Avtorja sta priznala, da se z morebitnimi negativnimi učinki prevelike ponudbe igralnih avtomatov v študiji nista ukvarjala.

Družbeni stroški igralnic se običajno prenesejo na območja, od koder prihajajo igralci. Posledično imajo igralnice, ki privlačijo predvsem obiskovalce od drugod, razmeroma nizke družbene stroške. Po drugi strani pa imajo igralnice, ki se zanašajo predvsem na lokalne igralce, visoke družbene stroške. ([Reith, 2006](#))

Ob problematičnosti delovanja slovenskih igralnih salonov pretežno z lokalnim prebivalstvom, predstavljata resno težavo tudi njihova številčnost in obseg ponudbe. Glede števila avtomatov in po ustvarjeni realizaciji, so nekateri saloni že večji od nekaterih igralnic, npr. od igralnice na Bledu.

Številni lastniki igralnih salonov si tudi obetajo, da jim bodo zakonske spremembe omogočile širitev ponudbe z vključitvijo igralnih miz z živo igro ter možnost sprejemanja vplačil za športne stave.

Igralni saloni lahko imajo med 50 in 200 igralnih avtomatov, medtem ko za igralnice takih omejitev ni. Preprost izračun nam pove, da trenutna slovenska zakonodaja dovoljuje **samo v igralnih salonih** namestitvev do **9.000** igralnih avtomatov oz. po enega na vsakih 233 prebivalcev ali povedano drugače, kar 4,3 avtomata na tisoč prebivalcev.

V Sloveniji smo konec [leta 2022](#) imeli v 10 igralnicah in 25 igralnih salonih inštaliranih **7.388** igralnih avtomatov, kar znaša **3,5 avtomata na tisoč prebivalcev** oz. po en avtomat na **284 prebivalcev**.

5.1. Dostopnost igralniških iger v mariborski regiji

Če se osredotočimo le na število igralnih avtomatov v mariborski regiji, lahko ugotovimo, da je ponudba tovrstne »zabave« izjemna in da je zasičenost že zdavnaj dosežena, celo presežena. Poleg igralnega salona v Mariboru in igralnice v Šentilju imata vpliv na našo lokalno skupnost še salona v Radencih in na Ptuju (Upravno sodišče v sodbi [II U 23/2011](#)). Skupno število igralnih avtomatov v naštetih igralniških objektih v letu 2024 je **764** oz. **okrog sedem avtomatov** na tisoč prebivalcev.

Preračunano drugače, v lokalni skupnosti, ki šteje 113 tisoč ljudi, imamo po **en avtomat na 148 oseb**. Četudi bi se želeli poigrati z izračunavanjem in bi upoštevali le razpoložljive avtomate v mestnem igralnem salonu in v Šentilju (skupaj **547**), bi izračun še zmeraj pokazal, da je te ponudbe veliko preveč, saj imamo po **en avtomat na 207 oseb**. Gostota avtomatov v mariborski regiji in v državi je tolikšna, da po tem sodimo med najbolj obremenjena okolja v Evropi.

Število oseb na en igralni avtomat po Evropi v letu 2019:

1. Italija	153	8. Romunija	264
2. Češka republika	182	9. Združeno kraljestvo	355
3. Latvija	216	10. Srbija	360
4. Danska	235	11. Bolgarija	371
5. Španija	236	12. Črna Gora	397
6. Slovaška	252	13. Hrvaška	447
7. Slovenija	260		

Vir: [S Ziolkowski: World count of gambling machines, 2020](#)

Opomba: Pravičen podatek za Slovenijo za leto 2019 je **270**.

Med igralniške igre sodijo tudi igre, ki se s pomočjo krupjejev izvajajo na igralnih mizah (ruleta, blackjack, karibski poker...). V mariborski regiji je t.i. **živa igra** na igralnih mizah na voljo le v igralnici Mond na Šentilju, kjer imajo 27 miz.

6. NEVARNI PRODUKTI: IGRALNI AVTOMATI

Nekaj stavkov velja posvetiti igralnim avtomatom, predvsem zaradi njihove izjemno manipulativne narave in visokega potenciala za zasvajanje. Raziskave so pokazale, da te naprave ljudi zasvojijo veliko hitreje, kot katera koli druga igra na srečo.

Našo pozornost si nedvomno zaslužijo še iz enega razloga: igralni avtomati so najbolj dobičkonosna igra na srečo v zgodovini. V Sloveniji so leta 2022 igralni avtomati ustvarili kar **84 odstotkov** prometa igralnic in igralnih salonov (v mariborski regiji pa celo 90%). Če k temu prištejemo še realizacijo obeh loterij, je delež igralnih avtomatov še zmeraj izjemen, saj znaša kar **dve tretjini** vse (znane) realizacije iger na srečo v Sloveniji. Nedvomo je k tem rezultatom, ob običajni veliki dobičkonosnosti avtomatov, bistveno prispevalo tudi veliko število igralnih avtomatov na območju naše države.

Industrija iger na srečo sodi med najbolj inovativne industrije na planetu. Zaradi velike tekmovalnosti v panogi je v nenehnem procesu stalnega inoviranja. Z izjemno hitrostjo se prilagaja vsem sodobnim tehnološkim spremembam, hkrati pa v veliki meri tudi vpliva in spodbuja napredek sodobnih tehnologij.

Na razvoj igralnih avtomatov je vplivala velika popularnost video iger v 80-ih. V 90-ih so se igralni avtomati z grafičnimi zasloni že uveljavili kot prevladujoča oblika igralnih avtomatov v igralnicah, do leta 2000 pa so že postali glavni generator prometa in dobičkov igralnic.

V avtomate so vgrajeni principi poznani iz psihologije, kot sta instrumentalno pogojevanje (časovna nepredvidljivost dobitkov) in klasično pogojevanje (zvoki, glasba, grafika...).

6.1. »Crack kokain« iger na srečo

Globalna uspešnost igralnih avtomatov je posledica napredka in vrste izboljšav, od katerih sta najpomembnejši vstop video tehnologije, ki je zamenjala mehanske kolute in računalniško krmiljenje igralne naprave.

Zaradi izjemnega potenciala za zasvajanje jim je del stroke nadel ime »crack kokain« iger na srečo (ang. Crack cocaine of gambling). V čem je torej skrivnost igralnih avtomatov in zakaj je igra na njih tako zasvojljiva?

Moderni igralni avtomati predstavljajo popolno nasprotje vsega, kar si predstavljamo pod sintagmo »**odgovorno prirejanje iger na srečo**«. Igralni avtomat je po prepričanju dela stroke celo dizajniran z namenom, da povzroča zasvojenost. (Natasha Dow Schüll, 2013)

Študije psihiatra [Roberta Breena](#) z univerze Brown so pokazale, da posamezniki, ki redno igrajo na igralnih avtomatih, postanejo zasvojeni **tri do štirikrat hitreje** (v enem letu v primerjavi s tremi leti in pol), kot tisti, ki igrajo karte ali športne stave.

Seveda so nekateri ljudje zaradi kakšne svoje življenjske izkušnje ali možganske kemije bolj dovzetni za tovrstne težave. Toda po drugi strani so tudi določene tehnologije bolj zasvojljive. Prepričana sem, da bi morala tudi industrija prevzeti del odgovornosti. Celoten način delovanja industrije je v tem, da na človeka gleda kot na nekaj, s čimer je moč manipulirati. Zato se mi zdi hinavsko, da potem naredijo takšen obrat in trdijo, da je za vso škodo stoo odstotno odgovoren igralec sam. ([Natasha Dow Schüll, 2015](#))

Potencial za zasvajanje modernih igralnih avtomatov izvira iz njihovih posebnosti, ki po N.D. Schüll omogočajo prvič: **samotarsko** oz. od drugih ljudi odmaknjeno, drugič: **hitro** in tretjič: **neprekinjeno** igranje. Posamična igra na avtomatu traja od tri do štiri sekunde in brez zamika se prične naslednja igra. Na najhitrejših avtomatih je v eni uri mogoče odigrati tudi do 1.200 iger. Nekatere igralce igra tako posrka vase, da pozabijo na dimenziji prostora in časa ter na vrednost denarja.

Vodilni v industriji vztrajajo na stališču, da zasvojenost izvira iz ljudi samih, ne pa iz neživih stvari, kot so igralni avtomati. Kljub temu vlagajo veliko denarja in energije v prizadevanja, da bi z tehnologijo in oblikovanjem vplivali na vedenje potrošnikov. Njihov ključni cilj je "**Izdelati boljšo past za miške**" (ang. Building a Better Mousetrap), če povzamemo naslov ene od razprav na sejmu igralniške tehnologije G2E 2005.

Lep primer dvoličnosti igralniške industrije odkriva zgodba iz ene največjih igralnic na svetu. Gre za igralnico **Crown** v avstralskem Melbourneu, ki se je dolga leta samopromovirala kot igralnica z najboljšim pristopom k preprečevanju problematičnega igranja na planetu. Dokler niso bile leta 2021 v [preiskavi »kraljeve komisije«](#) (ang. royal commission) razkrite njene poslovne zveze s kitajsko mafijo, pranje denarja ter različne kršitve s področja varnega prirejanja iger na srečo.

Kot je zapisano v poročilu, je bilo ravnanje igralnice nezakonito, nepošteno, neetično, izkoriščevalsko oz. z eno besedo: sramotno. Morda je najbolj obremenjujoče odkritje Komisije način, kako je družba Crown Melbourne obravnavala številne ranljive osebe, ki imajo težave z igrami na srečo. Preiskava je odkrila, da je igralnica dolgih dvanajst let takim gostom dopuščala, da [so brez premora igrali tudi po 24 ur skupaj](#).

6.2. Lažne zmage oz. v zmage preoblečene izgube

Sodobni več linijski igralni avtomati so zasnovani z namenom, da igralce v igri zadržijo čim dlje in jih spodbujajo k igranju. To dosežejo z različnimi tehnikami in triki, s pomočjo katerih manipulirajo z možgani igralcev.

Glavna značilnost avtomatov je sposobnost, da igralcem njihove **izgube prikažejo kot zmage**. Tako igralci doživljajo občutek zmage tudi takrat, ko dejansko izgubljajo. Stavite npr. 50 centov in nazaj jih dobite 30, vložite 45, nazaj jih dobite 35 in tako naprej. Igralni avtomat vse take dogodke upošteva kot "zmage" in jih pospremi z vizualnimi in zvočnimi efekti, ki ustvarijo iluzijo velikega dobitka, čeprav ste v resnici del svoje stave izgubili.

Cilj takega ravnanja je pri igralcih sprožanje asociativnega povezovanja zunanjih dražljajev z dobitki, kar je v vedenjski psihologiji oblika učenja po načelih **klasičnega pogojevanja**, znana iz poskusov s psi Ivana Pavlova.

6.3. Skoraj zmaga (ang. Near miss)

Funkcija "Near Miss" pri igralnih avtomatih je tehnika, ki temelji na konceptu delnega utrjevanja vedenja. Njen namen je zadržati igralce ob napravi in jih spodbuditi k nadaljnjemu igranju. Cilj te funkcije je ustvariti iluzijo skorajšnje zmage, kar pri igralcu poveča razburjenje in željo po nadaljnjem igranju. Igralcu se prikaže (skoraj) zmagovita kombinacija simbolov, ki ji manjka en sam simbol. Ta se običajno pojavi v vidnem polju tik nad plačilno linijo.

6.4. Nepredvidljivost dobitkov kot del načrta

Utrjevanje vedenja igralca igralnih avtomatov poteka tudi s pomočjo nepredvidljivosti dobitkov. To je za igre na srečo sicer nekaj povsem običajnega, toda v primeru igralnih avtomatov je v ozadju načrt.

Razpored utrjevanja z variabilnim razmerjem (ang. [Variable-Ratio Reinforcement Schedule](#)), kar je v psihologiji ena od tehnik **instrumentalnega pogojevanja**, ki zagotavlja visoko in stabilno stopnjo odzivnosti.

Igralec ne ve, koliko iger mora odigrati do naslednje zmage, ve le to, da bo nagrada slej ko prej prišla.

Če igralnica ne more prepričati stranke, da bi ta vložila denar brez možnosti vračila, lahko doseže enak učinek tako, da ji del denarja vrača po razporedu utrjevanja z variabilnim razmerjem. (B.F.Skinner, [Science and Human Behaviour](#), 1965)

7. UDELEŽBA DOMAČIH IGRALCEV V OBISKU IGRALNIC IN IGRALNIH SALONOV

Do osamosvojitve v letu 1991 je za domače prebivalstvo veljala splošna prepoved obiska igralnic. V Sloveniji tako nismo imeli vstopa v igralnice na Bledu, v Portorožu, Lipici, Novi Gorici, Rogaški Slatini in v Mariboru.

Uradno je prepoved obiska igralnic za slovenske državljane ukinjena s sprejetjem zakona o igrah na srečo v letu 1995. Toda že nekaj mesecev po končani vojni za Slovenijo so nekatere slovenske igralnice izkoristile pravni vakuum ter pričele v igralniške prostore vabiti tudi domače goste. Enako je storila tudi igralnica v Mariboru.

V devetdesetih se je pričela oblikovati tudi povsem nova ponudba igralniških iger s poker avtomati v gostinskih lokalih. Razvoj t.i. »kafič igralništva« so podpirale tudi občine, saj so v taksah videle vir prihodkov za občinski proračun. Dejavnost je država legalizirala v letu 1993 s posebnim »Zakonom o začasni ureditvi prirejanja posebnih iger na srečo na igralnih avtomatih zunaj igralnic«.

V 15 letih od 2% do 30-odstotne udeležbe domačih igralcev v obisku igralnic

V Sloveniji je bilo dolgo zakoreninjeno prepričanje, da težav s problematičnim igranjem in zasvojenostjo pri nas ni, saj so večino gostov igralnic predstavljali tuji državljani, med njimi pa predvsem Italijani. Večina igralništva je bila takrat skoncentrirana v bližini italijanske meje, glavna igralca sta bila HIT in Casino Portorož. Igralnice na Bledu, v Ljubljani in v Mariboru so predstavljale le majhen delček celotne igralniške ponudbe v Sloveniji.

- Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji iz leta 1997 navaja, da tuji gostje prispevajo **98 % obiska** in več kot 98 % vse realizacije igralnic. **Dva odstotka** slovenskih obiskovalcev igralnic po tej analizi predstavljajo »avanturistični podjetniki« in »bolje situiran sloj«.
- Razmerje med tujimi in domačimi obiskovalci igralnic in igralnih salonov je bilo konec 90-ih let prejšnjega stoletja približno **90 proti 10 %**, konec prvega desetletja v 21. stoletju (2000-2009) pa je bilo to razmerje že **70 proti 30 %**. (Valič; Macur; 2018)
- Leta 2009 so najvišji delež tujih gostov zabeležile igralnice in igralni saloni v bližini italijanske meje. Igralnice v Goriški, Primorski in Kraški regiji so v letu 2009 imele med **92%** (igralnica Portorož) in **96,5 %** (igralnica Park) tujih gostov. Igralni saloni na navedenem območju pa so beležili med 33% in 98 % tujih obiskovalcev.

- V igralnicah v Kranjski Gori in Rogaški Slatini ter v igralnem salonu v Kranjski Gori, ki obratujejo v izrazito turističnih krajih, je delež tujih obiskovalcev v letu 2009 znašal **84 %**.
- Leta 2009 se je v **igralnicah v notranjosti države** delež tujih obiskovalcev gibal med **23** (Ljubljana), **48** (Bled) in **58%** (Šentilj), v igralnih salonih (v notranjosti države op.a.) se je delež tujih obiskovalcev gibal med **1** in **20%**. ([Strategija razvoja iger na srečo, 2010](#)).
- Podatki v letu 2009 so pokazali, da je delež **domačih** obiskovalcev v igralnih salonih (velja za vso Slovenijo, op.a.) znašal **38%**, med tem ko je ta delež za igralnice znašal **14%**. Še posebej visok delež domačih gostov je značilen za SV Slovenijo, kjer je ta **delež znašal 92%**. (Upravno sodišče v sodbi II U 23/2011).

8. OBISK IN REALIZACIJA IGRALNIŠKIH ENOT V MARIBORSKI REGIJI

Za potrebe predloga Strategije smo želeli opraviti podrobnejšo analizo stanja na področju iger na srečo v mariborski regiji. Zanimali so nas podatki o realizaciji in obisku igralnice Mond ter treh salonov v mariborski regiji. Predvsem pa nas je pri tem zanimalo razmerje med domačimi in tujimi obiskovalci.

Z zaprosilom smo se obrnili na Ministrstvo za finance, kjer pa nam zaradi zakonskih omejitev niso mogli ustreči. Ker na ministrstvu nismo bili uspešni, smo za podatke o poslovanju in obisku šentiljske igralnice zaprosili neposredno podjetje HIT Nova Gorica. Žal nam na naše zaprosilo njihova služba za odnose z javnostmi ni nikoli odgovorila. Ostalim družbam, ki imajo salone v mariborski regiji (Radenci, Ptuj, Maribor) nismo pisali.

Za analizo smo tako imeli na voljo le javno dostopne podatke iz letnih poročil družb, in priložnostnih objav v medijih. Za analizo gostote obiskov in učinkov igralništva v mariborski regiji smo izbrali leto 2019, saj je zadnja javno dostopna informacija o obisku šentiljske igralnice iz časnika Večer, ki je to novico objavil v decembru 2019.

Casino Mond: Letno več kot 270 tisoč igralcev

Casino in hotel Mond Šentilj sodi v novogoriško igralniško skupino Hit, ki je v pretežni državni lasti. Prvič so gostili zaključno srečanje članov OOO Maribor, direktor šentiljskega Monda **Ahac Pinter** je spomnil, da je od odprtja igralnice minilo že dvanajst let, pred tremi leti pa so odprli še hotel, ki je že dosegel več kot 60-odstotno zasedenost. Pri 408 igralnih avtomatih in 27 igralniških mizah letno gostijo 270 tisoč igralcev, je povedal Pinter ter dodal, da je 53 odstotkov njihovih gostov iz Avstrije, 40 odstotkov je slovenskih gostov, preostali so tranzitni gostje.

Večer, 19.12.2019, stran 2

V analizi nas je zanimalo, kolikšen je skupni obisk vseh igralniških objektov v mariborski regiji in kolikšen delež tega obiska pripada slovenskim državljanom. Na koncu smo skušali oceniti, kolikšen delež obiska domačih gostov prispevajo **obiskovalci s prebivališčem v Mariboru**. Skušali smo tudi oceniti, koliko denarja pustijo mariborski igralci v šentiljski igralnici ter v treh salonih v mariborski regiji.

Igralnica Mond v Šentilju, ki z obratovajem pričela decembra 2007, je v letu 2008 zabeležila 10,6 milijona realizacije od iger na srečo ter v proračun občine Šentilj vplačala **430 tisoč** evrov koncesnine. Do leta 2011 je obisk igralnice narasel na skoraj 200 tisoč obiskov, realizacija na 11,5 milijona, koncesnina šentiljski občini pa na **620 tisoč** evrov.

Zaradi pripojitve k HIT-u v letu 2012 javno dostopnih podatkov o poslovanju igralnice Mond Šentilj od takrat naprej več ni na voljo. O uspešnosti poslovanja lahko sklepamo le na osnovi o vplačanih koncesnin v proračun občine Šentilj, ki nam je te podatke posredovala. Leta 2015 je znesek vplačanih koncesnin znašal skoraj **1,1 mio**, štiri leta kasneje (2019) že **2,2 mio** in v letu 2022 že **2,5 milijona** evrov.

Ker se igralniška in davčna zakonodaja vmes nista bistveno spreminjali, je na osnovi zneskov vplačanih koncesnin moč sklepati, da gre igralnici na slovensko avstrijski meji izjemno dobro. Letna realizacija igralnice Mond po naši oceni že presega 30 milijonov evrov.

8.1. Gravitacijsko območje igralniškega objekta

V igralniški industriji se uporabljajo t.i. gravitacijski modeli (ang. Gravity models), ki so investitorjem v pomoč za oceno števila igralcev, ki jih je igralnica sposobna pritegniti in kolikšen je njihov finančni potencial.

Gravitacijsko privlačnost igralnice pogojujeta **oddaljenost gosta od igralnice** (z naraščanjem oddaljenosti pada zanimanje za obisk) ter njena »**masa**«, ki predstavlja **ponudbo igralnice**. Tako je npr. Igralniški center Mond s 27 igralnimi mizami in 432 igralnimi avtomati, s koncertnim prizoriščem, restavracijami in hotelom veliko privlačnejši od vseh igralnih salonov v mariborski regiji ter privlačnejši od igralnic v Rogaški Slatini in avstrijskem Gradcu.

Lokacijska umestitev igralnice Mond je v strateškem oziru izjemna, saj leži ob avtocesti na meji med dvema državama. Gravitacijska privlačnost igralnice v 70 kilometrskem radiju na slovenski strani pokriva štiri regije (koroška, pomurska, podravska, zasavska), v katerih živi okrog pol milijona prebivalcev.

Druga, izjemno pomembna okoliščina za igralnico je, da je objekt le streljaj stran od drugega največjega slovenskega mesta z ogromnim potencialom za obisk in realizacijo. Primarni trg igralnice je seveda avstrijski, od tam prihaja dobra polovica obiskovalcev, pri tem je pomembna bližina mesta Gradec (Graz) s 340 tisoč prebivalci.

Toda kar **40%** vseh obiskov prispevajo slovenski gostje in med njimi največ tisti s prebivališčem v Mariboru.

8.2. Obiski, ki jih ustvarijo mariborski igralci igralniških iger

Kako pomembno je za igralnico, da ima na svojem sekundarnem trgu tako veliko mesto, kot je Maribor, lahko vidimo, če primerjamo deleže domačih obiskovalcev v šentiljski igralnici z domačimi obiski po drugih igralnicah, ki se nahajajo v turističnih krajih in bližini državne meje.

Igralnice v Goriški, Primorski in Kraški regiji so v letu 2009 beležile med **92** (igralnica Portorož) in **96,5 %** (igralnica Park) tujih gostov. V igralnicah v Kranjski Gori in Rogaški Slatini ter v igralnem salonu v Kranjski Gori, ki stojijo v izrazito turističnih krajih, je delež tujih obiskovalcev v letu 2009 znašal **84 %**. V Šentilju je delež tujih obiskovalcev v letu 2009 znašal **58%**. (Strategija razvoja iger na srečo, 2010)

Zgoraj navedeni podatki so sicer nekoliko zastareli, vendar pa se v primeru šentiljske igralnice delež domačih obiskov igralnice v tem obdobju ni bistveno spremenil. V letu 2019 je po izjavi njenega direktorja igralnice znašal **40 odstotkov**.

V treh salonih mariborske regije (Maribor, Radenci, Ptuj) je delež **tujih** obiskov v letu 2019 znašal med **7,7** in **12%**. Iz skupnega obiska smo najprej izločili vse tuje obiske, potem pa skušali oceniti delež v obisku, ki so jih prispevali igralci iz Maribora. Ocenjujemo, da v Radencih in na Ptujju delež mariborskih obiskov znaša med 10 in 20%, v mariborskem igralnem salonu pa med 80 in 90%.

Za oceno obiska, ki ga v Casinu Mond prispevajo gostje iz Maribora, smo za spodnjo mejo postavili 40%, zgornjo mejo 70%, pa smo določili tudi s pomočjo podatka iz nekdanje mariborske igralnice na Glavnem trgu, v kateri so približno tri četrtine obiskov domačih gostov ustvarili Mariborčani (Bukovec, 2002).

V letu 2019 so slovenski obiskovalci štirih igralniških obratov v mariborski regiji zbrali **233 tisoč** obiskov oz. v povprečju **640 na dan**. Po naši oceni so med **88** in **133 tisoč** vseh obiskov v letu 2019 prispevali igralci s prebivališčem v Mariboru. V povprečju je igralniške igre vsak dan igralo med **240** in **360** igralcev iz Maribora.

Z upoštevanjem podatkov o realizaciji na en obisk, ki je v letu 2019 za salone znašala med **47** (Ptuj, Radenci) in **53** evrov (Maribor) in za HIT iz Nove gorice **108,5** EUR na gosta, smo izračunali, da so mariborski igralci leta 2019 zapravili **med 7 in 11 milijonov** evrov. Mariborski igralci igralniških iger na srečo so tako vsak dan zaigrali **med 19 in 30 tisoč** evrov.

Spodnja tabela pa nam razkriva, da se je poraba za igralniške igre v igralnici in treh igralnih salonih mariborske regije v zadnjih letih krepko povečala.

Realizacija na obisk v evrih	2019	2021
Igralni salon Maribor	53	83
Igralni salon Ptuj	47	71,5
Igralni salon Radenci	47	n.p.
HIT d.d. (povprečje)	108,5	169,7

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA).

Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Obstaja pa tudi segment igralcev, ki se zaradi svojega položaja ali velike prepoznavnosti ne želijo izpostavljati v igralnici ali salonih mariborske regije. Mednje sodijo politiki, sodniki, tožilci, zdravniki, znani športniki in podobno. Ti igralci predvidoma obiskujejo igralnice v tujini in sicer igralci v avstrijskem Gradcu in v Vrbi na Koroškem (Casino Velden).

8.3. Zvišana tveganja pri igranju igralniških iger

Z analizo odgovorov naših uporabnikov (N=167) v programu psihoterapij na vprašanje o povzročitelju njihovih težav smo ugotovili, da so le **pri enem odstotku** uporabnikov povzročitelj težav **loterijske igre** in srečke. Toda loterijske igre s fizičnim vplačilom na blagajni je igralo kar **42%** naših uporabnikov, hitre srečke **26%**, medtem ko je loterijske igre in srečke preko spleta igralo 29% uporabnikov. Zaradi svojih strukturnih značilnosti veljajo loterijske igre za manj tvegane.

Za problematično igranje na srečo je značilno součinkovanje, igralci največkrat istočasno igrajo več različnih iger in zelo pogosto to počnejo na oba načina, v fizični obliki in preko spleta. Zmeraj pa največ svojega časa in denarja posvečajo svoji najbolj priljubljeni igri, ki jo ob vzniku težav identificirajo kot povzročitelja.

Kazino igre sodijo med bolj tvegane oblike igranja na srečo, predvsem velja to za igralne avtomate. Ti so najpogostejše in najbolj intenzivno igrana igra na srečo tako v Sloveniji kot tudi v mariborski regiji.

Kar **47 odstotkov** naših uporabnikov je poročalo o igralniških igrah kot o glavnem razlogu njihovih težav. Polovica identificiranih težav pripada online načinu igranja, toda igralci kazino iger največkrat kombinirajo oba načina, torej tudi fizični obisk »land based« igralnice ali igralnega salona. Mnogi igrajo tudi druge igre, kot so športne stave in loterijske igre. Igralne avtomate in elektronsko ruleto je igralo okrog 30% uporabnikov, daleč največ pa **online kazino** igre in sicer kar **57%** vseh naših uporabnikov.

8.4. »Dobri gostje«

V letnih poročilih podjetij z igralniško koncesijo lahko beremo različne besedne zveze, s katerimi igralnice in saloni opisujejo nivoje v katere uvrščajo igralce in njihovo porabo za igre na srečo. Goste, ki veliko zapravijo, vsa podjetja brez izjeme poimenujejo kot »boljši gostje« ali »boljši igralci«

Največji del izpada realizacije so zabeležili v igralnici X, na kar je vplivala zaostritev konkurence ter poglobitev gospodarske krize na ključnih trgih, ki je »finančno izčrpala« najboljše goste ter zmanjšala njihov obisk in igro.

V zgornjem citatu iz poročila ene od slovenskih igralniških družb je prišlo do ugotovitve, da so igralci »finančno izčrpani«. V istem stavku poročilo omenja **najboljše goste** in njihovo **finančno izčrpanost**. Še en izraz za finančno izpraznjenost trga obstaja in sicer, da se je trg postaral.

Igralnice seveda obiskujejo tudi bolj petični gostje, katerih stave so višje od povprečja. Toda z študijami je že dognano, da velik del realizacije igralnic prispevajo igralci, ki igrajo na način, ki ga stroka opisuje kot motnjo hazardiranja oz. problematično igranje.

DRUGI DEL: UKREPI ZA PREPREČEVANJE IN ZMANJŠEVANJE ŠKODE

Kot je bilo že omenjeno, so v avstralski Viktoriji izračunali, da je le 15% škode, ki jo povzročijo igre na srečo, mogoče pripisati igralcem, ki igrajo na problematičen način. Večina negativnih posledic se dejansko zgodi pri igralcih z nizkim in zmernim tveganjem za razvoj težav.

Zato se moramo kot družba osredotočiti na preprečevanje škodljivih vplivov iger na srečo na vseh ravneh igranja in ne le na prekomerno igranje, kjer je tveganje za nastanek škode največje.

9. IGRE NA SREČO IN VAROVANJE JAVNEGA ZDRAVJA

Varovanje javnega zdravja na področju iger na srečo je izjemno kompleksen izziv. Glede na najnovejša spoznanja in sodobne pristope k obravnavanju problematike, bi bilo nujno potrebno sprejeti edino pravilno usmeritev, pri kateri je odgovornost za varovanje javnega zdravja na področju iger na srečo porazdeljena **med vse akterje** v družbi.

Ob pristojnih ministrstvih ter nacionalnih in lokalnih zdravstvenih agencijah in inštitucijah je za varovanje javnega zdravja na lokalni ravni odgovorna tudi mestna oz. občinska uprava.

Javnozdravstvene programe dopolnjujejo še nevladne organizacije s svojimi programi za brezplačno pomoč in podporo, promocijo zdravega načina življenja ter s preventivnimi dejavnostmi in zagovorništvo.

Sodelovanje med državnimi in lokalnimi organi ter inštitucijami in nevladnimi organizacijami je ključno za učinkovito varovanje javnega zdravja ter izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev.

Naloga državnih in lokalnih oblasti je, da ustvarijo pogoje za preprečevanje nastajanja škode, ki v družbi nastaja zaradi iger na srečo. Ob preventivi ter preprečevanju in odpravljanju škode je eden od ključnih ukrepov tudi redno izvajanje raziskav o razširjenosti problematičnega igranja v državi in v lokalnih skupnostih.

Primerno je, da te lokalne skupnosti v določenem časovnem obdobju (na primer v 3 oziroma 5 letih) zagotovijo celovito študijo o vplivu igralništva na lokalno skupnost in iz prejete datjave od prirejanja iger na srečo zagotovijo del za svetovanje in zdravljenje problematičnega igranja. (Strategija razvoja iger na srečo, 2010)

Priporočilo iz Strategije 2010, s katerim skuša centralna oblast odgovornost za izvajanje raziskav preložiti na lokalne skupnosti, sebe pa (domnevno) pri tem razbremeniti, je primer slabe prakse.

Predlogi iz Strategije niso bili za nikogar zavezujoči, zato se lokalne skupnosti priporočila niso ne držale, niti se o tem niso opredeljevale.

Najbolj primerno bi bilo, da reprezentativne raziskave o razširjenosti problematičnega igranja v državi izvaja centralna oblast, lokalne oblasti pa poskrbijo za raziskave na svojih območjih.

Redno izvajanje raziskav je temelj za ugotavljanje razmer na področju iger na srečo. Raziskave predstavljajo ključno orodje za snovanje strategij in ukrepov. Več kot jih opravimo, bližje smo natančnejši oceni stanja. Če področja iger na srečo in s tem povezanih patologij ne raziskujemo, smo v javni razpravi prepuščeni populizmu, pavšalnim ocenam, igram moči ter popolni odsotnosti argumentov, ki bi imeli podlago v ugotovitvah iz študij.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

9.1 Zaščita igralcev po slovenski zakonodaji

Zaščita igralcev pred škodljivimi vplivi igralniških iger in zasvojenostjo je omenjena v dveh členih **Zakona o igrah na srečo** in enem členu **Pravilnika o prirejanju posebnih iger na srečo v igralnih salonih**. Vsebina vseh treh členov je omejena na izvajanje modela odgovornega igranja, ki zahteva informiranje igralcev o tveganjih, opozarjanje na škodljivo igranje na srečo, na možnost uveljavitve samoprepovedi in nudenje informacij o virih pomoči v primeru težav.

Leta 2010 je bila za naslednje 10-letno obdobje potrjena **Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji**, v kateri je nekaj prostora namenjeno tudi zaščiti igralcev. Dokument predvideva nadaljevanje politike odgovornega igranja na srečo, pomembna novost pa je bil predlog za formiranje zaokroženih igralniških območij. V tako območje se bi uvrstile le lokalna skupnost, v kateri je igralnica in okoliške lokalne skupnosti, ki čutijo negativne učinke igralništva. Skladno s tem bi se delile tudi koncesijske dajatve. Lokalne skupnosti bi prispevale del koncesijske dajatve za raziskave ter del za preventivo in zdravljenje. Nič od predlaganega se ni uresničilo.

Glavni dokument, ki ureja igre na srečo, je Zakon o igrah na srečo, ki ne vsebuje sistematične politike proti problematičnemu igranju. (Macur, 2010)

Ker je po slovenski zakonodaji za zaščito igralcev na srečo slabo poskrbljeno, bi bilo potrebno hitro in učinkovito ukrepanje. Naša zakonodaja je zastarela in potrebuje korenite spremembe. V zadnjih desetih letih je bilo nekaj poskusov noveliranja ZIS, a so interesne skupine vse predloge hitro blokirale. Prav nič ne kaže, da se bo zakonodaja v bližnji prihodnosti spreminjala, saj je trenutna vlada že napovedala, da se v tem mandatu z Zakonom o igrah na srečo ne bo ukvarjala.

Ukrepanje pa lahko lokalne skupnosti in zato ima sprejetje pričujoče Strategije tako velik pomen. Zavedati se moramo, da industrija iger na srečo sodi med najbolj inovativne industrije na planetu. Z nenehnim razvojem iger na srečo ter s pojavom novih oblik hazarda bo učinkovito preprečevanje škode postajalo vse bolj nujna prednostna naloga. Čas je, da se na tehnološki razvoj pa tudi na sodobne oblike oglaševanja iger na srečo odzovemo s konkretnimi ukrepi za zaščito ljudi pred škodo, ki jo povzročajo igre na srečo.

Najprej pa je potrebna zamenjava splošno sprejetega razumevanja iger na srečo, kot breskrbne zabave za večino z nekaj težavnimi primeri, ki jim lahko omogočimo zdravljenje. Odgovor na ta izziv je celostno zastavljen javnozdravstveni pristop. To pomeni, da na dnu prepada z rešilnimi vozili več ne čakamo na tiste, ki jim bo zdrsnilo, ampak da nad prepadom postavimo čvrsto zaščitno ograjo.

Politike in ukrepi uveljavljenega modela odgovornega igranja ne delujejo pri igralcih z razvito motnjo igranja na srečo. Ti ne zmorejo racionalnih odločitev in so zaradi te okoliščine hudo ranljivi. Prav tako je model odgovornega igranja relativno brezploden v primeru ranljivih oseb s težavami s področja duševnega zdravja, zaradi česar je zmanjšana njihova sposobnost zdrave presoje tveganj, ki so jim izpostavljeni pri igrah na srečo.

10. Z DOKAZI PODPRTI UKREPI, KI DELUJEJO:

A. OMEJEVANJE PONUDBE IN DOSTOPNOSTI:

- Skrajšanje obratovalnega časa
- Zvišanje starostne omejitve z 18 na 21 let
- Omejitve števila obiskov za lokalno prebivaistvo
- Odstranitev bankomatov in POS terminalov iz igralnih prostorov
- Ukrep samoprepovedi obiska

B. ZMANJŠEVANJE POVPRŠEVANJA:

- Izvajanje preventive v šolskem okolju
- Medijske kampanje ozaveščanja
- Omejevanje oglaševanja, promocije in sponzorstev
- Uvedba vstopnine za mlade do 25. leta starosti

C. ZMANJŠEVANJE ŠKODE Z ZDRAVLJENJEM IN PODPORO

A. OMEJEVANJE PONUDBE IN DOSTOPNOSTI

Večja dostopnost produkta na splošno vodi k povečani uporabi in s tem povezanih škodljivih posledic. Dostopnost alkohola je na primer pozitivno povezana z višjimi stopnjami pitja, kar posledično pomeni porast z alkoholom povezanih težav. ([Babor, Caetano, Caswell idr., 2010](#)). Podobne povezave obstajajo tudi pri prepovedanih drogah ([Babor, Caulkins, Edwards idr., 2010](#)) in posedovanju orožja (Ajdacic-Gross idr., 2006).

Raziskave kažejo, da manjša kot je fizična razdalja med bivališčem in igralnico, večja je verjetnost za vključevanje v igre na srečo, redno igranje in problematično igranje iger na srečo. ([Christensen, 2019](#))

1. Skrajšanje obratovalnega časa, uvedba 8-urnega nočnega počitka

Med **35 igralniškimi objekti** v Sloveniji imamo le štiri igralnice in pet igralnih salonov, ki obratujejo s krajšim delovnim časom od 24 ur. V povprečju se ti objekti med tednom zapirajo med 2. in 3. uro zjutraj.

V mariborski regiji delujejo trije saloni in ena igralnica in v prav vsi obratujejo po modelu **24/7**. V radiju 70 km iz Maribora se nahajata še salon v Celju, ki obratuje 24/7 ter igralnici v avstrijskem Gradcu in v Rogaški Slatini, ki imata omejen čas obratovanja.

- Vseh **12 avstrijskih igralnic** pozna nočni mir. Zapirajo se med 2. in 5. uro zjutraj, odpirajo pa se med 9. in 16. uro; najkrajši počitek imajo na Dunaju, traja le štiri ure.
- Vseh **devet bavarskih igralnic** zapirajo med 2. in 3. uro zjutraj, odpirajo pa jih ob poldnevu. Nočni počitek poznajo tudi igralnice v Stuttgartu, Hamburgu, Berlinu, Leipzigu, Baden Badnu itd.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

- Od **devetih danskih igralnic** se dve nahajata na ladjah, sedem »land-based« pa zapirajo med 2. in 4.uro zjutraj.
- Od **štirih švedskih igralnic** je ostala le še ena v Stockholmu, (dve v [Göteborgu](#) in [Malmöju](#) so zaprli pred kratkim, igralnico v Sündsvallu pa leta 2020), ki obratuje med 13. in 5. uro zjutraj. V kratkem nameravajo zapreti tudi igralnico v [Stockholmu](#).
- Obratovalni čas **štirinajstih nizozemskih igralnic** je med poldnevom in 3.uro zjutraj z dvema izjemama v Amsterdamu in Rotterdamu, kjer igralnici obratujeta non-stop.
- Tudi vse **štiri italijanske igralnice** se zapirajo med 3. in 5.uro zjutraj.
- Na [Slovaškem](#) je z **zakonom(!)** prepovedano obratovanje igralnic med 3. in 10. uro zjutraj

Iz navedenih podatkov je mogoče izpeljati sklep, da v Sloveniji izvajamo zelo intenzivno obliko igralništva, pri čemer je glavni namen države in mestnih oblasti od tujih in domačih igralcev zbrati čim več igralniških davkov.

Pred osamosvojitvijo so naše igralnice obiskovali izključno tuji gostje, ki so svoj denar zaigrali v Sloveniji, z igranjem povzročeno **škodo pa so izvozili nazaj čez mejo** k svojim družinam in skupnostim. Toda od takrat do danes so se stvari korenito spremenile.

Danes slovenski mestni igralni saloni živijo izključno od lokalnega prebivalstva, dolgoletno povprečje deleža tujih obiskov v mariborskem salonu znaša le **med 5 in 12 odstotkov**.

Obratovanje brez časovnih omejitev je morda sprejemljivo za kakšno turistično destinacijo s tujimi gosti iz oddaljenih krajev, ki so k nam prišli na nekaj dnevni obisk. Če pa noč za nočjo med 3. in 10. uro zjutraj za igralnimi aparati sedijo domačini, je to težko šteti za prostočasovno aktivnost ali neškodljivo zabavo, prej ima znake **eksploatacije** ranljivih skupin prebivalcev z **omogočanjem** in **spodbujanjem** problematičnega igranja.

Casino Mond v Šentilju je igralniško-zabavišni center, za katere je v Sloveniji značilno, da obratujejo 24/7. Toda tudi Casino Park v Novi Gorici je igralniški center istega tipa, vendar tam upoštevajo nočni počitek med 3. in 9. uro zjutraj.

Šentiljskemu Mondu zelo podoben turistično-igralniški center, morda je celo nekoliko večji in bolj živahen, deluje v portugalski Lizboni. [Casino Lisboa](#) organizira koncerte petkrat na teden, imajo avditorij s sedišči za 650 ljudi. V kazinu so na voljo tudi restavracije in bari, 700 igralnih avtomatov in 22 igralnih miz, v bližini so štirje hoteli. Obratovalni čas igralnice je tam povsem drugačen, kot v Šentilju. Imajo dvanajsturni obratovalni čas in sicer od 15-ih do 3. ure zjutraj.

Mesto Maribor lahko trenutno vpliva le na igralniške objekte, ki se nahajajo v mejah občine. Toda v perspektivi bo prišlo do oblikovanja t.i. **igralniških območij** in v enem od teh bosta spet skupaj Maribor in Šentilj.

2. Zvišanje minimalne starosti za udeležbo pri igralniških igrah z 18 na 21 let

Vse več držav se odloča za zvišanje minimalne starosti, ki je potrebna za sodelovanje v igrah na srečo. Zadnja tovrstna sprememba je bila sprejeta v Belgiji, kjer je minimalna starost za vstop v igralnice in igralne salone že dalj časa 21 let. [Belgijski regulator](#) je starostno mejo 18 let pred kratkim zvišal na **21 let** tudi za igranje v spletnih kazinojih.

Ponekod, kot npr. v Nemčiji, Avstriji, na Portugalskem in drugod, je centralna oblast del pristojnosti reguliranja področja iger na srečo prepustila deželam. Tako je na Portugalskem minimalna starost za tujce 18 let, za domačine pa 21. V nekaterih portugalskih igralnicah pa je potrebna minimalna starost za domačine še višja, tudi do 25 let.

Minimalna starost za udeležbo pri igralniških igrah na srečo po državah in nekaterih nemških deželah:

Država, dežela	Minim. starost	Država, dežela	Minim. starost
Belgija	21 let	Litva	21 let
Bavarska (GER)	21 let	Portugalska	21 do 25 let
Baden Württemberg (GER)	21 let	Švedska	20 let
Spodnja Saška (GER)	21 let	Ukrajina	21 let
Ciper	21 let	Singapur	21 let
Estonija	21 let	Kanada	19 let
Grčija	21 let	ZDA (več držav)	21 let
Gruzija (s 1.7.2024)	25 let		

Koristnost zvišanja minimalne starosti za dostopanje do iger na srečo

Raziskave učinkovitosti zvišanja minimalne starosti za dostop do alkohola in tobačnih izdelkov so dokazale, da s temi ukrepi uspešno zmanjšujemo porabo alkohola in tobaka med mladostniki ter s tem povezano škodo. Prav tako je dokazano, da znižanje starostne meje za dostop do alkohola z 20 na 18 let med mladostniki porabo alkohola zviša.

Izsledki različnih raziskav sugerirajo, da je postavljanje starostnih omejitev tudi za igranje na srečo zelo primeren ukrep za omejevanje in preprečevanje problematičnega hazardiranja mladostnikov. ([Gainsbury, 2014](#))

Ker se izvršilne možganske funkcije pri mladih odraslih (18-25 let) še zmeraj razvijajo, z razvojnega vidika **zakonsko določena starost 18 let morda ni dovolj**, da bi najstnike in odraslo mladino zaščitila pred tveganimi vedenji, kot je igranje iger na srečo. ([Steinberg, 2008](#))

Učinki zvišanja in znižanja starostnih omejitev za prodajo alkohola, kot jih opisuje znanstvena literatura, potrjujejo to predpostavko. (Gainsbury, 2014)

S tem v zvezi predlagamo, da se v mestni Strategiji minimalna starost za udeležbo pri igranju **igralniških iger** z zakonsko določenih 18 let zviša na 21 let.

3. Omejitev števila obiskov igralnic in igralnih salonov za lokalno prebivalstvo

V okviru sistema ONI, kar je akronim za »onemogočanje nekontroliranega igranja« je ureditev omejevanja obiskov nekoč že uporabljalo podjetje HIT.

Sistem ONI je bil odlična rešitev za preprečevanje vsakodnevnih obiskov igralnice in prekomernega igranja, prebivalcem regije so bili dovoljeni le štirje obiski na mesec.

V osrednji temi revije Vita, ki je posvečena hazardiranju, lahko v članku [Odgovorno igralništvo – kako naprej](#) najdemo navedbe, da je omejevanje obiska potekalo v vseh Hitovih igralnicah, tudi v igralnici Mond Šentilj. (Dumančič, 2009).

Sistem ONI, ki so ga v Hitu zagnali leta 2004, so nekega dne prenehali izvajati in o vzrokih za tako odločitev lahko le ugibamo. Na državnem nivoju njihova pobuda o sistemski rešitvi zaščite domačih igralcev ni uspela. Medtem, ko je HIT sistem ONI vzpostavil in upošteval, ostali imetniki koncesij k temu niso bili zavezani.

Pobudo državnega svetnika Mateja Arčona o sistemski ureditvi tega vprašanja sta se sicer podprla tako [Državni svet](#), kot tudi [Ministrstvo za finance](#), toda v času ukvarjanja s to temo (2008) je bila na vrsti zamenjava vlade. Na koncu je najverjetneje prevladal ekonomski interes, saj je omejevanje obiska domačim igralcem v prisotnosti številnih zasebnih igralnih salonov, ki obiska domačinom niso omejevali, izgubilo vsakršen pomen.

Študije kažejo, da omejevanje obiska vpliva na problematično igranje iger na srečo (Reith, 2006), zato v HIT-u obiskovalcem iz njihove regije (Goriške op.a.) dovolijo obisk Hitovih igralnic maksimalno štirikrat na mesec. Da bi lahko lokalni gost igralnico obiskal petič v mesecu, mora vložiti pisno zaprosilo. (Macur, 2009).

V **Avstriji** pogostost obiskov igralnice in intenzivnost igranja iger na srečo spremlja koncesionar. Posamezniki, za katere se ugotovi, da zanje obstaja potencialna nevarnost ogrožanja njihovih minimalnih dohodkov za preživetje, postanejo predmet preverjanja kreditne sposobnosti s strani igralnice. Zato Avstrijci obiskujejo tudi tuje igralnice (Švica, Nemčija, Slovenija in Češka). ([Raspor, 2009](#)).

V **Monaku** velja prepoved obiska igralnic za domačine

Redno igranje igralniških iger vsaj enkrat na teden je lahko pomemben dejavnik pri razvoju z igrami na srečo povezanih težav. Zato je bil Hitov sistem ONI, ki je lokalnim obiskovalcem Hitovih igralnic dopuščal maksimalno štiri obiske na mesec, zelo pomembno orodje za preprečevanje in zmanjševanje škode, ki jo povzročajo na srečo. Žal v politiki za ta projekt ni bilo zanimanja, kar je mogoče povezati z interesi lastnikov igralnih salonov, pa tudi nekaterih igralnic.

4. Odstranitev bankomatov in POS terminalov iz igralnih prostorov

Prisotnost bankomatov in POS terminalov v slovenskih igralnicah in igralnih salonih je v nasprotju z zavezanostjo koncesionarjev h konceptu »odgovornega igranja in prirejanja« iger na srečo. Bankomati namreč igralcem, ki igrajo tvegano ali pa so že razvili motnjo igranja na srečo, omogočajo, da igrajo preko svojih finančnih zmožnosti.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Bankomati v igralnicah opravljajo vlogo nekdanjih posojilnic v igralnicah (HIT, Portorož) in posojilodajalcev s področja sive ekonomije. Če bi želeli pri banki najeti kredit za igranje iger na srečo, vam takega kredita ne bi odobrila nobena banka na svetu. Toda bankomati sprejemajo vse vrste kartic, tako debetne kot tudi kreditne. Lahko torej igrate za denar, ki ga nimate na računu.

Na splošno sta bila dostop in razpoložljivost prepoznana kot ključna faktorja tveganja pri igranju na srečo, ki je povezano z bankomati. Preprost dostop do bankomatov v igralnicah lahko vpliva na količino porabljenega časa in denarja ter na stopnjo predanosti igri med posameznim igranjem. (Blaszczynski, 2011)

Med najpomembnejšimi kazalniki problematičnega igranja so ponavljajoči se obiski bankomatov ali poskusi pridobivanja gotovine s kreditnimi karticami, dolge ure igranja, igranje na več avtomatih hkrati ipd. Z bankomatom v igralnici lahko igralec v enem samem maratonskem večeru hazardiranja izprazni vse račune in doseže limit na vseh kreditnih karticah.

Bankomati v igralnicah so prepovedani v Avstriji, Belgiji in še nekaterih drugih državah. V nekaterih državah morajo biti ločeni od igralnih prostorov, ponekod veljajo omejitve višine dvigov in maksimalnega skupnega zneska v enem dnevu.

S kreditno kartico se načeloma ne more dvigati gotovine razen v igralnicah, zato se jo lahko zlorabi za „plačilo“ pri nakupih blaga ali storitev, ko imetnik ob dospelosti njegovega dolga do izdajatelja kartice nima kritja na svojem osebem računu. (Vrhovno Sodišče RS, [Sodba I Ips 183/2008](#))

5. Ukrep samoprepovedi obiska (ukrep je že v veljavi)

Igralci igralniških iger lahko pri koncesionarjih uveljavijo akt samoprepovedi obiska za obdobje 6 mesecev do treh let. Samoprepoved morajo uveljaviti le enkrat, velja pa na celotnem področju države. Igralcem tako ni potrebno samoprepovedi uveljavljati v različnih igralnicah in igralnih salonih po Sloveniji, kar je ustrezna rešitev.

Ukrep samoprepovedi obiska se je v Sloveniji uporabljal že pred osamosvojitvijo, vendar pa takrat nismo imeli centralnega registra samoprepovedi. Uvedba centralnega registra se je kasneje izkazala kot odlična rešitev.

B. ZMANJŠEVANJE POVPRASEVANJA

Zmanjševanje povpraševanja na področju iger na srečo se nanaša na strategije, katerih cilj je zmanjšati zanimanje ali udeležbo ljudi pri igrah na srečo. To je v nasprotju z zmanjševanjem ponudbe, ki se osredotoča na omejevanje razpoložljivosti in dostopa do iger na srečo.

Ozaveščanje o zdravju je ključnega pomena za izboljšanje zdravja in dobrega počutja prebivalcev. S sodelovanjem z NVO in izvajanjem različnih ukrepov lahko občine pomembno vplivajo na ohranjanje zdravja prebivalcev v svojih skupnostih.

V znanstveni brošuri [Duševno zdravje otrok in mladostnikov v Sloveniji](#) (NIJZ, 2018) je navedeno, da je v obdobju od leta 2008 do leta 2015 **število obravnav otrok in mladostnikov s končno diagnozo duševne in vedenjske motnje povečalo za 71 odstotkov**, število receptov, izdanih za zdravila za zdravljenje duševnih motenj otrok in mladostnikov, pa se je v istem obdobju povečalo za slabih **50%**.

»Pojavlja se trend poslabševanja duševnega zdravja predvsem mladih, to pravzaprav ugotavljamo zadnje desetletje in se tudi kaže v podatkih zdravstvenih statistik.«
Dr. Valentina Prevolnik Rupel, ministrica za zdravje v DZ, 25.3.2024

1. Izvajanje preventive v šolskem okolju

Stopnje problematičnega igranja iger na srečo so med mladostniki in odraslo mladino nekajkrat višje kot med odraslo populacijo. To sta potrdili tudi dve raziskavi, ki sta jih v Sloveniji izvedli FUDŠ leta 2010 in NIJZ leta 2018.

V državi poteka nekaj programov ozaveščanja, ki jih izvajajo nevladne organizacije, dve med njimi delujeta tudi v Mariboru.

Intervence za zmanjševanje povpraševanja po igrah na srečo s pomočjo izobraževalnih programov so bile doslej preizkušene predvsem pri otrocih in mladostnikih. Delavnice so pri mladih na splošno povečale ozaveščenost o tveganjih pri igranju iger na srečo in škodi, ki lahko zaradi tega nastane.

2. Medijske kampanje ozaveščanja

Medijske kampanje ozaveščanja o tveganjih pri igrah na srečo in možnih negativnih posledicah za posameznike, njihove družine in skupnost so pomembno orodje za preprečevanje in zmanjševanje škode, ki nastaja s hazardiranjem.

S pomočjo ozaveščanja ljudi seznanimo z informacijami, kako pri sebi ali pri drugih prepoznati znake motnje igranja na srečo. Posameznike, ki se borijo z zasvojenostjo in njihove bližnje, s kampanjami seznanjamo o razpoložljivih virih pomoči in podpore.

Z medijskimi kampanjami spodbujamo tudi spremembe v stališčih do iger na srečo v družbi.

Ozaveščanje s tiskovinami, z uličnimi plakati, oglasi v tiskanih in elektronskih medijih ter oglaševanje na socialnih omrežjih je povezano z velikanskimi stroški. Za nevladne organizacije je to zelo velika ovira, ki je največkrat nepremostljive narave.

Ena od prioritet Mestne občine Maribor mora biti izdatnejše sofinanciranje programov nevladnih organizacij, ki delujejo na področju iger na srečo. Prav tako je nevladnikom potrebno omogočiti brezplačno oglaševanje po vseh komunikacijskih kanalih, ki jih uporablja MOM.

3. Omejevanje oglaševanja, promocije in sponzorstev

Obstajajo razmeroma močni dokazi, da izpostavljenost oglaševanju iger na srečo krepi z igranjem na srečo povezano vedenje. Meta analiza študij opravljenih v zadnjih dveh desetletjih je pokazala na vzročno zvezo ([Andre Syvertsen, 2021](#)), večja izpostavljenost oglasom za igre na srečo je [povezana s porastom igranja in s povečanimi stopnjami problematičnega igranja](#).

Raziskave so odprle tudi vrsto vprašanj o oglaševanju iger na srečo, med drugim so naslovile ciljno usmerjanje koncesionarjev na določene demografske skupine, naraščajočo interaktivnost oglasov in njihovo vse večjo neizogibljivost, ponujanje različnih finančnih spodbud za igranje, kompleksne stavne produkte itd.

V boju proti zasvojenosti in s ciljem zmanjševanja škode so nekatere države sprejele ukrepe s katerimi so močno omejile ali celo popolnoma prepovedale oglaševanje, promocijo in sponzorstvo iger na srečo.

Italija je ena od prvih držav, ki je leta 2019 uvedla splošno prepoved oglaševanja in sponzorstev, leta 2023 je to storila tudi [Belgija](#). Za stroge omejitve oglaševanja in sponzorstev so se odločile tudi Nizozemska, Irska in Španija. Prepoved oglaševanja iger na srečo sta uvedli Kosovo in Albanija, velike omejitve so uvedli tudi na Portugalskem.

Zanimivo je, da je predlog novega slovenskega Zakona o igrah na srečo iz leta 2013 predvidel prepoved oglaševanja na radiu in televiziji med 7. in 21.30 uro ter še nekaj drugih omejitev. Predlog zakona se ni prebil niti v parlamentarno proceduro, tako kot ni bilo uspešnih tudi nekaj naslednjih poskusov noveliranja zakonodaje.

Na področju [samoomejevanja oglaševanja](#) iger na srečo je doslej najbolj odmevna odločitev prišla iz britanskega časnika [The Guardian](#). Podjetje je junija 2023 napovedalo globalno prepoved oglaševanja iger na srečo na vseh svojih platformah z utemeljitvijo, [da je neetično pobirati denar za storitve, ki lahko privedejo do "zasvojenosti in finančnega zloma"](#). Prepoved velja za vse oblike oglaševanja iger na srečo, vključno s promocijami športnih stav, spletnih igralnic in nagradnih iger. Velja po vsem svetu za vse spletne in tiskane izdaje podjetja The Guardian Media Group.

Proti pretiranemu ali celo vsakršnemu oglaševanju iger na srečo se borijo tudi regije in mesta po Evropi. Eden zadnjih takih ukrepov je bil oznanjen marca 2024 v mestu [Sheffield](#) (Združeno kraljestvo), kjer je tamkajšnji [mestni svet uveljavil prepoved oglaševanja iger na srečo](#). V sklop prepovedi za zaščito javnega zdravja je vključeno tudi oglaševanje hrane bogate s sladkorjem, soljo in maščobami, za kratkoročna posojila, letalske družbe in letališča, e-cigarete, bencin, nafto itd. Prepoved se nanaša na [oglasne panoje](#), [spletne medije](#) in [sponzorstva](#), ki so v mestni lasti.

V začetku marca 2024 je Odbor za zdravje pri Velikem Londonu (Greater London) [objavil poročilo](#), v katerem županu Londona priporoča, naj prepove oglase za igre na srečo na londonskem transportnem omrežju.

60 odstotkov Kanadčanov zahteva [takojšnjo prepoved oglaševanja športnih stav](#) na področju vse države.

Kot povsod po državi je oglaševanje iger na srečo zelo prisotno tudi v Mestni občini Maribor. Na raznolike oblike oglaševanja različnih iger (loterijske igre, stave, spletne igralnice in stavnice, spletni poker...), ki se pojavljajo na različnih platformah, Mestna občina Maribor nima vpliva. To je v domeni države in za spremembe je potrebna sistemska rešitev v Zakonu o igrah na srečo in podzakonskih aktih. Za pomembnejše spremembe na tem področju bosta potrebna lobiranje in pritisk javnosti.

Lahko pa MOM [pomembno vpliva na umik oglasov za igralniške igre ali igralniška podjetja](#) na območju naše lokalne skupnosti. V zadnjih letih lahko v mestu naletimo na obcestne reklamne panoje z oglasi za igralni salon v Radencih, na stadionu Ljudski vrt se občasno pojavljajo tudi oglasi za igralnico v Šentilju. Igralniško podjetje z desetimi igralnimi saloni v Sloveniji skrbi za svojo pojavnost v naši lokalni skupnosti na različne načine, tudi z različnimi sponzorstvi.

Z oglasi na obcestnih reklamnih panojih, na športnih tekmovališčih in na stadionu Ljudski vrt se srečujejo otroci, mladostniki in ranljivi posamezniki, ki se bojujejo z zasvojenostjo. Takšno oglaševanje je za vse našete neprimerno, saj pri mladih vzbuja napačne predstave o igrah na srečo, pri ljudeh z razvitimi težavami zaradi iger na srečo pa lahko oglasi odigrajo vlogo sprožilca želje po igranju.

»Zasvojeni igralci v fazi okrevanja si od vsega najbolj želijo, da jih industrija pusti pri miru. Toda ta jih neusmiljeno targetira.«
(Liz Ritchie, soustanoviteljica iniciative [Gambling with Lives](#))

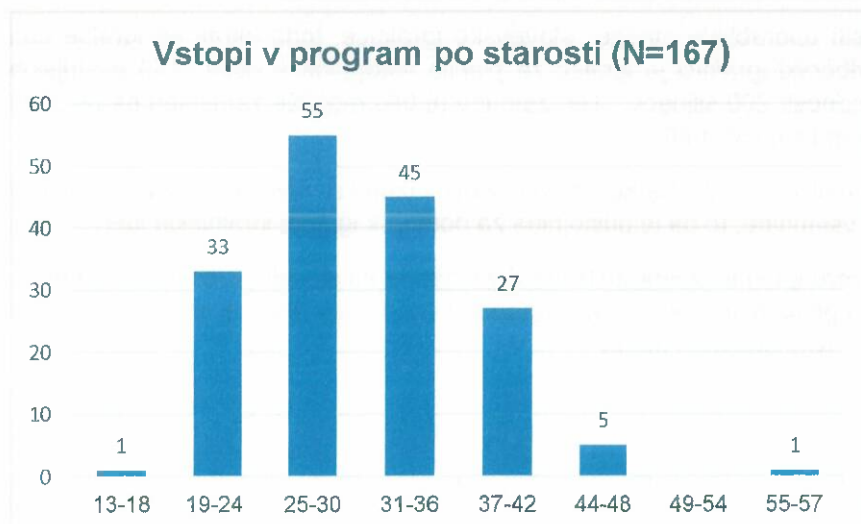
4. Uvedba vstopnine za mlade do 25. leta starosti

Slovenske igralnice in igralni saloni svojim obiskovalcem ne zaračunavajo vstopnine, razen ponekod ob posebnih dogodkih, kot so npr. koncerti. Z različnimi bonusi in promocijami skušajo koncesionarji pritegniti nove goste, spodbujajo večkratno obiskovanje in igranje igralniških iger.

Eden od ukrepov za zmanjšanje privlačnosti igralniških iger za mlade je uvedba vstopnine za vse, ki še niso napolnili 25 let starosti. To je lahko zelo primeren ukrep za preprečevanje in zmanjševanje škode, saj so mladi po vseh raziskavah daleč najbolj ogroženi del populacije.

Prijave v program psihoterapij portala Mladi hazarder po starostnih skupinah

V obdobju 1.1.2020 do 30.3.2024 je v naš program psihoterapij vstopilo 167 oseb, ki so bile v povprečju stare 30,5 leta. **Dvajset odstotkov** vseh prijav v program so ustvarili mladi do vključno 24. leta starosti, **33%** prijav so prispevali uporabniki stari od 25 do 30 let, naslednjih **27%** pa so ustvarili uporabniki od 31 do 36 let starosti.

Kot lahko razberemo iz tabele, se kar **80%** vseh prijav v program psihoterapij nanaša na uporabnike do vključno **36 let** starosti. Motnja igranja na srečo je torej v veliki meri težava, ki prizadene mlajše skupine prebivalstva.

Iz statističnih podatkov, ki jih z anketiranjem pridobimo od naših uporabnikov ob njihovi prijavi v program, ugotavljamo da si mnogi med njimi do svojega 35. leta starosti ustvarijo velikanske izgube in se večinoma ob tem tudi zadolžijo.

Ti igralci so se znašli v položaju, ki je zanje zelo ogrožajoč. So namreč »finančno izčrpani«, kar je povezano s številnimi resnimi težavami, vključno z zasvojenostjo, razpadom družin, brezdomstvom in samomorom.

Kako torej zaščititi odraslo mladino pred temi tveganji?

Standardna ekonomska teorija predpostavlja, da se ljudje, če smo dobro informirani, odločamo racionalno. Če cena storitve ali blaga naraste, se povpraševanje po tej storitvi ali blagu zmanjša. V resničnem svetu sicer potrošniki morda ne bodo zmeraj želeli ali pa zmogli racionalnih odločitev.

Privlačnost igralniških iger za odraslo mladino lahko zmanjšamo z uvedbo obvezne vstopnine (npr. 5 do 10 EUR).

Drugi način, ki bi deloval je, da se višina vstopnine v obdobju enega meseca z vsakim naslednjim obiskom zviša. Za prvi vstop v igralnico v mesecu bi vstopnina znašala 5 evrov, za naslednjega 10, tretji in vsi naslednji vstopi bi mlade do 25. leta starosti stali 15 evrov. S pričetkom novega meseca bi lahko postopek zviševanja vstopnine ponovili.

Uvedba vstopnina oz. pristojbine je lahko zelo pomemben dejavnik pri omejevanju igranja, saj pri mladih dramatično zmanjša privlačnost igralniških iger na srečo.

Vendar pa bi ob plačilu vstopnine moral igralec dobiti le vstopnico in čisto nič drugega. Če je namen vstopnine zaščita ranljivih skupin prebivalstva (mladi, revnejši sloji, priseljenci...), potem ne bi smeli dopustiti, da igralnica (salon) vstopnino poravnava sama, tako da igralcu podari žetone, kredite, bonuse ali kakšno drugo blago oz. storitev v višini plačane vstopnine.

Institut vstopnine so včasih uporabljale mnoge slovenske igralnice, toda hkrati so igralce tudi močno stimulirale. V mariborski igralnici je igralec za plačilo vstopnine v višini 170 avstrijskih šilingov dobil žetone v vrednosti 200 šilingov. Teh žetonov ni bilo mogoče zamenjati na blagajni ali za mizami, igralec je moral z njimi igrati.

Pri tako strukturirani vstopnini je na delu marketing, ki s svojimi izumi za stimuliranje igralcev izniči osnovni namen pobiranja vstopnine, to pa je pristojbina za dostop k igranju igralniških iger.

Singapurski zakon o nadzoru igralnic iz leta 2018 od državljanov ali stalnih prebivalcev zahteva, da igralnici plačajo dnevno pristojbino v višini 100 singapurskih dolarjev (69€) ali letno članarino v višini 2.000 SGD (1.377€). (Christensen, 2019)

C. ZMANJŠEVANJE ŠKODE Z ZDRAVLJENJEM IN PODPORO

Terciarna preventiva je povezana s **terapijo in zdravljenjem** oseb, ki imajo resne težave z igrami na srečo, vključuje pa tudi prepoznavanje in ocenjevanje škodljivega igranja ter učinkovito napotitev na te storitve.

Iz tujih študij ([Menchon et al., 2018](#); Yakovenko & Hodgins, 2016) izhaja, da dajejo najboljše rezultate pristopi, ki temeljijo na **vedenjsko-kognitivni terapiji** (CBT – Cognitive Behavioral Therapy). Uporabljajo se tudi **motivacijski intervjuji**, s katerimi se uporabnika vzpodbuja, da sam poišče motivacijo za spremembo in rešitev, ki se mu zdi sprejemljiva.

Ugotovitve iz tujine, pa tudi naše dosedanje izkušnje kažejo, da je ključna zgodnja intervencija, ko je povzročena škoda še relativno majhna. Igralci, ki nimajo hujših spremljujočih bolezenskih težav ali komplikacij (komorbidnost), lahko pričakujejo koristi od krajših posegov nizke intenzivnosti.

Zato se priporoča razvijanje in izvajanje hitrih krajših intervencij kot oblike pomoči vsem tistim, ki ne želijo ali nimajo dostopa (čas, denar, oddaljenost) do celovitega „face-to-face“ programa zdravljenja, npr. ([Productivity Commission, 2010](#)).

S tem namenom smo v zavodu Etnika že v letu 2012 zagnali spletni portal Mladi hazarder. Zasnovali smo ga kot spletno točko za iskanje informacij ter brezplačne pomoči za vse, ki občutijo kakršnokoli škodo kot posledico iger na srečo. V okviru portala so uporabnikom na voljo različna interaktivna orodja in pripomočki (telefon, Live Chat, spletna posvetovalnica, spletni test za samooceno, aplikacija za mobilne naprave, kalkulator stroškov hazardiranja, brošure, letaki...).

Nedolgo nazaj smo v uporabo dali tudi spletno aplikacijo za opuščanje iger na srečo [Re.Start](#), s pomočjo katere lahko uporabniki zelo natančno spremljajo svoj napredek. Z reševanjem številnih kratkih testov v aplikaciji lahko pridobijo informacije, s pomočjo katerih lahko korigirajo svoje zgrešene predstave o igrah na srečo.

Mestna občina Maribor mora zagotoviti, da je storitev pomoči in podpore za igralce na srečo in njihove bližnje popolnoma **brezplačna**, **enostavno dosegljiva**, da je **na vojo vsaj 16 ur na dan**, da je zagotovljena popolna anonimnost iskalcev pomoči ter da storitev pomoči temelji na preverljivih metodah, ki dokazljivo delujejo.

Igralci z resnimi težavami iščejo pomoč na različnih straneh, v ambulantah za zasvojenosti, v psihiatričnih bolnišnicah, pri nevladnih organizacijah, pri zasebnih psihiatrim, psihologih in psihoterapevtih, v Centrih za socialno delo ter v skupinah za samopomoč kot so Anonimni hazarderji.

Toda iskalcev pomoči ni veliko, tuja literatura navaja, da strokovno pomoč poišče izjemno majhen delež (**7% do 12%**) igralcev z najbolj resnimi težavami.

To je predvsem posledica sramu in stigme, ki se držita motnje hazardiranja. Zato je nujno potrebno podpirati programe za destigmatizacijo škode povzročene z igrami na srečo.

Za uporabo v javni razpravi bi bilo potrebno uveljavljeno izrazoslovje (patološko igranje, problematični igralec, patološki igralec...) v čim večji meri nadomestiti s sodobnejšimi izrazi, kot so škodljivo igranje, motnja igranja na srečo ipd. Stroka namreč ugotavlja, da stigmatizacijo težav povezanih z igranjem na srečo, krepi že uporaba terminov s potencialom za krepitev stigme.

Zdravstvenim delavcem, delavcem na področju socialnega varstva ter delavcem na področju kazenskega prava se priporoča vključitev vprašanj o igranju na srečo, podobno kot pacientom že postavljajo vprašanja o kajenju, uživanju alkohola in uporabi drugih substanc.

Primeri vprašanj: Ali igrate igre na srečo? Ste zaskrbljeni zaradi svojega igranja ali igranja koga drugega?

TRETJI DEL : REGULIRANJE IGRALNIŠKIH IGER V LOKALNI SKUPNOSTI

11. REGULACIJA PODROČJA V TUJINI: DRŽAVE, REGIJE IN LOKALNE SKUPNOSTI

V številnih državah članicah imajo pristojnosti na področju iger na srečo tudi krajevni organi, zlasti glede igralnic in igralnih avtomatov zunaj igralnic. Večinoma so ti organi pristojni za izdajanje dovoljenj in licenc ali pa se z njimi opravi posvetovanje pred izdajo dovoljenj in licenc. (Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji, 2010)

V Evropi nekatere države omejujejo lokacije igralnih salonov do te mere, da bodo številne zaprli. Druge države, zlasti v Srednji Evropi, so **lokalnim oblastem podelile pravico**, da odločajo o tem ali želijo, da se na njihovem območju igrajo igre na srečo, zaradi česar so zaprli igralnice in igralne salone v Bratislavi, Pragi in [Rigi](#). Mesto Dunaj je pregnalo vse igralne avtomate zunaj igralnic vključujoč igralne salone.

Avstrija

Urejanje področja iger na srečo in stav je v Republiki Avstriji razdeljeno na dve ravni: med zvezno vlado in devet zveznih dežel (Bundesländern). Na zvezni ravni je vzpostavljen monopol nad igrami na srečo v igralnicah, ki je zasnovan kot sistem s podeljevanjem koncesij.

Dežele so zakonodajno in izvršilno pristojne za urejanje iger na srečo, ki jih je država izključila iz monopola. Zunaj monopola so stave in igralni avtomati zunaj igralnic, ki se regulirajo na deželni ravni (npr. [Steiermärkisches Glücksspielautomaten-und Spielapparategesetz](#), 2014)

Češka

Na Češkem so prehodili dolgo pot, od skoraj popolne deregulacije področja iger na srečo, kar je povzročilo številne negativne posledice v družbi, do korenitih sprememb v zadnjih letih. Leta 2010 je v 1,3 milijonski Pragi v igralnicah in zunaj igralnic obratovalo okrog 16.000 igralnih avtomatov. V državi so imeli instaliranih več kot 50.000 igralnih avtomatov oz. po **en avtomat na 200** prebivalcev. ([Mark Griffiths, 2009](#))

Zaradi ogorčenja v javnosti so mestne oblasti opozorila o tveganjih in škodi, ki jo v mestu povzročajo igralni avtomati, končno vzele resno. [Praški mestni svet](#) je tako leta 2020 [s posebnim odlokom](#) prepovedal vse elektronske oblike iger na srečo na območju mesta. Odlok je pričel veljati z letom 2024. Popolna prepoved ponudbe igralnih aparatov velja tudi za igralnice.

Do konca leta 2024 bo Praga "očiščena" vseh igralnih avtomatov v igralnicah in zunaj igralnic. Igralnice lahko poslujejo naprej, v njih pa se lahko izvaja le »živa igra« na mizah in panojih, ki zahteva sodelovanje krupjeja.

Ukrepom v Pragi so sledila še mnoga druga mesta na Češkem (Brno, Ostrava, [Jirkov](#), Breclav, Češke Budejovice itd.) in tudi sama uveljavila splošno prepoved igralnih avtomatov.

Slovaška

Po spremembi zakonodaje o igrah na srečo v letu 2011 so številna večja in manjša mesta ter zaselki na Slovaškem pričeli izdajati **odloke o popolni prepovedi igralniških iger** na srečo vključno z avtomati v gostinskih lokalih. Mesta, ki igralniško dejavnost dopuščajo, lahko igralnice in igralne salone zaprejo za 12 dni v letu. Igralniška dejavnost se sme opravljati na razdalji od šol, ki ni manjša od 500 metrov.

Občine imajo zelo močna orodja za regulacijo iger na srečo na svojem območju, zlasti tako imenovane prepovedne splošne odloke (ang. prohibitory general binding ordinances). S temi odloki lahko občine na svojem področju prepovejo igralnice in igralne salone. Obstajajo pa tudi restriktivni splošni odloki, s katerimi lahko mesta vplivajo na oddaljenost igralnih salonov od šol ali šolskih objektov. ([The Slovak Spectator, 22.4.2024](#))

Najbolj odmeven primer na Slovaškem prihaja iz Bratislave. Leta 2015 so **župan in vodje mestnih četrti** sprožili peticijo za prepoved vseh igralniških iger v mestu. Marca 2017 je mestni svet to s sklepom tudi potrdil. Toda konec leta 2018 je regionalno sodišče uredbo o prepovedi razveljavilo.

Po novi peticiji s 135 tisoč podpisi meščanov je leta 2020 **mestni svet Bratislave vnovič izdal sklep o prepovedi** vseh **igralniških iger v mestu**. Sporočili so tudi, da novih vlog za licence ne bodo več sprejemali, obstoječim pa ne bodo dovolili podaljšanja.

Prepoved v letu 2024 še ni implementirana, saj so se koncesionarji in ponudniki igralnih avtomatov zunaj igralnic pritožili na sodišče, ki je ukrep prepovedi začasno ustavilo.

Italija

Čeprav italijanski pravni okvir za prirejanje iger na srečo spada med najbolj centralizirane v Evropi, so italijanske igralnice še vedno pod nadzorom lokalnih oblasti na območju igralnic. (Predlog ZIS, 2021)

V Italiji imajo pri urejanju iger na srečo različne pristope na nacionalni in na lokalni ravni, pri čemer je slednja bolj usmerjena v omejevanje dostopnosti iger na srečo (Bassoli et al., 2020).

V Piemontu (severozahodna Italija), so močno omejili čas delovanja in število elektronskih igralnih avtomatov. Zakon določa, da morajo biti igralni avtomati izklopljeni oz. za igro neoperativni "najmanj tri ure med delovnim časom lokala". Igralni avtomati so lahko nameščeni na razdalji najmanj 500 ali 300 m (odvisno od velikosti občine) od dolgega seznama "občutljivih mest", kot so šole, cerkve, župnijski mladinski klubi, trgovine z gotovino, bankomati, bolnišnice in terapevtske skupnosti.

Velika Britanija (Anglija, Škotska, Wales)

Lokalne oblasti so odgovorne za reguliranje področja iger na srečo na lokalni ravni. Licence za igralnice izdajajo lokalni organi prek »Odborov za izdajanje licenc« (ang. Licensing Boards).

V skladu z britanskim Zakonom o igrah na srečo iz leta 2005 morajo odbori za izdajanje licenc objaviti »Izjavo o načelih izdajanja licenc« (ang. [Statement of licensing principles](#)). V tem dokumentu je določeno, kako se skladno z Zakonom o igrah na srečo obravnavajo vloge za igralnice, igralne avtomate zunaj igralnic ipd.

11.1. Pregled tujih politik in konceptov preprečevanja škode zaradi iger na srečo

V svetu še zmeraj dominirajo politike »odgovornega igranja« ali »varnejšega igranja« (ang. safer gambling), ki dokazano nimajo pomembnejšega vpliva na preprečevanje z igrami na srečo nastale škode. Pri modelu odgovornega igranja je igralec ta, od katerega se pričakuje, da bo ob polni odgovornosti znal svoje igranje prilagoditi svojim finančnim zmožnostim in se tako zaščitil pred škodljivimi vplivi igranja.

Vse bolj se uveljavlja alternativni pristop, ki promovira javnozdravstveni model kot optimalno rešitev. Ta model presega osredotočenost na posameznika in celovito obravnava nastajanje škode, povezane z igrami na srečo.

Celostni pristop obravnave fenomena škode povzročene s hazardiranjem vključuje zmanjševanje razpoložljivosti in dostopnosti iger na srečo, omejitve oglaševanja, spremembe dizajna nevarnih produktov (npr. igralnih avtomatov), višino obdavčitve dejavnosti in nevarnih igralniških produktov, splošno preventivo ter zdravljenje in podporo.

Številne države, regije in mesta so že razvile javnozdravstvene politike in pristope za spopadanje s škodo, ki nastaja zaradi iger na srečo.

- Svoje strategije so razvile [Nova Zelandija](#), [Velika Britanija](#), [Škotska](#), znotraj britanskega zakonodajnega okvira je svoje strateške politike oblikoval tudi [Wales](#) ([1](#), [2](#), [3](#)). Strateški načrt za preprečevanje škode ima [Francija](#), Finska in Češka sta strategijo preprečevanja škode zaradi iger na srečo vključili v širši okvir javnega zdravja in boja proti zasvojenosti.
- Nemčija in Švedska sodita v sam vrh držav z javnozdravstvenim pristopom pri obravnavi škode povzročene z igrami na srečo ([Daria Ukhova, 2022](#)).
- Avstralija ima strategijo preprečevanja škode za [spletne igre na srečo](#), zvezne države [Viktorija](#), [Queensland](#), [Zahodna Avstralija](#) in druge države pa imajo za preprečevanje škode izdelane splošne strategije ali strateške načrte.
- Kanada nima nacionalne strategije, vendar pa imajo številne province v ta namen izdelane politike in načrte, npr. [Ontario](#).
- V ZDA imajo načrte ali strategije [Nevada](#), [Massachusetts](#)...
- V Italiji imajo svoje strateške akcijske načrte [regije Emilia-Romagna](#), [Lombardija](#), [Piemont](#)...
- Svoje strategije, politike ali načrte za preprečevanje in minimiziranje škode zaradi iger na srečo na [lokalni ravni](#) so sprejele italijanska [Brescia](#), britanski [London](#), Birmingham, [Manchester](#), Leeds, [Nottingham](#), na Škotskem [Glasgow](#) itd.
- V Avstraliji so mesta s strateškimi načrti [Canberra](#), [City of Monash](#), [Hume City](#), Whittlesea itd.
- V Veliki Britaniji je Združenje lokalnih oblasti (Local Government Association) sestavilo svoj [program boja proti škodi](#), ki nastaja zaradi iger na srečo.

12. LOKALNA SKUPNOST IN REGULIRANJE IGRALNIŠTVA

12.1. Zgodovina podeljevanja soglasij za igralniško dejavnost v Mariboru

Zavod Etnika je leta 2013 iz Urada za gospodarske dejavnosti MOM pridobil dokument z informacijo o šestih izdanih soglasjih za opravljanje igralniške dejavnosti v igralnih salonih, ki jih je v obdobju 2002 – 2005 Mestna občina Maribor podelila različnim podjetjem. Še eno soglasje za igralni salon je bilo podeljeno v letu 2010. V dokumentu z naslovom »MOM in prirejanje iger na srečo« z dne 28.3.2013 je zapisano, da mesto posebnega pravilnika za postopek podeljevanja soglasij za igralniško dejavnost nima ter da ta soglasja podeljuje župan.

Na seznamu lokacij s podeljenimi soglasji za igralne salone najdemo Festivalno dvorano Lent, salon Multi na lokaciji Partizanska 12-14, tri soglasja za avtobusno postajo vključujoč soglasje za igralni salon, ki je tam že obratoval, ter lokacijo pri hotelu Habakuk.

Kako nekritično je MOM naokrog delila soglasja za igralne salone, seveda brez vsakršnih analiz in sodelovanja stroke ter zainteresirane javnosti, lahko sodimo po podeljenem soglasju, ki po svoji absurdnosti med vsemi daleč najbolj izstopa. MOM je zasebnemu podjetju podelila soglasje za igralni salon v pritličju stanovanjskega bloka na Kardeljevi 53 v Mariboru, kjer je gosto poseljeno blokovsko naselje s tisoči stanovalcev.

Na občino je bila s strani izvajalcev igralniške dejavnosti oz. s strani petih družb posredovana vloga za podajo soglasja, in sicer Term Maribor, Casinoja Maribor in treh družb z območja avtobusne postaje. Soglasje je s strani župana Mestne občine Maribor bilo dano vsem navedenim družbam, z utemeljitvijo, da se pri podajanju soglasij ob upoštevanju Zakona o igrah na srečo ne sme ravnati diskriminatorno do katerega koli mariborskega vlagatelja vloge za pridobitev koncesije. (Direktorica mestne uprave na 5. seji mestnega sveta MOM, 24.4.2003)

»Nediskriminatorska obravnava« je le priročen alibi, za katerim se skriva interes po čim višjih prilivih od koncesijskih dajatev v občinski proračun, pri čemer je očitna popolna odsotnost zaskrbljenosti v zvezi z negativnimi učinki igralništva na zdravje prebivalcev v lokalni skupnosti.

Da se od takrat do danes ni veliko spremenilo, smo se lahko prepričali aprila 2022, ko je mestni svet MOM podelil soglasje igralnemu salonu na Lentu. Takrat je županstvo je v umetno skrajšanem (s širitvijo dnevnega reda) in povsem netransparentnem postopku storilo vrsto kršitev lastnega statuta in poslovnika, kršilo je načela dobrega upravljanja javnih zadev, načela demokratičnih procesov ter pravico do obveščенosti. Kršilo je tudi eno ustavo, eno EU deklaracijo o človekovih in eno EU listino o temeljnih pravicah.

Zaradi zadrževanja informacije pred javnostjo so bili izločeni mediji, strokovna javnost in zainteresirana civilna družba. Postopek v zadevi, ki lahko pomembno vpliva na zdravje prebivalcev v lokalni skupnosti, je potekal brez vsakršnih strokovnih podlag in analiz.

Najbolj zaskrbljujoče pa je, da je županstvo mestnim svetnikom in kasneje tudi javnosti, povsem napačno razlagalo postopek podeljevanja soglasja za igralniško dejavnost in s tem povezane časovne roke.

Zaradi ugotovljenih pomanjkljivosti Vlada RS koncesije za igralni salon na Lentu ni podelila.

12.2. Formiranje mestnega posvetovalnega telesa za igre na srečo

Glede na dosežanje slabe izkušnje z odločitvami mestne politike na področju igralniških iger v mestu, bi bilo nujno potrebno vzpostaviti sistemsko rešitev tega problema.

Mesto Maribor oziroma v njegovem imenu **mestni svet** naj formira **Odbor za igre na srečo**, ki je posvetovalno telo mestnega sveta MOM. Takšen organ je potreben iz več razlogov:

- **Pridobivanje potrebnih podatkov:** Strokovno telo pridobiva za izvajanje analiz podatke s strani koncesionarjev in Ministrstva za finance. Ti podatki so ključni za sprejemanje informiranih odločitev v zvezi z igralniško dejavnostjo na področju mesta, v perspektivi pa tudi v regiji.
- **Izvajanje raziskav in analiz:** Strokovno telo izvaja (naroča) raziskave in analize o vplivu iger na srečo na javno zdravje v Mariboru, podaja ocene povzročene škode in s tem povezanih stroškov
- **Oblikovanje na dokazih temelječih stališč:** S pomočjo pridobljenih podatkov in izvedenih raziskav/analiz strokovni organ oblikuje svoja mnenja in priporočila o ukrepih za zmanjšanje negativnih vplivov igralniških (in drugih) iger na srečo na javno zdravje v mestu. Ta stališča so podlaga za sprejemanje odgovornih in premišljenih odločitev s strani mestne politike.
- **Spremljanje zakonodaje in trendov:** Strokovno telo spremlja trende na področju iger na srečo tako doma kot v tujini. To lokalni skupnosti omogoča pravočasno odzivanje na morebitne spremembe in zagotavljanje skladnosti z najnovejšimi dognanji in izkušnjami.

Formiranje takšnega strokovnega telesa bi predstavljalo pomemben korak k sistemskemu reševanju problematike vpliva igralniških iger na javno zdravje v Mariboru. Takšen organ bi s svojim delom prispeval k informiranemu in odgovornemu sprejemanju odločitev s strani mestne politike ter k zmanjšanju negativnih vplivov iger na srečo na prebivalce Maribora.

Istočasno bi tak organ lahko mestu zagotovil dostop in vpogled v »črno skrinjico« (ang. black box) anonimiziranih podatkov industrije igralniških iger na srečo v mestu in regiji. V Avstraliji, ZDA, Veliki Britaniji in drugod so ti podatki javno dostopni na spletu, nanje lahko naletimo tudi v različnih študijah in novinarskih prispevkih. V nekaterih državah (npr. Nemčija, Švica, Švedska) imajo prireditelji iger na srečo zakonsko obvezo, da svoje podatke delijo za potrebe raziskovanja ([Daria Ukhova et al, 2022](#)).

V nekaterih državah (npr. Avstralija) so na voljo celo poročila s podatki o finančnih donacijah, ki jih je industrija iger na srečo donirala [politikom](#) in političnim strankam ([1](#), [2](#)). Ta poročila prikazujejo sicer le konico piramide donacij, ki gredo politiki.

V Sloveniji je s pridobivanjem podatkov težava, saj se podjetja in Ministrstvo za finance lahko izgovorijo na poslovno skrivnost in nam zaprosenih podatkov ne posredujejo. Onemogočanje vpogleda v realizacijo igralnice (izgube igralcev) in število obiskov je povsem nerazumljivo, pa tudi nesmiselno, saj ni kaj skrivati. Igralniške igre povzročajo številne negativne učinke v skupnosti in ljudje imamo pravico izvedeti, kakšne so dimenzije povzročene škode izražene v številkah.

Brez vpogleda v »črno skrinjico« s podatki o poslovanju koncesionarjev ni možno izvajati analiz in kovati strategij, onemogočena pa je tudi kvalitetna in na podatkih temelječa javna razprava, ki je pomembna za javno zdravje v lokalni skupnosti in državi.

Strokovno posvetovalno telo bi moralo obvezno delovati izključno **v interesu javnega zdravja** in nikakor ne v želji po maksimiranju občinskih prihodkov iz igralniških koncesij.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA).

Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Mandat članov Odbora za igre na srečo naj bo enak mandatu župana in mestnih svetnikov in naj traja štiri leta. Sestavljajo naj ga strokovnjaki s področja zdravstva in sociale: predstavniki CSD, ZD MB, Psihiatričnega oddelka UKC MB, psihologi, psihiatri in psihoterapevti, ki delajo s hazarderji, zainteresirani nevladni sektor itd. V Odboru za igre na srečo ne sme biti predstavnikov politike in predstavnikov industrije iger na srečo

Odbor naj vsaka tri leta, po potrebi pa tudi prej, sestavi oceno tveganj na področju iger na srečo v lokalni skupnosti. Podlaga za oceno tveganj so podatki pridobljeni z raziskavami razširjenosti problematičnega igranja na srečo v lokalni skupnosti, podatki o poslovanju koncesionarjev ter druge analize stanja (vamostna tveganja, bankroti, kriminal, samomori...)

12.3. Vpliv lokalne skupnosti na reguliranje igralniških iger na njenem območju

Slovenska zakonodaja, ki ureja področje posebnih iger na srečo (igralniških iger), je lokalni skupnosti namenila pomembno vlogo. Ta pride v polnosti do izraza v postopku podeljevanja koncesije za igralniško dejavnost. Lokalna skupnost **sama odloča** ali bo na svojem območju dovolila opravljanje igralniške dejavnosti ali ne. Postopek odločanja o podelitvi ali odklonitvi soglasja se uredi v pravnih aktih lokalne skupnosti.

Če je v postopku podeljevanja nove koncesije za igralniško dejavnost vloga lokalne skupnosti ključna, pa je ta veliko manjša v postopku podaljševanja koncesije. Prireditelji s koncesijo za igralnico ali igralni salon veljavnost koncesije podaljšujejo vsakih pet let.

O teh dveh bistvenih vprašanjih smo pridobili pojasnila »Direktorata za finančni sistem« pri Ministrstvu za finance v elektronski pošti z dne 8.3.2024, ki jih navajamo spodaj:

Ministrstvo o vlogi lokalne skupnosti v postopku podeljevanja nove koncesije:

»V skladu z 68. členom ZIS mora vlada pred dodelitvijo koncesije pridobiti soglasje lokalne skupnosti o opravljanju igralniške dejavnosti na njenem območju. V primeru, da lokalna skupnost soglasje za izvajanje igralniške dejavnosti na njenem območju odkloni, je takšna odločitev zavezujoča in vlada v tem primeru koncesije za igralniško dejavnost ne sme dodeliti.«

Iz zapisanega izhaja, da je centralna oblast pomemben del pristojnosti s področja reguliranja iger na srečo prenesla na lokalno skupnost. Le-ta ima na svojem območju **ekskluzivno pravico odločanja** o novih koncesijah za izvajanje igralniške dejavnosti. To je tudi najbolj razumna in pravična odločitev. Nihče v državi namreč ne bi smel imeti pravice do vsiljevanja nevarnih produktov, kot so igralniške igre, lokalnim skupnostim, ki si tega ali ne želijo ali pa dejavnost dopuščajo, pri tem pa je zasičenost s tovrstno ponudbo že dosežena ali celo presežena.

Ministrstvo o vlogi lokalne skupnosti v postopku podaljšanja koncesije:

»V postopku podaljšanja koncesije za opravljanje igralniške dejavnosti **ni potrebno ponovno pridobivanje soglasja lokalne skupnosti**. V primeru, da se lokalna skupnost zaradi spremenjenih razmer z opravljanjem igralniške dejavnosti na svojem območju več ne strinja, lahko pred odločanjem o podaljšanju koncesije o razlogih obvesti pristojno ministrstvo, vlada pa nato v postopku odločanja o podaljšanju koncesije presoja tudi te informacije ter o tem odloča na podlagi prostega preudarka.«

V postopku podaljšanja koncesije lokalna skupnost več nima ekskluzivne pravice odločanja o nadaljnjem opravljanju igralniške dejavnosti na svojem območju. To se lahko izkaže kot težava v primerih, ko lokalna skupnost ugotovi, da se zaradi negativnih vplivov igralniških iger na skupnost, kot so zasvojenost, pranje denarja, kriminal, bankroti, samomori in prostitucija, več ne strinja z opravljanjem igralniške dejavnosti na svojem območju.

Iz zgoraj navedenega pojasnila Ministrstva za finance izhaja, da je odločitev o podaljšanju koncesije izključno v pristojnosti vlade. Lokalna skupnost več nima odločilne vloge, kot jo je imela v postopku podeljevanja soglasja za isto koncesijo.

Lokalna skupnost lahko sicer vlado, kot pristojni organ, poskuša prepričati s svojimi razlogi proti nadaljevanju koncesije, vendar ta stališča za vlado niso zavezujoča.

Pri tem je ključnega pomena poudariti, da so podlaga za politične in družbene razprave s področja iger na srečo lahko le ugotovitve, ki temeljijo na dejstvih in številkah. Do relevantnih in z dokazi podprtih stališč pa je mogoče priti le na en način: z budnim spremljanjem vplivov igralništva na lokalno prebivalstvo in okolje.

V ta namen bi morala lokalna skupnost redno izvajati različne analize, predvsem pa redne raziskave deležev problematičnega igranja in zasvojenosti v lokalnem okolju.

Uresničitev tega cilja zahteva spremembo miselnosti na vseh ravneh, predvsem pa med nosilci odločanja v lokalni skupnosti in državi. Namesto zastarelega modela "odgovornega igranja", ki odgovornost za škodo z igralniških podjetij in njihovih produktov prelaga na igralce, je nujno uveljaviti javnozdravstveni pristop k regulaciji iger na srečo.

12.4. Podeljevanje koncesije za igralniško dejavnost in časovna komponenta postopka

Od Ministrstva za finance smo pridobili tudi natančnejšo razlago postopka pridobivanja soglasja za opravljanje igralniške dejavnosti, ki jo podaja lokalna skupnost.

Ministrstvo o dvostopenjskosti postopka pridobivanja soglasja:

V primeru, da Ministrstvo za finance v roku, ki ga določi v **prvem obvestilu** lokalni skupnosti, **ne prejme stališča** lokalne skupnosti o opravljanju igralniške dejavnosti na njenem območju, pozove lokalno skupnost, da na podlagi 209. člena ZUP v **15 dneh** po prejemu poziva sporoči razloge za soglasje ali za odklonitev soglasja.

Bistveno sporočilo tega pojasnila je, da pridobivanje stališča lokalne skupnosti poteka v **dveh korakih**, če je ob prvem pozivu prišlo do molka lokalne skupnosti. V primeru molka organa (občine) tudi ob drugem pozivu, pa se šteje, da je soglasje dano.

Ker je v prvem pozivu rok za podajanje stališča, ki ga lokalni skupnosti namenja Ministrstvo za finance, običajno 30 dni in ker je drugi rok za odgovor po ZUP 15 dni, ima lokalna skupnost tako na voljo najmanj **45 dni** za odločanje.

Toda postopek, v katerem država lokalni skupnosti za odločanje nameni največ 45 dni ali nemara tudi kak dan več, je v neskladju z »Zakonom o lokalni samoupravi«, ki dopušča, da se ljudje o pomembnih vprašanjih za skupnost lahko odločajo tudi z referendumom.

13. SLOVENIJA: OBLIKE NEPOSREDNEGA ODLOČANJA V LOKALNI SKUPNOSTI

Naš pravni red predvideva raznovrstne oblike neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju v lokalnih skupnostih. Med bolj formaliziranimi so zbor občanov, referendum in ljudska iniciativa. Občanom omogočajo neposredno udeležbo v procesu oblikovanja predlogov in odločanja o najpomembnejših pravnih aktih in drugih odločitvah na lokalni ravni.

Samouprava prebivalcev v lokalni skupnosti predvideva, da se temeljne in najpomembnejše odločitve ne sprejemajo samo posredno preko predstavnikov v organih lokalne skupnosti (mestni ali občinski svet), temveč jih neposredno predlagajo in sprejemajo tudi prebivalci sami.

Pravica do neposrednega sodelovanja prebivalcev pri odločanju o najpomembnejših vprašanjih v lokalni skupnosti neločljiv del ustavne pravice do lokalne samouprave. Ustavna podlaga za neposredno sodelovanje državljanov pri izvrševanju (tudi lokalne) oblasti so zlasti 1. in 9. člen, drugi odstavek 3. člena ter 44. člen Ustave, ki opredeljujejo načine izvrševanja oblasti in sodelovanja pri upravljanju javnih zadev. Te oblike odločanja podrobneje urejata Zakon o lokalni samoupravi ter statut Mestne občine Maribor.

Lokalna demokracija je splet neposrednega odločanja prebivalcev in predstavniške demokracije. Če ni neposrednega odločanja prebivalcev na lokalni ravni, ni mogoče govoriti o lokalni samoupravi. (Vlaj, 2004)

13.1. Zbor občanov

Za potrebe odločanja o soglasjih za igralniško dejavnost je »Zbor občanov in občank« povsem **nepripravna** oblika odločanja. Skladno s statutom MOM lahko zbor veljavno sprejema svoje odločitve, predloge, pobude in stališča le v primeru, če na zboru sodeluje najmanj pet odstotkov volivk in volivcev z območja Mestne občine Maribor. Ker takšnega števila volivk in volivcev (cca 4.400) ni mogoče zagotoviti v nobenem primeru, in ker igralnica ni zadeva le ene ali dveh krajevnih skupnosti, ampak celotne občine, je ta oblika odločanja neprikladna in tako povsem neuporabna.

13.2. Ljudska iniciativa

Tudi ta možnost je za neposredno odločanje neživljenjska in nepraktična, saj bi z uporabo tega orodja skušali **razveljaviti že sprejeto odločitev** mestnega sveta o podelitvi soglasja za igralniško dejavnost. Ker se v primeru podajanja soglasij igralnicam in igralnim salonom odloča o pomembni zadevi s številnimi negativnimi vplivi na javno zdravje in okolje, bi bilo smiselno in do skupnosti odgovorno le **predhodno pridobivanje mnenj** prebivalcev lokalne skupnosti.

Igralnice in igralni saloni povzročajo vrsto negativnih eksternalij, zato je primerno, da do odločitve o podelitvi soglasja za igralniško dejavnost pride s širokim konsenzom. Daleč najbolj primerna oblika neposrednega odločanja pa je referendum.

13.3. Referendum

V primeru, da bi se lokalna skupnost o podelitvi soglasja za igralniško dejavnost želela odločati z referendumom, bi nastopile resne težave, razlago katerih navajamo nekoliko kasneje.

Za demokratičnost neke države je bistvenega pomena, da je demokracija zavarovana in deluje v najmanjših enotah, to je v lokalnih skupnostih. (Vlaj, 2006)

14. ODLOČANJE O IGRALNICAH Z REFERENDUMOM V TUJINI

Večina ameriških zveznih držav pri odločanju o vstopu igralnic v državo predvideva izvedbo referendumov. Nekatero državo imajo določilo o obveznem referendumu o igralnicah zapisano v ustavi. V 10. členu ustave zvezne države Florida (Article X, Section 30) je zapisano, da so volivci tisti, ki imajo ekskluzivno pravico odločanja o igralnicah na ozemlju Floride. Ta razdelek v ustavi nosi naslov: [Voter control of Gambling in Florida](#).

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so volivci v številnih ameriških zveznih državah na referendumih igralnice zavrnili, ponekod pa so jim soglasje podelili. V državi Arkansas je kampanjo proti igralnicam uspešno vodila celo Hillary Clinton, žena takratnega guvernerja Arkansasa, Billa Clintona.

Referendumi o igralnicah se izvajajo tudi na lokalni ravni. Tako so leta 2020 v zvezni državi Virginija volivci v mestih Bristol, Danville, Norfolk in Portsmouth na referendumih dali svoj pristanek prihodu po ene igralnice v vsako od mest, v glavnem mestu Richmond pa je referendum o igralnici padei dvakrat zapored, v letih 2021 in [2023](#).

V Evropi je zadnji referendum o igralnicah potekal konec leta 2023 v [Liechtensteinu](#), na njem pa so volivci predlagano popolno prepoved igralnic v državi zavrnili.

15. REFERENDUM V SLOVENIJI

Naša zakonodaja pozna različne tipe referendumov, med njimi tudi dva, ki sta za lokalne skupnosti še posebej uporabna: naknadni oz. **zavrnitveni referendum** o splošnem aktu občine (statut, odlok, odredba, pravilnik, navodilo), ki mestno oblast zavezuje, ter predhodni oz. **svetovalni referendum**, ki pa za lokalne organe odločanja ni zavezujoč.

Pri tem je zanimivo, da večina evropskih držav pozna samo ta (svetovalni) referendum in ne referendum z obvezno pravno močjo. ([Kaučič, 2020](#))

Za odločanje o predlogu za umestitev nove igralnice ali igralnega salona v lokalni skupnosti, je torej najbolj primerna izbira svetovalni referendum. Razpiše se za območje celotne občine, saj je morebitna umestitev igralniškega obrata v mestno tkivo zadeva, ki se tiče vseh delov mesta, seveda pa tudi sosednjih lokalnih skupnosti.

Svetovalni referendum lahko pred odločanjem o posameznih vprašanjih iz svoje pristojnosti razpiše le mestni oz. občinski svet, da bi ugotovil, kakšna je volja občanov. Ne morejo ga predlagati ali zahtevati občani.

Občinski statut lahko natančneje določi, kdo lahko da občinskemu svetu (neobvezno) pobudo za razpis svetovalnega referenduma, ne more pa predpisati, da bi lahko občani ali kdorkoli drug razen občinskega sveta (članov občinskega sveta) zahteval razpis svetovalnega referenduma. (Upravno sodišče, sklep I U 258/2009)

Čeprav referendumski odločitev volivcev ni zavezujoča, obstajajo nekateri pomembni poudarki, na katere je v svojem ločenem mnenju v zadevi U-I-389/20 opozoril dr. Klemen Jaklič. Po njegovih besedah je točno takšnemu političnemu vplivu institut svetovalnega referenduma tudi namenjen in da je nesporno, da ima ta institut svoj vpliv in svojo moč. "*V nasprotnem ne bi imelo prav nobenega smisla, da ga je zakonodajalec v zakonu sploh predvidel,*" je zapisal Jaklič.

"Svetovalni referendum, ki pravno formalno ni zavezujoč, vseeno predstavlja pomembno indikacijo politične volje občanov in tako ni nepomembna usmeritev občinskemu svetu in lokalni oblasti nasploh o tem, kakšna je volja tamkajšnjih občanov oziroma volivcev. Lokalna politična oblast, ki se odloči, da ne bo ravnala v skladu z večinsko izraženo voljo občanov, jemlje v zakup, da na prihodnjih volitvah morda ne bo izvoljena," (Klemen Jaklič, 2020)

Demokratski procesi so zaščita pred tiranijo, obenem pa zagotavljajo, da so vsa mnenja slišana ter upoštevana pri sprejemanju odločitev v lokalni skupnosti.

Zdrava lokalna demokracija hkrati spodbuja tudi razvoj demokratične kulture med prebivalci. To dosega z zagotavljanjem priložnosti za učenje in aktivno sodelovanje v političnem življenju skupnosti.

Uporaba instrumentov neposredne demokracije, kot so referendumi, krepi legitimnost lokalnih organov. Odločitve, ki jih sprejme ljudstvo, so tako bolj sprejete in uresničevanje le-teh v praksi je posledično lažje.

Referendumsko odločanje prinaša še eno pomembno prednost: zmanjšuje tveganje za kronizem in korupcijo. Ko se ljudje o ključnih vprašanih odločajo neposredno, je s tem v največji možni meri odstranjena možnost zakulisnega vplivanja na odločitve mestne politike in za sprejemanje pomembnih odločitev v ozkih zasebnih krogih.

Mestna občina naj v svoj statut vpiše določilo, da o vseh zadevah s področja iger na srečo odloča mestni svet MOM. V primeru odločanja o podelitvi soglasja za igralniško dejavnost se pred odločanjem mestnega sveta predhodno na področju celotne občine izvede **obvezni posvetovalni referendum**.

Odločanje občanov na referendumu je najučinkovitejša oblika participativne demokracije. (Kaučič, 2020).

15.1. Neskladje zakonodaje in postopka podeljevanja igralniških koncesij

Za odločanje o dodelitvi koncesije ima vlada RS na voljo šest mesecev časa. Ker pa vlada lokalnim skupnostim za odločanje o soglasjih za igralniško dejavnost namenja premalo časa (30 dni s prvim pozivom in dodatnih 15 dni z drugim pozivom), je izvedba referendumov ob teh pogojih neizvedljiva.

Tako odmerjen čas za odločanje je v neskladju »Zakonom o referendumu in ljudski iniciativi«, »Zakonom o lokalni samoupravi« in posledično tudi v neskladju s statutom MOM. Ker je odločanje z referendumom ustavna pravica, je v tem primeru kršena tudi Ustava.

Da bi referendum, na katerem bi se v lokalni skupnosti izrekli o soglasju za igralniško dejavnost, kljub temu lahko izvedli, bi bilo potrebno v mestni **Odlok o regulaciji iger na srečo** vnesti določbo, da morajo prosilci za soglasje za igralniško dejavnost s svojo vlogo seznaniti županstvo in mestni svet najmanj tri do pet mesecev pred vložitvijo vloge za koncesijo na Ministrstvu za finance. Pri tem je potrebno upoštevati tudi čas za morebitne pravne zaplete pred samo izvedbo referendumov.

V svetu igralnic in igralnih salonov je povsem običajno, da vlagatelji vloge za koncesijo za igralnice s svojo namero in projektom seznanijo župane tudi leto ali dve pred vložitvijo svoje vloge na Ministrstvu za finance.

Ker je v primeru odklonitve soglasja za igralniško dejavnost takšna **odločitev zavezujoča** in vlada koncesije ne sme podeliti, imajo vlagatelji že pred vložitvijo vloge za dodelitev koncesije interes, da projekt predstavijo lokalni skupnosti. V skoraj vseh javno znanih primerih se je projekt predstavil vsaj županu. Od županov je bilo doslej odvisno, kaj bodo s to informacijo počeli oz. kdaj in na kak način bodo o tem obvestili mestni svet in lokalno skupnost.

16. DODATEK: PRIMER CASINO MOND

Igralnice in igralni saloni morajo zaradi negativnih vplivov na lokalne skupnosti in okolje plačevati posebno koncesijsko dajatev, od katere se 4,4 odstotka takoj odvede za t.i. dobre namene. Od preostanka si polovico vzame državni proračun, drugo polovico pa si razdelijo lokalne skupnosti, ki se nahajajo okoli igralnice.

16.1. Ali bi moral Maribor participirati pri koncesijskih dajtvah Casina Mond?

V Sloveniji so bila za potrebe izvajanja igralniške dejavnosti oblikovana t.i. **zaokrožena turistična območja**. Lokalne skupnosti, ki so uvrščene v posamezno zaokroženo turistično območje, se s posebno pogodbo dogovorijo o višini deležev koncesijske dajatve, ki jih prejme posamezna lokalna skupnost.

Pridobili smo podatke o prejemkih v proračun občine Šentilj iz naslova koncesije za igralnico Casino Mond. V letu 2008 je znesek vplačane koncesnine znašal **432 tisoč** evrov, v letu 2015 se je koncesijska dajatev prvič povzpela čez **milijon** evrov, leta 2019 čez **2 milijona** in v letu 2022 kar na **2,5 milijona** evrov. Od otvoritve Casina Mond v letu 2007 do konca leta 2022 se je v blagajno občine Šentilj nateklo že **17,5 milijona** evrov.

Pri Šentilju gre za majhno lokalno skupnost z igralnico in negativni vplivi igralništva segajo daleč preko meja občine. Maribor je od igralnice oddaljen le 17 kilometrov, deležen je številnih negativnih vplivov igralnice na prebivalstvo in okolje, vendar pa pri koncesninah ne participira. Po drugi strani imamo primer občine **Cerkno**, ki je od igralnic v Novi Gorici oddaljena 66 km, pa kljub temu prejema delež koncesnine. V letu 2022 se je tako v proračun občine Cerkno nateklo 231 tisoč evrov koncesnine.

Zakaj občina Cerkno prejema koncesnine iz naslova igralniške dejavnosti, ki poteka v Novi Gorici, Maribor pa iz Šentilja ne dobi prav nič?

To je mogoče zato, ker se občini Nova Gorica in Cerkno nahajata v istem **zaokroženem turističnem območju**, občini Šentilj in Maribor pa (več) ne.

"V industriji iger na srečo je več politike kot v parlamentu."

(Tracey Crouch, ministrica za šport Velike Britanije, ki je leta 2018 [protestno odstopila](#) zaradi zavračanja vlade z uvedbo znižanja najvišjih dovoljenih stav na igralnih avtomatih FOBT v stavnicah.)

Maribor je bil leta 1995 skupaj z občinama **Šentilj** in **Pesnica**, uvrščen v 6. zaokroženo turistično območje. Čeprav je bila majhna, je igralnica v na Glavnem trgu v Mariboru (1989 - 2009), uživala **monopolni položaj** v mariborski regiji. To pomeni, da dodatne koncesije za igralnice v tem zaokroženem turističnem območju niso možne.

Če bi podjetje HIT ali kdorkoli drug želel pridobiti veliko koncesijo za igralnico v Šentilju, bi bil ali zavržen ali pa bi morali izpeljati manever, s katerim se **občina Šentilj izloči iz turističnega območja**, znotraj katerega že obratuje igralnica v Mariboru. In natančno to se je tudi zgodilo.

V dokumentu, ki so nam ga leta 2013 poslali iz MOM, je navedeno, da je Ministrstvo za gospodarstvo z odločbo o določitvi zaokroženega turističnega območja št. 350-14/2003-36 z dne 11.02.2004 določilo novo zaokroženo turistično območje za potrebe posebnih iger na srečo, ki jo sestavljajo MOM, Občina **Pesnica** in Občina **Kungota**.

Občina Šentilj je bila tako izločena iz zaokroženega turističnega območja, v katerem že obratuje ena igralnica. Na ta način je bila odstranjena ključna ovira za podelitev dodatne koncesije na tem območju.

16.2. Kako se je Mariboru pripetil tak položaj?

V letih 2001-2002 prišlo do iniciative podjetja HIT iz Nove Gorice, ki je želelo igralniško dejavnost razširiti tudi na področje mariborske regije. Pot do tega cilja je bila pogojena z nakupom večinskega deleža delnic Casina Maribor, ki je imel monopolni položaj v regiji. Stekli so pogovori z MOM o prevzemu, kar pa zaradi neuskkljenosti in slabe odzivnosti mariborske lokalne politike, ni bilo nikoli realizirano.

"Kljub dogovoru in našemu poznejšemu posredovanju pa od njih nismo dobili več formalnega odziva," Glede na to, da se izteka čas za vložitev prošenj za koncesije, so v Hitu zaprosili za koncesiji na Šentilju in v Gornji Radgoni. ([Katja Kogej, Vodja Hitovega oddelka za odnose z javnostmi za časnik Finance, 18.3.2002](#))

Po eni strani je Maribor s svojo odločitvijo zelo konkretno mencial, po drugi strani pa so bili aktivirani mariborski poslanci v državnem zboru, ki so skušali HIT-u gradnjo igralnice v Šentilju preprečiti.

Gradnjo igralno-zabavišnega kompleksa v Šentilju [so poskusili preprečiti poslanci državnega zbora z mariborskega območja](#). Predlagati so hoteli amandma, da naj bi bile velike igralnice med seboj oddaljene najmanj 25 kilometrov. S tem amandmajem bi imel Maribor večjo možnost, da pridobi novo igralnico. Do glasovanja ni prišlo. (Edvard Čagran, nekdanji župan občine Šentilj, 2017)

Če bi mariborski poslanci v DZ z amandmajem o najmanj 25 kilometrski razdalji med igralnicami uspeli, bi s tem onemogočili gradnjo igralniškega centra v Šentilju. To pa ne pomeni, da so poslanci svoj amandma hoteli vložiti s ciljem, da bi HIT, namesto v Šentilju, svoj igralniški center gradil v Mariboru; ta možnost je namreč obstajala že v izhodišču.

Med akterji v mestni politiki je očitno bilo prisotno tudi nasprotovanje prevzemu Casina Maribor s strani HIT-a in obstaja nemajhna verjetnost, da podjetje HIT v Mariboru ne bi gradilo ničesar. Pa ne zato, ker tega ne bi hoteli, ampak zato, ker s prevzemom koncesije morda sploh ne bi uspeli.

O teh dogajanjih je poročal tudi časnik Večer v člankih »*Nova igralnica bo ob avtocesti*«, (7.7.2001), »*HIT bi rad Casino Maribor*«, (9.4.2002) in »*Zakaj Šentilj namesto Maribora*«, (24.1.2006).

Neodločnost mariborske politike glede prevzema mariborske igralnice lahko po naši oceni izvira le iz dveh možnih vzrokov: zaradi zaskrbljenosti pred negativnimi vplivi igralništva ali pa iz želje po nadzoru nad obstoječo igralniško koncesijo Casina Maribor.

Ker skrbi za zdravje prebivalcev v lokalni skupnosti nihče od vpletenih ni nikoli omenil, lahko to možnost mirno prečrtamo.

Pred prihodom igralnic se običajno izvedejo analize stroškov in koristi (t.i. "cost-benefit analize"), s katerimi se ovrednotijo negativni učinki na lokalno skupnost pa tudi potencialne koristi.

V teh analizah, seveda pa tudi v javnosti, se zmeraj izrecno poudarjata pomen koncesijskih dajatev, ki jih bo deležen proračun občine ter ustvarjanje novih delovnih mest.

V Mariboru takšna analiza ni bila opravljena, vendar pa sta bili mestna oblast in javnost seznanjeni s projekcijo števila novih delovnih mest in pričakovanimi prilivi od koncesijske dajatve v proračun. Spet se velja spomniti na občino Cerkljevo in nekatere druge občine, ki so pokazale izjemen trud, da so si priborile participiranje pri koncesijnah tudi od zelo oddaljenih igralnic..

Prihod družbe HIT in prevzem Casina Maribor bi pomenil, da je edina razpoložljiva koncesija za igralnico v Mariboru in regiji oddana za nedoločen čas. Zasebni kapital, ki bi želel priti do velike koncesije na področju Maribora, za kaj takega ne bi imel prav nobene možnosti. S tem bi bila zasebnemu kapitalu odvzeta tudi možnost prevzema koncesije Casina Maribor pri zadnjih vratih po modelu prevzemov koncesij dveh drugih slovenskih igralnic.

16.3. Kako naprej?

Če bi Maribor v prihodnje želel participirati pri koncesijnah, bi morala mestna politika izraziti interes za spremembo na tem področju, pri čemer pa ni povsem jasno, katera občina se pridruži kateremu zaokroženemu turističnemu območju. Kakor je razumeti, občina Šentilj trenutno ne spada v nobeno od zaokroženih turističnih območij.

74. člen Zakona o igrah na srečo:

»Zaokroženo turistično območje iz prejšnjega odstavka na podlagi sklepa vlade o dodelitvi koncesije za prirejanje posebnih iger na srečo v igralnici določi z odločbo minister, pristojen za turizem, in to tako, da ga poleg lokalne skupnosti, na območju katere je igralnica, sestavljajo tudi lokalne skupnosti, ki **izrazijo interes za vključitev v zaokroženo turistično območje**, in ki izpolnjujejo **vsaj dva od naslednjih kriterijev**, upoštevaje tudi njihovo intenzivnost:

1. dodatna obremenjenost okolja zaradi izvajanja igralniške dejavnosti;
2. prostorska povezanost in soodvisnost pri rabi prostora za razvoj turizma in oblikovanje skupne turistične ponudbe;
3. skupno investiranje ali vzdrževanje objektov in naprav turistične infrastrukture (športnorekreativni, kulturni objekti in naprave, namenjene pretežno turistom in izletnikom);
4. skupne aktivnosti na področju turistično-informativne in promotivne dejavnosti;
5. skupna komunalna infrastruktura, če je ta izrazito v funkciji turizma.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA).

Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Skorajda ni dvoma o tem, da Maribor ne bi zmozel dokazati, da izpolnjuje vsaj dva od zahtevanih pogojev. Obremenjenosti prebivalcev mesta in okolja zaradi igralniške dejavnosti najbrž ni potrebno posebej dokazovati. Poleg raznovrstnih oblik škode, ki jo občutijo igralci in njihove družine, sta zelo obremenjena tudi ozračje v mestu in cestna infrastruktura. Še posebej je to pereče v primeru obiskovalcev Casina Mond, ki prihajajo iz smeri koroške regije. Ker mesto nima obvoznice, imajo igralci na voljo le dve možnosti: vožnjo skozi center mesta ali pa uporabijo Koroški most in poiščejo najbližjo povezavo do dvoetažnega mostu.

Ugotovili smo že, da Casino Mond v Šentilju obiskujejo v velikem številu tudi igralci iz Maribora. Ocenjujemo, da so v letu 2019 prispevali med **43.000** in **75.000** obiskov igralnice in pri igranju iger na srečo izgubili med **4,5** in **8** milijonov evrov.

Da je uvrstitev v določeno zaokroženo turistično področje z igralnico le stvar interesa in politične spretnosti, lahko vidimo iz rasti števila občin, ki so se pridružile občini Nova Gorica, v kateri delujeta igralniška centra Perla in Park. Leta 1995 je bilo takih občin sedem, danes pa jih je, vključno z občino Cerkno, že štirinajst.

17. SLOVAR

Izraz:	Opis:
APA	Ameriško psihiatrično združenje
BIG-S, Berliner Inventar zum Glücksspielverhalten	Berlinski presejalni vprašalnik The Berlin Inventory of Gambling Behavior
Crack kokain	Oblika kokaina za kajenje v kamenčkih, ki povzroča veliko absorbcijo droge in njeno takojšnje učinkovanje
FUDŠ	Fakulteta za uporabne družbene študije
Igranje v območju tveganja (at risk gambling)	Vedenje pri igrah na srečo s potencialom za povzročitev škode, ki pa še ne izpolnjuje meril za klinično diagnozo motnje igranja iger na srečo
Motnja igranja na srečo (gambling disorder)	izraz za patološko igranje po APA. Nanaša se na vedenjsko zasvojenost, za katero so značilni vztrajno in ponavljajoče se problematično vedenje pri igrah na srečo, ki vodi do pomembnih okvar ali stisk.
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
Odgovorno igranje (responsible gambling)	Model reguliranja iger na srečo, ki predpostavlja, da je odgovornost za morebitno nastalo škodo na ramenih igralca.
Posebne igre na srečo	Igralniške igre oz. igre, ki se igrajo v igralnicah in igralnih salonih
Problematično igranje (Problem gambling)	Vztrajanje z igranjem na srečo kljub negativnim finančnim, osebnim in družbenim posledicam. Problematično igranje na srečo lahko vodi do resnih posledic, vključno s finančnimi težavami, težavami z duševnim zdravjem in napetimi odnosi.
SOGS – South Oaks Gambling Screen	Najpogosteje uporabljan vprašalnik za ugotavljanje razširjenosti problematičnega igranja in motenj hazardiranja
Škoda povzročena z igrami na srečo (gambling harm)	Krovni izraz za negativne posledice igranja na srečo
Škodljivo igranje na srečo (harmful gambling)	Vsako igranje, ki ima negativne posledice za vpletenega posameznika, njegovo družino ali skupnost. Te posledice so lahko čustvene, finančne, družbene ali zdravstvene, njihova resnost pa je lahko od blage do hude.
UNPIS	Urad za nadzor posebnih iger na srečo, ukinjen leta 2012.

18. LITERATURA

- 1) Adams PJ, Livingstone C. *Addiction surplus: the add-on margin that makes addictive consumptions difficult to contain*. Int J Drug Policy; 2015
- 2) Adams PJ. *Gambling, freedom and democracy*. Abingdon, UK: Routledge; 2008
- 3) Adams PJ. *Gambling and Democracy*. In: Bowden-Jones H, Dickson C, Dunand C, Simon O, eds. *Harm Reduction for Gambling A Public Health Approach*. London: Routledge; 2019
- 4) Adams PJ. *Moral Jeopardy: Risks of Accepting Money from the Alcohol, Tobacco and Gambling Industries*: Cambridge University Press; 2016
- 5) Babor, T., Caetano, R., Casswell, S., Edwards, G., Giesbrecht, N., Graham, K., ... Rossow, I. *Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and Public Policy (2nd ed.)*. Oxford: Oxford University Press.; 2010
- 6) Babor, T., Caulkins, J., Edwards, G., Fischer, B., Foxcroft, D., Humphreys, K., ... Strang, J. *Drug Policy and the Public Good*. Oxford: Oxford University Press; 2010
- 7) Bole, Velimir; Jere, Žiga. Trg igranja na igralnih avtomatih (Segment v Primorsko-kraškem področju): Ekonomski inštitut pravne fakultete d.o.o; 2004
- 8) Bowden-Jones, Henrietta; Dickson, Cheryl; Dunand, Caroline; Simon, Olivier. *Harm Reduction for Gambling: A Public Health Approach* (p. v). Taylor and Francis
- 9) Breen B. Robert; Zimmerman, Mark. *Rapid Onset of Pathological Gambling in Machine Gamblers*; Journal of Gambling Studies; 2002
- 10) Carran Margareth, Dr.: *Consumer protection in European online gambling regulation: Monitoring gambling engagement and problem gambling prevalence within selected European Jurisdictions*, city Law School, University of London; 2021
- 11) Cassidy Rebecca. *Vicious Games: Capitalism and gambling*. London: Pluto Press; 2020
- 12) Cassidy Rebecca. *Breaking the Wall of Gambling*. Lecture at Falling Walls; 2011
- 13) Christensen R. Darren. *Effective Harm Minimisation Practices*. In: Bowden-Jones H, Dickson C, Dunand C, Simon O, eds. *Harm Reduction for Gambling A Public Health Approach*. London: Routledge; 2019
- 14) Čagran Edvard. *Zgodovina nastajanja Monda*. Glasilo občine Šentilj št. 01-02/2017
- 15) Dumančič Tomica. *Odgovorno igralništvo – kako naprej*. Revija Vita št. 71, 2009
- 16) Egerer, Michael; Marionneau, Virve; Nikkinen, Janne. *Gambling Policies in European Welfare States: Current Challenges and Future Prospects (Work and Welfare in Europe)*
- 17) European Union. *EU Action Plan on Drugs 2017–2020 (2017/C 215/02)*. Off. J. Eur. Union 2017, 215, 21–58
- 18) Gainsbury M. Sarah et al. *Recommendations for International Gambling Harm-Minimisation Guidelines: Comparison with Effective Public Health Policy*. Journal of Gambling Studies; 2014
- 19) Griffiths D. Mark. *Problem Gambling in Europe: an Overview*; 2009
- 20) Grinols L. Earl. *Gambling in America: Costs and Benefits*; Cambridge University Press; 2009
- 21) Goodwin Belinda et al. *A typical problem gambler affects six others*. International gambling studies; 2017
- 22) Kaučič, Igor : *Pravna ureditev lokalnega referendumu*; : Kukovič S., Haček M. : *Petindvajset let lokalne demokracije v Sloveniji*. Fakulteta za družbene vede; 2020
- 23) Luin, D.; Sirše, J; Cizelj, D; Spazzapan, B; Nemeč, B; Agrež, A; Kovačič, B; Brčar R; Štolfa, A; Lampret, M. : *Prispevek k javni razpravi o razvoju iger na srečo v Sloveniji*; 2010
- 24) Orford, Jim. *The Gambling Establishment: Challenging the Power of the modern Gambling Industry and its Allies*, Routledge Taylor & Francis group, 2020
- 25) Orford, Jim. *The normalisation of dangerous gambling*. In: Bowden-Jones H, Dickson C, Dunand C, Simon O, eds. *Harm Reduction for Gambling A Public Health Approach*. London: Routledge; 2019

- 26) Macur Mirna, Makarovič Matej, Rončević Borut, Vehovar Urban, Zorec Klavdija. *Družbeni stroški igralnštva v Sloveniji*. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije; 2008.
- 27) Macur, M. et al., *Slovenia*. In: Meyer, G., Hayer, T.; Griffiths, M. (Eds.), *Problem Gambling in Europe: Challenges, Prevention, and Interventions*, Challenges, Prevention, and Interventions, Springer 2009
- 28) Macur, Mirna. *Družbeno odgovorno igralnštvo – model evalvacije*. Raziskave in razprave, letnik 3, številka 1; 2010
- 29) Makarovič, Matej; Rončević, Borut; Zorec, Klavdija: *Izračunavanje družbenih stroškov igralnštva v Sloveniji z uporabo metodologije NORC in APC*, Raziskave in razprave 1/3, Fakulteta za uporabne družbene študije; 2008
- 30) Markham Francis et. al. *The relationship between player losses and gambling-related harm: evidence from nationally representative cross-sectional surveys in four countries*. Society for the Study of Addiction; 2015
- 31) Menchon M. Jose: *An overview of gambling disorder: from treatment approaches to risk factors*. F1000 Research; 2018
- 32) Ministrstvo za finance. *Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji*; 1997
- 33) Ministrstvo za finance. *Strategija razvoja iger na srečo v Sloveniji*; 2010
- 34) Nemeč, B; Luin, D. : *Igralni saloni, javnost in civilna družba*; 2005
- 35) NIJZ. *Nekemične zasvojenosti v Sloveniji*. NIJZ: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah; 2018
- 36) NIJZ. *Duševno zdravje otrok in mladostnikov v Sloveniji*; 2018
- 37) Plummer Brad. *Slot-machine Science. How Casinos get you to spend money*. www.vox.com, 2015, dosegljivo na <https://www.vox.com/2014/8/7/5976927/slot-machines-casinos-addiction-by-design>
- 38) Podgornik, Nevenka. *Evalvacija zdravljenja v primerih zasvojenosti z igrami na srečo v Sloveniji*. Socialna pedagogika (Ljubljana), letnik 15, št.4; 2011
- 39) Productivity Commission. *Gambling*. Productivity Commission Inquiry Report; 2010
- 40) Raspor A., Bulatović I., Stranjančević A., Lacmanović A. *How important is Gambling in national GDP: Case Study from Austria, Croatia, Italy and Slovenia*. Economics, Volume 7; 2019
- 41) Ravnikar Edo. *Udbomafija: Priročnik za razumevanje tranzicije*. Slon; 1995
- 42) Reith, Gerda. *Research on Social Impact of Gambling*; Scottish Executive Research; 2006
- 43) Reith, Gerda. *Will gambling be good for the people of Massachusetts? The evidence suggests not*. The Conversation; 2014. Dosegljivo na <https://theconversation.com/will-gambling-be-good-for-the-people-of-massachusetts-the-evidence-suggests-not-32346>
- 44) Reith Gerda, Wardle Heather. *The Framing of Gambling and the commercial determinants of Harm: Challenges for regulation in the UK*. In : Nikkinen et al. (eds.), *The Global Gambling Industry*, 2022
- 45) Sarah Marko, Samantha L Thomas, Hannah Pitt, Mike Daube, *The lived experience of financial harm from gambling in Australia*, Health Promotion International, 10.1093/heapro/daad062, 38, 3, (2023)
- 46) Schüll ND. *Slot Machines are designed to addict*. New York Times; 2013
- 47) Schüll ND. *Addiction by Design: Machine Gambling in Las Vegas*: Princeton University Press; 2014
- 48) Skinner B. F. *Science and Human Behavior*; The Free Press, New York; 1965
- 49) Slutske, W. S. (2006). Natural recovery and treatment-seeking in pathological gambling: Results of two U.S. national surveys. *American Journal of Psychiatry*, 163(2), 297–302.
- 50) Syvertsen Andre et. al.: *Relationships Between Exposure to Different Gambling Advertising Types, Advertising Impact and Problem Gambling*. *Journal of Gambling Studies*; 2021
- 51) The Slovak Spectator. *Gambling is growing in Slovakia. People spent €1.32 billion last year*. Objavljeno, 22.4.2024 <https://spectator.sme.sk/c/23318846/gambling-is-growing-in-slovakia-people-spent-1-32-billion-last-year.html>

- 52) Thomas, S.L., Crawford, G., Daube, M., Pitt, H., Hallett, J., McCarthy, S., Francis, L. and Edmunds, M. (2023), *Time for policies on gambling to benefit health - not the gambling industry*. Health Promot J Austral, 34: 267-271.
- 53) Steinberg, L. (2008). A Social Neuroscience Perspective on Adolescent Risk-Taking. *The Development Review*, 28(1), 78-106.
- 54) Sulkunen P, Babor TF, Egerer M, et al. *Setting Limits: Gambling, Science and Public Policy*. Oxford University Press; 2019
- 55) Ukhova Daria et al.: *Embracing public health approaches to gambling? A review of global legislative and regulatory trends*. Presentaton at Lisbon addictions; 2022
- 56) Upravno sodišče RS. *Sodba II U 23/2011*; 2012
- 57) Vljaj, Stane. Načela in dobre prakse upravljanja občin. *Uprava (Ljubljana), letnik 4, številka 1; 2006*
- 58) Vrhovno sodišče RS. *Sodba I.IPS.183/2008*; 2008
- 59) Wardle Heather, Reith Gerda, Langham Erika, Rogers D Robert. *Gambling and public health: we need policy action to prevent harm*. BMJ 2019
- 60) Welte et al. *The Relationship of Ecological and Geographic Factors to Gambling Behaviour and Pathology*, Journal of Gambling Studies; 2004
- 61) Williams Robert, Wood Robert. *What proportion of Gambling Revenue is Derived from Problem Gamblers?* At Alberta Gambling Research Institute Conference, Banff, Alberta; 2016
- 62) Zakon o igrah na srečo. (2011). Uradni list RS, št.14/2011

19. PRIMERI PISEM ISKALCEV POMOČI

Ovisnost od iger na srečo

Sporočilo: Pozdravljeni.

Sem me /imam še vedno težave z omenjeno odvisnoatjo. Sicer ne igram več, uredil sem si tudi samo prepoved. Posledice - dolgovi, občutek krivde pa so še vedno prisotni oziroma so se sedaj še bolj izrazilo pokazali. Sem v fazi ko sem zadevo priznal doma, partnerki, staršem. Vendar bi vseeno potreboval strokovno pomoč. V zadnjih letih sem za omenjeno ovisnost zapravil scca 50.000€ tako da bom posledice le tega še odplačeval.

Pomoč za sina, stave

Inbox x

to pomoč ▾

Pozdravljeni.

Se opravičujem, če pišem nepovezano in nejasno, ker pišem v afektu. Ravno sva z možem ugotovila, da najin 16 letni sin še kar zapravlja denar za stave. Že cvaokrat sva ga dobila, kjer je zapravil po 50 in 70 eur. Sedaj pa je izgubil več kot 500 eur.

Popolnoma sva izgubljena. Ne veva kako ravnati, ka bi naredila. Veva le, da bi se moral sin z nekim strokovnjakom pogovoriti. Midva pa bi potrebovala pomoč pri ravnanju.

Prosila bi za nek termin, da bi nam pomagali rešiti nastalo situacijo.

Najlepše se vam zahvaljujem in vas lepo pozdravljam.

Sun, 21 Apr 2024, 03:28 am

Mož igra

Sporočilo: Pozdravljeni. Pred leti sva z možem ze bila pri vas saj je mož priznal odvisnost oc igranja casinoja preko telefona. Vase svetovalk nam je pomagala in stanje naj bi mirovalo nekaj let. Sedaj sem ga zopet dobila pri igranju in sicer tokrat večja količina denarja in celo sposojanje denarja od drugih. Imava dva otroka / in 9let. Sama sem zopet cisto na dnu ker laze in bred, vem da sm tudi sama kriva ker sam ga vmes "spustila" pod nadzora. Obupana sem ne vidim izhoda ne resitev on odvisnost priznava. Nevem ali ima smisla poskusiti zopet pri vas saj smo ze bili? Nevem ali je najbolje vreči puško v koruzo? Vem da mi tudi vi nemorete dati tah odgc ampak sm preprosto obupana saj je Hči že tako otrok z doičenimi težavami in oba predvsem opčutliva. Bojim se ker otroka ločitve bosta sprejela zeloc slabo. Naj povem da je on glede drugih stvari idelen mož in oče, ki se otrokom posveča in z njimi veliko dela. Ironija je da je zaposlen v takem kolektivu kjer ljudi to počnejo. Sama sem do danes mislila da hengla sedaj sm pa zvedla da sm cez noc ostala brez vseh "prihrankov" živci sem na koncu. Se mi zdi da rabim tudi sama pomoč. Trenutni sm ga posala stran k tašči saj nevem več kaj narediti. Prosim za kakoršno koli usmeritev. Saj ste mi v prvo že pomagali inreprosto več ne najdem besed.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Spoštovanil

Na vas se obračam, z vprašanji za pomoč, ker ne vidim več izhoda. Sem mama sina starega 33 let in zdaj sem sigurna, da je sebi in nam uničil življenje, zaradi hazardiranja. Pred 4 leti smo zanj vzeli kredit na hipoteko, jokal, prosil. Vem, da globoko v srcu nas ima rad. Zdaj ta kredit jaz plačujem, sam pa se je še po vseh bankah zadolžil in rubežniki mi tikajo na vrata. Nimam več denarja za normalno življenje, vsak dan sem v strahu, ne spim in ne vidim izhoda. Kdo mi lahko pomaga, da ga odjavim iz našega naslova, kdo mi lahko pomaga, da ga prečnam v priznanje in zdravljenje? Imam ga rada, a ne morem več.

to pomoč ▾

Pozdravljeni,

pišem vam, ker si ne znam več pomagat. Stara sem 60 let in imam 33 let starega sina, ki je zasvojen z igrami na srečo. Hodi v kazino ali pa igra poker ali kaj drugega po internetu. Dela v Avstriji, zaigra vso plačo, doma ne prispeva nič. Najel si je kredite pri treh bankah, ki jih zaenkrat še odplačuje, s težavo, ne ostane mu nič. Denar si tudi sposoja. Ima težave tudi z alkoholom. Prodal je že kolo in televizor. Sama mu zadnje mesece dajem za bencin, da lahko hodi delat. Bolnišnično zdravljenje vztrajno odklanja, ves čas z izgovorom, da mora delat, da bo lahko odplačeval kredite. Pravi, da bo nehal, ko ga bom pustila pri miru in mu ne bom vsak dan težila in kazala, kako sem z njim nezadovoljna in mu s tem vzbujala slabe vesti. Vem da ne bo, ker si sam ne more pomagat. Krivdo valj name, da sem ga napačno vzgojila, da je nesamostojen in ima nizko samopodobo, ne zna komunicirat. Vedno bolj odklanja družbo in se ji izogiba. Ne vem, kako ga naj pripravim do tega, da si bo poiskal pomoč. Vidim pa, da zelo trpi. Sama mu ne morem pomagat, ne vem kaj naj naredim. Prosim vas za pomoč.

to helpline ▾

Pozdravljeni.

Prosim za termin individualnega razgovora s fantom starih 30 let ki je odvisen od spletnega pokra. Zabdrel je v zelo globoke težave (zadrcizenost, izquba sluqube, nenehne laqži, manipulacije...).

V naprej hvale za vaqš qimprejqqij odgovor.

Lahiko me pokliqete tudi na telefonsko qtevilko

Mon, Nov 22, 2021, 11:51 AM

Financirano s strani Evropske unije. Izražena staliqqa in mnenja so zgolj staliqqa in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odraaqajo staliqqa in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraqevanje in kulturo (EACEA). Zarije ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Športne stave

to pomoč ▾

Pozdravljeni,

mož je star 30let, tako, da ne vem če še spada v vašo kategorijo mladih hazarderjev, vendar sem vašo spletno stran prvo odkrila in nevem točno na koga se naj obrnem. Ima velike težave z odvisnostjo od športnih stav - stavi tudi po več tisoč evrov. Čeprav je že parkar, ko je izgubil res velik znesek že objubil da bo nehal tega ni storil. Prav tako, ko izgubi, ima veliki izpad (dretnje, točenje po predmetih metanje) - včasih tudi pred otroci in zato moram temu narediti konec saj močno vpliva na našo družino on pa sam ne more nehati niti si ne želi poiskati pomoči. Tudi njegova mama se ne želi vpletati, da ji ne bi zameril, zato sem tukaj sama, da kaj ukrenem. Prosila bi vas za pomoč.

Hvala.

Lep pozdrav,

Pozdravljeni,

moje ime je [redacted] in zagotovo lahko trdim da sem odvisen od iger na sreco. Star sem 28 let in v tem sem ze od 12leta. Ampak zadnjih par let je ta problem sel stopnicko visje in zacel sem zapravljat zneske ki so bili dosti dosti visji kot pa sem si lahko privoscil. Ta problem je zadnja leta pustil pecat tudi na moji družini. Ne dolgo nazaj me je to pripeljalo tudi do odločitve ko sem hotel storit samomor. Vem da ne bom vec dolgo zmogel tako neprej zato mislim da resno potrebujem pomoc pri tem.

Pozdravljeni,

na spletu sem iskala pomoč glede zasvojenosti s športnimi stavami in sem zasledila vašo organizacijo. Težava sicer ni v meni, ampak ima težave moj fant in žal sem tudi jaz zaradi tega obupana, saj me on odriva od sebe in noče moje pomoči, ne vem kaj naj storim, da si bo upal poiskati strokovno pomoč.

Vse se je začelo koliko mi je znano, z nedolžnimi stavami, nato sva dogovorila, da zablokira račune na vseh straneh, saj je bilo vedno hujše. Danes pa mi je priznal, da je zopet začel in da je v dolgovi, ampak noče poiskati pomoči, noče delati, da bi poravnal dolg nič, samo mene odriva od sebe. Strah me je in ne vem kako naj mu pomagam, je zelo trmast in svojeglav fant.

Najlepša hvala za pomoč,

lepo pozdrav v upanju, da se da karkoli storiti.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA).

Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Mon, Mar 4, 8:42 AM

Spostovani!

naj vem da sem odvisen od sportnih stav..financo pred zlomom..psihico na dnu...zveza pred razpadom..skratka nujno potrebujem pomocc...s pomoccjo družine in partnerice se mi je enkrat ze uspelo resit...ampak sem zopet padel v brezno...en cas mi je uspelo ostati čist sedaj pa se je ponovilo ampak se v hujši obliki..

in zadeva se samo se stopnjuje..izgubljam nadzor nad sabo in si ne znam vec pomagat...tudi služba trpi in nocem je izgubiti...in si tudi dalje odsotnosti ne morem crivosciti..epo vas prosim oc mi lahko na biološki način svetujete oz pomagate najt cloveka ki mi bo prisluhnil in skusal pomagat...sem iz stajerskega konca in na tem območju nisem zasledil da bi se kdo ukvarjal s temi težavami ..zadeva se viece ze dolgo casa in tudi moji oigovi se nabirajo...zato res nujno potrebujem nekoga ki se mu borm lahko zaupal in ki mi bo skusal pomagat...

to pomoc ▼

Pozdravljeni,

[redacted] sem star 32 let in sem odvisen od iger na sreco (casino)

Vse se je zacelo leta 2018 , ko je bilo vse lepo in prav in sem zadeval nerealne vsote denarja ... v letu 2019-2020 je slo samo se navzdol in se vedno gre

Z. mislijo da se bo ponovilo leto 2018 in bom prilezel na zeleno vejo,vcaasih mi kaj rata naresti ampak s tem nisem zadovoljen in vse izgubim in tako iz mesca v mesec tonem globlje in vlecem tam tudi svojo družino.

Sem na robu da izgubim vse kar imam rad oz. najrajše na svetu.

Prosim za pomoc!

Thu, Mar 23, 2023, 2:52 PM ☆ 🌱 ↩

S partnerjem sva skupaj 4 leta a njegov zacet (granja sportnih stav sega kaksnih 15 let nazaj, ko je prvič poskusil vpisati listek. Takrat je bilo vse za zabavo, a je z leti postalo odvisnot. Kljub redni službi in lepi placi namrec vsak mesec vsak mesec zapravi vse za sportne stave. Svoje tezave je spretno skrival pred najbliznjimi in jih pred določenimi osebami se vedno. Kljub resnim pogovorom o tem, da naj si poisce pomoc, da mu bom kot partnerka pomagala in mu stala ob strani se do danes ni spremenilo nic. Vsak dan je prisotno laganje, slabe volja, nejevolja, prenasanje krivde na druge itd. Letos se nam je pridruzila tudi hci in takrat mi je sicer objubil, da bo koncal, a temu seved ni bilo tako. Ker sama tudi delam na podroccju socialnih stisk in pomoci, sem mu bila pripravljena ponuditi tudi pomoc s tega vidika, a jo vztrajno zavirava in pravi, da bo zadevo resil sam. Seveda je to nemogoce, a si ne zeli priznati, da je v teh letih postal hud odvisnik. Sama enostavno ne najdem vec nacina kako ga naj za zacetek pripravim do lastneg uvida, da tako ne more nadaljevati svojega in navsezadnja družinskega življenja. Veckrat sem ze pomislila na razhod, ker se zadeva ne bo koncala in misel na to me vedno bolj boli, saj je razocaranje tako veliko, da ga enostavno ne morem vec skriti.

Prostila bi za kakrsen koli nasvet kako ga pripraviti do pogovora s kaksnim strokovnjakom, saj pomoc namrec ves cas zavraca. Hvalezna bom tudi kakrsnih koli kontaktov kjer lahko najdem se kaksno pomoc.

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA).

Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.